

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

שנה ד' (תש"פ)

מאמרים נבחרים משכונות חמדה, שווים לכל נפש מכוונים ומרוממים
מכתבם וכלשונם מותוך הספרים הקדושים

קרה

זהר המבואר
הפטר והפכוד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהריה
על שם כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

מהדורת 'קרון מלפני ברכה'

ישיבת אביר יעקב
אור מאיר שמחה
נהריה

מכון אור לישרים

ירושלים - נהריה

ישור אל בני עליה

פ"ג
איוני היבוי איש
אזקים הרב ה אלמלך
כזה אלעוד ליפמן
שמיחם טעם אלמלך
אפטר כא אדר יוני
הנצבה

אדרבא הייליגער רבי ר' אלמלך זצ"ל

על-ידי התחברותם בקדושי עליון גם הם ישכבו אף וחומה ולהיטיב מטוב ה'

כל יהודי בעדינות נפשו ובפנימיות טוהר לבבו, תיכף שגולה לפניו אש שחורה על גבי אש לבנה, אותיות המאירות של התנא האלוקי הרבי ר' מילעך, נבער בשמתו בעוז תעצומת, ומצא מין את מינו וניערר לאהבה וליראה את ה' הגדול והנורא, להחזיר ולהשיב את כל חלקי נפשו ורוחו ונשמתו לאביו ולבוראו.

משאירים כלום לעצמם. בכך נתגלה שמיד כשהתחילו רצו לתת.

ועתה שמחה גדולה בכל העולמות שמופיע בעולם אור חדש: **"נועם אלימלך" בשלמות הביאור ותכלית הפאר.** הספר שכל הצדיקים ראו בו המשפיע הן לצאת מטיט החומר, והן לקבל ממנו תיקון כזה שכל המקושר זוכה גם כן בעצמו לתת את טובו לכל העולם, שיוכל לעלות את כל הבייאה לשרש, **"וליחד ייחודים מכוונך"** (תשובת משיח לשאלת אור שבעת הימים "אמתו יקאחו מו", אגרת הבעש"ט).

אשרי העם שכלו, כה שהצדיק המשכך הכל ומעלה העולם לשרשו, הוא נתון לנו במתנה שכל אחד זוכה כמורו לשכך חמת המלך.

ותשפיעו...

בכל עת שהצדיקים הגדולים הולכים מדרגא לדרגא והורגים את הנחש לגמרי, הם מתעלים לתכלית "צדיק מושל ביראת אלוקים", שהם מתרמים ליוצרים, לשנות הטבע, לחולל פלאות ולהיטיב עם כל הברואים, כי "בשבים" נברא העולם.

'מקום גדלתם' - שאנו רואים שהרקיטו שחקים - 'מתגלה בענוותנותם': שהגשמה שלהם שגבה מאד, עד שהם מרגישים, שכל מה שישגו להגיע לתכלית שלמות השגתם, מדרגתם ייחודם ומופתיהם - הכל רק כדי למסור ולתת, ובכך לתקן את כל הבריאה, הן ברוחני והן בגשמי. הנשמע כזאת והנראה כמזוה, שרואים גדולת הצדיקים שאינם

מהדורת פאר מושלמת

ביאורים | ציונים | צעטיל קטן ותפילה קודם התפילה מבורא פרקי תולדות מורחבים | מפתחות

אור הגאולה לישרי לב

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

קרה

בְּשֶׁמֶחְשָׁב אֵיזָה מִחֶשֶׁבָה יִהְיֶה מֵה שִׂיחָהּ, הוּא מְחָשָׁב
אוֹתוֹת, וְכִבְרֵי יַדְעַת שְׂאֵם בָּאָה זָרָה, בְּלִמּוּדוֹ אוֹ בְּתַפְלָתוֹ
הִיא אֵינָה מְקַרִיית, כִּי יֵשׁ עֵת לְכָל חֶפֶץ, וְכִמוֹ שֶׁפְתוּב
'וּבְהִגִּיעַ תּוֹר נַעֲרָה וְנַעֲרָה', הוּא הַנִּיּוֹץ שֶׁנֶּתַן בְּעַמְקֵי
הַקְּלָפוֹת, הַנִּקְרָא 'נַעֲרָה' שֶׁמִּנְעֻרַת מִכָּל טוֹב, וְרוֹצֶה
לְהַתְדַבֵּק בְּשֶׁרְשָׁהּ, וְהִגִּיעַ עַת וְזָמַן לַעֲלוֹת בְּקִדְשָׁהּ
(בעל שם טוב - בחוקות')

אוצר פניני החסידות

א תולדות אדם | מי שדבקה לבו לעבודת השם לא יחפש מדרגות גדולים, אלא ידע שעל עת יגש מלחמת הצר והתחזק להלחם בגדול בעל עז, וזמן השמים יסיעוהו
ב אגרא ודבקה | העושה לקנים משירות הדין ומקדוק במצות אשירי חלקו, אך פשיטא שיזהר שלא לבטל מחמת כך אינה מצוה מהתורה
ב לקוטי הלכות | קרח הפריד בין צדיק למלמדו, וטענו שכל למלמד שונה למשה, ולא הבין שאף שהוא למלמד ויודע הרבה מכל מקום משה צדיק ונקי יותר ממנו
ג שפת צדיק | קרח סבר שעבודה הפאה ביגיעת האדם מתקדמת יותר מעבודה הפאה מפי רבו
ג שם משפחה | שבת היא בחינת מנח יום טוב בחינת רגש והתפעלות
ד שפע חיים | טענת קרח היתה שיש לעבוד את הבורא בהסתרה
ד תולדות אהרן | בהיותו המחזיק בעת התפלה היא רק פאשר האדם עושה הקנה אותה
ה אמרי נעם | גדל מעלת התפלה אשר בקחה לתתם אפלו את המפתחות של פרנסה ונכים שהם בידו של הקדוש ברוך הוא
ו פתוחי חותם | בקרח נתנוצצו רק הניצוצות הרעים משרש מנו וזלכו טעה
ז פתוחי חותם | הטעם שלקח קרח אנשים דוקא משכט ראובן
ז עבודת יצחק | רק על ידי ענה ופולתו מביעים לאמונה בהשפחה פרטית
ח מחשף הלבן | איך חשדו את משה רבנו עליו השלום באשת איש
ח בני בנימין | הסביר נפלא בטעם הדיבר שדוקא בסרחון רביעי נתרשלו ידי משה מלהמליץ טוב
ט אף פרי תבואה | כל ראית קרח היתה מכוון של משה רבנו וכאשר חלק על משה לא ראה עוד
י דברי יואל | קרח חשב שמשה ואהרן אינם פועלים עבור האלה היות והוא עתיד לשמש כקרו גדול
י לקוטי שיערות | באור נפלא בדקדוק לשונו הנהיב של רש"י
יא אמרי שמואל | כל הנהגת משה רבנו היתה לשם שמים ולא הגיפה אחד כדי להתחבר עמו ולא הרחיק אחד כדי להשפילו
יא מחשף הלבן | ענומתו של משה רבנו עליו השלום במעשה קרח
יב אור חיים | התאמצות לאהבת הבורא על אף המשמית המונעת זאת - השוכה בשמים יותר משכח הנשמות בעולם העליון
יג לחזות נעםם | ה' מעלת התשובה ההופכת את האדם לאיש אחר
יג מהר"ד מבעלזא | גרב רחמי בקש משה רבנו שיידו חיים לשאול - שמא בעת רדתם ישובו בתשובה
יד לקוטי תורה | אהרן הכהן נזר המלכות השפעה במהירות וריוות המונעת כל המעקבים והמקדוקים
יד מקור ברוך | אלו ביר האדם את צרותיו של חברו לא יקנא בו ולא יאטור על מצבו האישי
טו טל חיים | פאשר קבוצה מןשראל מקמרים צדיק מסכימים על כך מהשמים
טו לב שמוחה | ותתן לנו חיים ארמים - חיים מלאי חיות בעבודת הבורא
טז זהו חי' | המלכות סעודה שלישית למצוא שבת לשם שמים
טז נועם מגדים | בעת שמאריכים חסידים ואנשי מעשה בעודה שלישית בתוספת שבת נחים הרשעים בגן עדן בתנאי שהיו נכנעים לצדיקים
טז שם משפחה | מנהג חסידים לרדף סעודה שלישית בזמן יציאת השבת וקניסת ימי החל כדי להמשיך הקדשה לימי החל
יז עטרת צבי | ישבו מנהג הדלקת גרות אצל צדיקים קדם אמירת ואתה קדוש

אוצרות גאוני הדורות

יז יקהל שלמה | מנין הטעם שלא יחס הכתוב את קרח ליעקב משום תפלתו של יעקב
יח זכרון משה | היאך פרה אדמה נזרה לקרח לחלק על משה
יח חמדת ישראל | טענת קרח שנחמה חטא העגל וכל ישראל כשרים לעבודה
יט אמרי יוסף | הערמה של קרח להבי את משה
יט זכרון יצחק | השדרות עבודתו הוא לו לאדם
יט לקוטי מהר"ם שיק | טענת קרח ועדתו שאין צריך להורות להם דרך ה'שרה ואף אינם צריכים מנהיג שיצא לפניהם למלחמה
כ חן טוב | קרח בא בעטנה של משה נפשו
כ מחשקים סוף | יציאת תלמידי חכם קריאת המקום
כ ילקוט הגרשני | העני האנשים ההם הנמר - במתנת שחד
כא חננת התורה | מניעת קבלת הקטרת לפי שהיא באה לרמו על תרי"ג מצות וקרח ועדתו כפרו בכל המצות
כא ימי חייו הימים | העובד את בוראו זכה לפרנסה שלא בצער
כא ישיר משה | התנות משה ואהרן שלא יצא קרף על כל העדה כיון שפמה גדולים וצדיקים לא חטאו
כב יעלה חן | אף בעת חרון אף אין נענשים על בטול מצות עשה אלא החוטאים בשאר אסורים
כב יבין שמועה | אין מחזיקו במחלוקת
כב בית שמואל אהרון | סימן נבואת משה מצד הקדשה על ידי בליעת קרח ועדתו פארץ
כב קבלת בנימין | מביהת רש"י מדוע לא יצאו שאר פרות במקלו של אהרן להרבות נוסים
כג איתנו האזרחי | עציית המפנה במקום שכבר החלה
כג אספקלריא המאירה | הקטרת הקטרת אינה מועילה להסיר את המפנה מעל החוטאים הראויים לענש
כד אור תורה | כפרת הקטרת על לשון הרע שבפרהסיא
כה אזור אליהו | הקטרת אינה מועילה לבדה לבטל את הגורה כי אם בהצטרפות תפלת הצדיק
כה חוטו של חסד | בטול גונה של בלה
כו מעשי צדיקים
כז יומא דהילולא
לד ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה
לו זוהר הקדוש | עם פרוש הכתר והכבוד

נושאים בפרשת קרח

הלמוד ממחלוקתו של קרח

תולדת אדם

בשם רבי יחמיהאל מפרשיסקא זיע"א
 מי שנדחה לבו לעבודת השם לא יחפש מדרגות
 גדולים, אלא ידע שבכל עת יש מלחמת היצר
 ויתחזק להלחם נגדו בכל עת, ומן השמים
 יסיעוהו

הנה יש כמה בני אדם שהתחילו בעבודת השם יתברך להתנהג בחסידות ולהתפלל בגדל ההתלהבות וקדושה רבה, ובמשך הזמן ברבות הימים נשפח מהם כל החסידות, ונעשו צוננים מגדל ההתלהבות וקריין ומקריין מעבודתו יתברך, וכבר דברנו מזה חכמי המוסר שלפנינו באמנם אין חסידות פתולתו.

ולהבין זאת לשרשו של דבר מהיכן ימצא בנה. הסבה לזה הוא, דהאדם מתחלתו צריך לידע כשילבו נדבו להיות מעובדי השם, ידע בקרבו נאמנה שיש לפניו מלחמה גדולה מלחמת היצר, במאמר חז"ל יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום (סוכה נב), וצריך להתגבר בכל עת כחזו באיש מלחמה שלא לשמע לעצת היצר הרע בשום ענין, ולשמר את עצמו מלעבר על רצונו יתברך, ואפילו בנדנדו חטא הקל, ואז ממילא הוא מקיים מצות הבוֹרָא יתברך, כמו שאמרו חז"ל (קידושין ט:): ישב אדם ולא עבר עברה כאלו עשה מצוה, וממילא יתחמם ויתלהב לבו בקרבו לעבודתו יתברך בכל פעם יותר. וכפי צערו בכבישת יצרו הוא שָׁכַרָו בהתדבקות הבוֹרָא יתברך, ונתדבק בכל פעם יותר בהשם יתברך ברוף הוא.

ואפילו כשיזדמן לו לפעמים שלא יוכל להתגבר על יצרו ויפשל חס ושלום באיזה עברה, יהיה פתשות כחו בלי כוונה חס

ושלום להתאוות לעברה רחמנא לצלן, כי אם מאין ברה מתגברת יצרו עליו ולא יעצר כח להתגבר למולו, ועל כל פנים יתחרט מיד וישוב בכל לבו, ויהיה נזהר מעתה שלא לעבר פעם אחרת, כי יראה שעולם חשף בעדו בעברו על מצות השם יתברך, כי כבר אמרו חז"ל (אבות פ"ד מ"ב) עברה גוררת עברה.

אכל מי שמעין על ענינו ומקבל עליו על מלכותו יתברך, ללחם מלחמות ה' בכל כח ועז, הגם שלפעמים ישגה ויעבר על אחת מכל מצות השם יתברך, על כל פנים ישוב מיד במרירות לבו ויהיה נזהר מעתה לעשות משמרת למשמרת מלעבר עוד על רצונו יתברך.

ואז כשהאדם מתנהג כך להיות ממארי דחושבנא, ולשוב בכל יום בתשובה שלמה, על כל דבר ואפילו על הרעהו עברה חס ושלום ובגדל שבירת הלב, אז תניחהו ותנהלהו הפדה הזאת לאט לאט עד בואו לתכלית האמת בעבודתו יתברך.

אכן יש שתועים מדרך השכל ומבקשים גדלות לעצמן, ובהתחלתן להתנהג בדרך החסידות מחפשים תכף לדעת הסודות מהאותות הנוראים, ועקר המלחמה נשפח מהם ללחם מלחמות ה' בעז וגבורה ולשוב בתשובה בשכרון הלב, כי בודאי כל עוד שלא בא האדם לתכלית העבודה לזכות להשראת השכינה, ידע נאמנה שעדין לא שב באמת, וצריך לפשפש במעשיו בעיון היטב הדק לשוב ולתקן כל מה שפגם וידע אגש בנפשה בכל מה שפגם וסלף למולו יתברך, ויראה לשוב על הכל ולתקן הכל בתשובה.

וזהו ויקח, על ידי שהאדם לוקח לו מדרגות גדולות תכף בהתחלה ומבקש גדלות

וזה יש לפרש בכאן, דהנה קרח ודאי לא היה סובר אשר ענש יענש אם לא יעבד בכהנה עבודת הקרבנות, כיון שלא צוה השם יתברך, ואפלו היה סובר אשר חס ושלום מדעתו עושה זאת, הנה מה לו לעשות כיון שלא נצטווה, והוא דבר שאינו בידו.

אך קר"ח עשה זה ממדת חסידות, באמרו כיון שהשם יתברך חפץ בעבודת המשכן בקרבנות ובשיר, הגם שלא נצטויתי רק בעבודת השיר ומשא, עם כל זה ממדת חסידות להשתוקק לעבדו בכל העבודות שבמשכן.

והנה הוא מדת חסידות, אבל נתפחה על ידי חסידותו לעבר את פי ה' לחלק על משה, אשר העיד עליו 'בכל ביתי נאמן הוא' (במדבר יב ז), ובכל זה המחלקת עון פלילי הוא, ומכל שכן המחלקת על משה נוגע לכל התורה, ורעה אפר לב הותל הטהו (ישעיה מד ט) שמצוה עושה בחסידות לפנים משורת הדין בחשקו לעבד אפלו בדבר שלא נצטווה.

וזהו שנאמר ויקח קרח, לא פרש בתורה מה לקח, הרמז הוא שלקח דבר שאינו מפרש בתורה, הינו לפנים משורת דיני התורה, הנה הוא לפנים חסידות, אבל על ידי החסידות הנה ויקמו לפני משה כו' ויקהלו על משה כו', והנה לא ירצה השם יתברך בחסידות כזה:

לקוטי הלכות

רבי נתן מבגסלב זיע"א

קרח הפריד בין צדיק ללמדו, וטעו שכל למדן שוה למשה, ולא הבין שאף שהוא למדן ויודע הרבה מכל מקום משה צדיק ונקי יותר ממנו

קרח היה חכם ולמדן גדול, ועקר הפגם שלו שרצה להפריד בין למדן וצדיק, כאלו עקר המעלה הוא בחינת למדן לבד, וזהו שאמרו 'כי כל העדה כלם קדושים וכו'.

לעצמו, על פן קרח, נשאר קר ומצנן מעבודתו יתברך, מלשון 'הקרח הנורא' (יחזקאל א כב):

אגרא דכלה

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

העושה לפנים משורת הדין ומדקדק במצות אשרי חלקו, אך פשיטא שיוהר שלא לבטל מחמת כך אינה מצוה מהתורה

ויקח קרח. על פי פשוטו יש להבין, שלא פרש בתורה מה לקח. דהנה חסידות הוא לפנים משורת הדין, דהדין מפרש בתורה לעשות כף וקף, והחסיד המתנגע לעבודת השם, בראותו שהעבודה הזו היא רצון השם יתברך, מדקדק בה יותר מן הדין המפרש בתורה.

והנה מה טוב ומה נעים הדבר באם על ידי הדקדוק ומילי דחסיד הלזה אינו מבטל בזה איזה דבר עקרי בתורה, מה שאין פן אם על ידי זה מבטל דבר עקרי בתורה, אין לך טפשות גדול מזה, ונעושו יענושו.

הדמיון בזה, למשל צונו השם יתברך שלא לאכל חמץ בפסח, הנה מן הדין שבתורה אם שהתה העפה כדי חמוץ אסורה. והנה המתנהג בחסידות בראותו אשר זה חפץ השם יתברך, מדקדק שלא תשקה העפה אפלו רגע כמימרא, ובאם תשקה אפלו כרגע לא יאכלנה.

והנה באם יארע לחסיד הנה שבלילה הראשונה דפסח שמחזיב לאכל כזית מצה מדאורייתא, ולא יהיה לו אלא מצה כזאת ששהתה העפה כרגע, הנה אם יחמיר לעצמו בדרך חסידותו ולא יאכלנה ויבטל מצות עשה דאורייתא, לא ייטב בעיני ה'.

כל זאת בבטול מצות עשה, ומכל שכן אם על ידי חמרת חסידותו יעבר על איזה מן האזהרות בלאוין אשר לא תעשינה, על חסידות כזה שקילי טיבותיה ושרדי אחיזרי.

עצמו ביכלת שלו, וכאן הניפו אותי אהרן בכמו רגע מכל עניני עולם הזה. ואף שהרגיש העלאה רבה, ועל ידי התנופה ועל ידי דבור קדש הרי אמה טהור נעשה טהור, לא הוטב בעיניו דרך זה, רק שייגע בעצמו להגיע לטהרה.

וכן מה שאמר הביא אהרן אחיו וקשטו ככלה, גם בן הכונה פנ"ל, שהאיר עליו בתכשיטין שיהיה ראוי להיות שושבינא דמטרוניתא, והלכה כבית הלל גבי פלה שצריכין לומר עליה פלה נאה וחסונה (כתובות יז). אף שאינו כן, ודבור זה מעלה חזן, על ידי שהתורה הקדושה מצוה לומר על כל פלה בן והתורה הקדושה אמת, על ידי זה נמשך עליה חוט של חסד שמהיה באמת מעלת חזן.

וקרח רצה שרק מה שאדם פועל בנפשו זאת תהיה הונתו ומלבושו בב' עולמות, וזהו ממש הטעות – שדמה שלא נצרך לרבו, כי הרבי מעלה תלמידו במדרגה גבה, ונדמה לו שאין זה אמת וכו', וחשב שזהו דרך אמת שייגע כל אחד לפי כלתו ומה שצוה בזעת אפו ושאר בו, מה שאין בן עליה על ידי רבו יפלו חס ושלום בקל.

אשמתי של קרח היה שהיה צריך לבטל דעתו למשה רבנו ולא לעבד על פי סברתו

רק האשם היה, שחייב לבטל עצמו ודעתו למשה רבנו עליו השלום ולא להרבות סברות, ששמעתי מפה קדש יקני מורי ורבי ו"ל שהפליג לשבח את ספר הישר לרבנו תם שמביא ראיה ששכל אדם יש לו חשיבות מדמצינו לפעמים שהשכל מחייב, כגון פבוד אב, והתורה הקדושה מחייבת בן, הפוף מדעת פילוסופים שרוצים בשכלם להסביר טעם על כל מצות שבתורה הקדושה, הלא תורתנו הקדושה פלה אמת קדש קדשים בין שמבין הטעם או לא מבין:

וידרשו רבותינו זכרונם לברכה (במדבר רבה יח ו) כלם שמעו בסיני אנכי ה' אלקיך וכו', הינו שאמרו מאחר שכלם שמעו אנכי וכל עשרת הדברות שהם קלל התורה, אם בן אין למשה ואהרן שום מעלה והתנשאות, כמו שפכתוב שם 'ומדוע התנשאו על קהל ה'.

וזה בחינת פגם הנ"ל, ששכחו על הלמוד לכד וכפרו בעקר האמת, כי עקר המעלה וההתנשאות אמת של כל אחד מישראל על חברו הוא רק על ידי מצעים טובים, כי לא המדרש הוא העקר אלא המעשה (אבות פ"א מ"ז), וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות יז) שלא יהא אדם קורא ושונה ובועט ברבו ובאביו ובמי שגדול ממנו וכו'.

כי אם היו מאמינים בהאמת שהעקר הוא קיום התורה, לא היו אומרים 'ומדוע התנשאו וכו'', כי היה ראוי להם להבין האמת שמשנה ואהרן קדשתם גבה מאד, והם משקעים עדין בתאות עולם הזה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תנחומא קרח ה) על פסוק 'את מחתות החטאים וכו'' (להלן י"ג) הם חטאו על נפשותם וכו', אכל הם רצו להפריד בחינת למדן מצדיק כאלו העקר הוא למדן וכו'. וזהו 'ויקח קרח', ותרגם אוינקלוס 'ואתפליג קרח', שחלק למדן מצדיק וכו"ל (הלכות אומנין ה"ד אות לה):

שפתי צדיק

רבי פנחס מנחם מפליץ זיע"א

קרח סבר שעבודה הכאה בניגעת האדם מתקומת יותר מעבודה הכאה מכה רבו

במדרש רבה (במדבר רבה יח ד) אמר קרח שהניפו אותי בני ורגלי ואמרו לי הרי אמה טהור. לא היה חס ושלום דרך ליצנות, רק דעת קרח היה שהיה צריך אדם ליגע

והתפעלות רק מִחֵ שְׁהוּא קֵר, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּסֵפֶר יִשְׁמַח מֹשֶׁה (פרשת אחרֵי) בְּאַרְיֵכוֹת.

אך קֵרַח הָיָה לְוֵי וְחֶכֶם גְּדוֹל וּמְטוֹעֲנֵי הָאָרוֹן הָיָה, וְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וְיָדוּעַ דַּעְבוּדַת הַלְוִיִּים הָיָה לְאַרְמָא קָלָא בְּשִׁיר וְהִתְפַּעְלוֹת הַנֶּפֶשׁ בְּאַהֲבָה וְיִרְאָה נִרְגָּשָׁת. וְזֶה הוּא כִּסְפוֹ וְזָהָב שֶׁל קֵרַח (ראה שמו"ר לג ה), כֶּסֶף הוּא אַהֲבָה וְזָהָב יִרְאָה.

על קרח היה להתבטל למשה ולערכ את הרגש בדעת

והנה באם הָיָה בְּטֵל לְמֹשֶׁה שְׁהוּא בְּחִינַת דַּעַת, הֵינּוּ שְׁהִתְפַּעְלוֹת שְׁלוֹ הֵיְתָה בְּאֵה מִפְּאֵת יְשׁוּב הַדַּעַת, הָיָה טוֹב, אֲךָ שִׁיטְחוֹ הֵיְתָה שֶׁרָגַשׁ וְהִתְפַּעְלוֹת עֲצָמָה הָיָה טוֹב אֲפֵלוּ מִבְּלַעֲדֵי יְשׁוּב הַדַּעַת, וּמִזֶּה בָּא לְחַלֵּק עַל מֹשֶׁה וְנִהְיָה בּוֹ מִה שְׁנֵהֲיָה (פרשת תרומה תרע"ב):

שֵׁפַע חַיִּים

רבי יקותיאל יהודה מצאנז זיע"א

טעגט קרח היתה שיש לעבוד את הכורא בהסתר

יש לַפְרֵשׁ טַעֲנָתוֹ שֶׁל קֵרַח עַל מֹשֶׁה רַבְּנוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם, כִּי כָל הַעֲדָה כְּלָם קֹדְשִׁים וּבִתּוּכִים ה' - בְּהִסְתֵּר וְהִצְנַע לְכַת, וּמִדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קָהַל ה' - לַעֲשׂוֹת כָּל מַעֲשִׂיכֶם בְּפָרְסוֹם לְהַתְגַּדֵּל וְלְהַתְיַהַר.

והשיכן מֹשֶׁה רַבְּנוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם: בְּקֹר וַיַּדַּע ה' אֶת אֲשֶׁר לוֹ וְגו' - כְּלוֹמֵר אֵין הַדְּבָר תְּלוּי אִם עוֹבְדִים בְּסִתָּר אוֹ בְּגִלוּי, כִּי לִפְנֵי לְבָדוֹ נִגְלוּ כָּל תַּעֲלֻמוֹת לָב, יִתְכַּן לְהִיּוֹת אָדָם שְׂיוֹשֵׁב מֵאַחֲרֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ וּבִתּוּכוֹ הוּא מְלֵא גְאוּה וְחֲצָפָה.

עבודה בהסתר סכנה לחנוך הבנים

ועל זֶה צְרִיכִים לְמוֹד מִפֵּי סוֹפְרִים וְצַדִּיקִים לְדַעַת דְּרָף הָאֵמֶת לְעִבּוֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ

שֵׁם מִשְׁמוּאֵל

רבי שמואל מסוקטשוב זיע"א

שבת הוא בחינת מח ויום טוב בחינת רגש והתפעלות

כבר כְּתַבְנוּ בְּמָקוֹם אַחֵר דְּשַׁבַּת אֵין בּוֹ מַצְנוֹת שְׁמֻחָה, כִּי שְׁמֻחָה הִיא בְּהִתְפַּעְלוֹת וְרָגֶשׁ הַנֶּפֶשׁ עַד שֶׁמְבִיא לַפְעִמִּים גַּם לִיְדֵי רְקוּד, וְהֵנָּה הוּא בְּחִינַת לָב, אֲבָל שַׁבַּת הוּא בְּכַחֲנִיַת מַח שְׁהוּא קֹר וְאֵין בּוֹ הִתְפַּעְלוֹת וְהוּא בְּכַחֲנִיַת בְּתִי גְּוָאֵל, יוֹם טוֹב הוּא בְּכַחֲנִיַת לָב בְּהִתְפַּעְלוֹת עַל כֵּן יֵשׁ בּוֹ שְׁמֻחָה וְקִרְיַאת הַלֵּל, וְשַׁבַּת אֵין בָּהּ שְׁמֻחָה וְלֹא הַלֵּל בְּאֲשֶׁר הִיא רַק בְּכַחֲנִיַת וְיִשׁוּב הַדַּעַת.

ההתפעלות והרגש צריכים לבוא מתוך ישוב הדעת

והנה יָדוּעַ שֶׁשֶׁרֶשׁ הַזְּמָנִים הַמְקֻדְשִׁים הוּא שַׁבַּת, כְּמוֹ שֶׁבְּאַר כְּבוֹד קֹדֶשׁת אֲבִי אֲדַמּוּ"ר זַעֲלֵלָה"ה וְכַתְּבָנוּ לְעִיל מִזֶּה, וְהֵינּוּ שְׂאָף הִתְפַּעְלוֹת וְרָגֶשׁ הַנֶּפֶשׁ בַּעֲבוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא טוֹב, מִכָּל מָקוֹם צְרִיף שְׂיָבוּא מִחֻמַּת יְשׁוּב הַדַּעַת שְׁהוּא בְּכַחֲנִיַת שַׁבַּת שְׁהִיא בְּכַחֲנִיַת דַּעַת דְּכִתִּיב (שמות לא יג) 'לְדַעַת כִּי אֲנִי ה' מְקֻדְשָׁכֶם', אֲבָל בְּלִי יְשׁוּב הַדַּעַת לְשִׁמְחָה מַה זֵו עוֹשֶׂה, וְאֲךָ שְׁמֻדְמָה בְּנַפְשׁוֹ שְׁהוּא רָגֶשׁ וְהִתְפַּעְלוֹת בְּדַרְכֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֵין זֶה אֱלֹא דְמִיּוֹן בַּעֲלָמָא.

דבוריו האחרונים של הארמו"ר מקוצק זיע"א

וזקני זַעֲוֹקֵלְלָה"ה דְּבוּרָיו הָאֲחֵרוֹנִים קִדְּם הִסְתַּלְּקוּתוֹ אֲמַר: כָּל מִי שְׂיַנִּיחַ אֶת ראשו בתורה הנני ערב בעדו שִׁיְהִיָּה מְמַנּוּ בְּזֶה וּבְכָא, וּמַה שְׁהוּא "לִיִּטְשֵׁי מְטָשׁוּטְשִׁים" (פְּרוּשׁוֹ רָגֶשׁ רִיקָם) יִלְךְ לְנוֹקְבָא דְתַהוּמָא רַבָּה. עֲבוּדַתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבְּנוּ הֵיְתָה בְּדַעַת וּמַח וְעֲבוּדַתוֹ שֶׁל קֵרַח בְּהִתְפַּעְלוֹת וְרָגֶשׁ

והנה מֹשֶׁה רַבְּנוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם הוּא בְּכַחֲנִיַת שַׁבַּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר 'יִשְׁמַח מֹשֶׁה בְּמַתַּנַּת חֲלָקוֹ' (תפילת שבת), וּמֹשֶׁה הוּא בְּכַחֲנִיַת דַּעַת, וְהוּא הָיָה מְבִתֵי גְּוָאֵל וְלֹא נִרְאָה בּוֹ שׁוּם רָגֶשׁ

לו בהירות המחין ולא תהיה לו, שבהירת המחין לא באים רק בהכנות גדולות.

העצה איך להגיע להכנה לתפלה וסלוק המחשבות מענייני העולם הזה

ועל ידי מה בא אדם להכנה – פנין שמדמה בעצמו שאין לו פנאי להכנה ולהתפלל

באריכות, עצה היעוצה על זה הוא כף, שזאת יודע אדם שלא לעולם יחיה בזה העולם, רק שיבא זמן שילך לעולם שפלו ארץ, ובאותו זמן בודאי לא יאמר אין לי פנאי, ולכך יחשב בלב אולי הוא היום שנגמר מלאכתו בעולם הזה, כמו שאמרו (אבות פ"ב מ"י) שוב יום אחד וכו', ומה לי לחשב לילך במרוצה למלאכת העולם הזה ולהתפלל במרוצה בלי שום הכנה, שמא היום נגמר המלאכה ובכך אין זמן להתפלל באריכות.

וכשיחשב זאת בודאי יעשה הכנה קדם התפלה לידע לפני מי הוא הולך להתפלל, וכשחושב זאת אז בודאי מתפלל בהרמת המחין ובאים לו בהירות ומאירים למח שלו. ולכך תרומה גדולה, שהוא הרמת המחין כמבאר, אינה נוהגת אלא בכך שנגמר מלאכתו כמבאר.

כאשר מתפלל באפן זה נופלת עליו יראה

וכשאדם מתפלל בהרמת המחין אזי נופלת עליו יראה גדולה, שרואה האף מלאכים ושרפים ותיבות ואופנים הקדש פלם עומדים באימה ברתת ובזיעה לפני הבורא וזה היראה נקראת מעשר ראשון, ומזה היראה בא אדם ליראה עלאה שהוא חכמה, והוא מעשר מן המעשר, שהוא תרומת מעשר, לפי שיראה עלאה הוא מדרגה גדולה עד מאד.

ובודאי שכל זמן שאדם אינו מתפלל בהכנה ובהרמת המחין בודאי יצטרף זה האדם להתגלגל ולבא לזה העולם עד כמה פעמים עד שיתמן התפלה שתקנו רז"ל, ולכך השבלים שהוא דבר שלא נגמרה מלאכתו אין

באפן שצריך גם ביתו אחריו ללכת בדרך ה', כשיראו את אביהם דבוק בתורה ואינו שח שיחה בטלה גם הם יתגדלו להיות תלמידי חכמים, ואם יתחפש ויעשה עצמו כעם הארץ גם בניו ימשכו אחר מראה עיניהם ליבטל התורה:

עבודת התפלה

תולדות אהרן

רבי אהרן מז'יטומיר זיע"א

בהירות המחין בעת התפלה היא רק כאשר האדם עושה הכנה נאותה

ואל הלויים תדבר ואמרת אלהם כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר אשר נתתי לכם מאתם בנחלתכם והרמתם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר (יח כו).

תרומה גדולה היא כשאדם עובד את הבורא בגדלות המחין, ולא חס ושלום בגדלות שהוא גאוה, אלא בהתרוממות המחין, שתבא בהירות והארה למח של אדם, ולא שיעבד בחשכות המח מצות אנשים מלמדה.

ובאיזה בחינה בא אדם לזה, העקר הוא הכנה שיכין את עצמו לתפלה ויחשב קדם התפלה לפני מי הוא רוצה לילך להתפלל, ולא יזהה מקום הולכת התפלה. ולכך אפלו בתפלה צריך הכנה לחשב לאיזה מקום הולכת זה הענין של תפלה, ולא יזהה עולם הולכת זה הענין, שכל ענין וכל ברכה מן התפלה הולך למקום אחר ועולם אחר.

ולכך חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת קדם התפלה (ברכות פ"ה מ"א) - לעשות הכנה, ולא כמו שיש בני אדם שחוטפין את התפלה במריצה ובמהירות גדול ואחר כך הולך לאכל ולעסק בעולם הזה, זה הוא חס ושלום לאו כלום הוא, ולזה בודאי לא היה

מִן הַיָּקָב (יח כז). יֵשׁ לֹאמֵר שֶׁהַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ גְּדֹל כַּח הַתְּפִלָּה, כִּי אָמְרוּ ו'ל' (תענית ב.) שְׁלֹשָׁה מִפְּתָחוֹת בְּיַד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּלִבְד, וְהֵם שֶׁל פְּרִנְסָה וְיֹלְדֵת וְתַחֲזִיחַ בְּיָדוּעַ, הַנְּרָמָז בַּתְּכַת מִפְּת"ח תַּחֲזִית מ'תִּים פְּרִנְסָה ח"י.

והנה אוֹתוֹ שֶׁל תַּחֲזִית הַמֵּתִים יִתְּפַתַּח לְעֵתִיד, אָמְנָם אוֹתָן שֶׁל פְּרִנְסָה וְחַיִּים צָרִיכִין בְּכָל דּוֹר וְדוֹר, וְיֵשׁ כַּח בְּיַד יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי תְּפִלָּתָם לִפְתַּח אוֹתָן הַשְּׁעָרִים אֲף שֶׁהֵם בְּיַד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבָד.

וידוע מִדְּבָרֵי הַמְּדַרְשׁ בַּפְּסוּק ו'יִקְחוּ לִי תְּרוּמָה' (שמות כה ב) - לְרוֹמֵם אוֹתִי בַּתְּפִלָּתְכֶם, גַּם רְמָזוֹ שֶׁם אֲשֶׁר תְּרוּמָה עוֹלָה קו"ל תְּפִלָּה. וְזֶה וְנִחַשׁב לְכֶם תְּרוּמַתְכֶם - הֵינּוּ הַתְּפִלָּה שֶׁלְכֶם תְּהֵא חָשׁוּב מְאֹד, כִּי כַּתֵּה גְּדוֹל לִפְתַּח שְׁעָרִים שֶׁהֵם בְּיַד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבָד.

וזהו כִּדְגוּן מִן הַגְּדוּן, הוּא מִפְּתַח הַפְּרִנְסָה שֶׁנִּפְתַּח עַל יְדֵי תְּפִלָּה כְּמוֹ שֶׁמִּתְּפַלְּלִים עַל הַגְּשָׁמִים. וְכַמְּלֵאָה מִן הַיָּקָב רֹמְזו עַל הַיּוֹלְדֵת, עַל דְּרָף שֶׁכְּתוּב 'כַּעֲצָמִים בְּכֻטָּן הַמְּלֵאָה' (קהלת יא ה), וְכַמוֹ שֶׁאָמְרוּ חז"ל בִּיבְמוֹת יְצֵאת מִלְּאָה חוֹשֶׁשֶׁת, וְהִשְׁוּעָה אֶל הַיּוֹלְדֵת כֹּא מִן הַשֵּׁם שֶׁל יְעֻזְבָּנוּ בְּיָוִם קְרָאָנוּ שֶׁהוּא רֵאשִׁי תִּיבוֹת יב"ק בְּיָדוּעַ לְעֵנֹת בְּעַת צָרָה, וְזֶהוּ כַּמְּלֵאָה מִן הַיָּקָב אֲשֶׁר מִפְּתַח הַיּוֹלְדֵת גַּם כֵּן נִפְתַּח עַל יְדֵי תְּפִלָּה:

שֶׁם תְּרוּמָה גְּדוֹלָה, וְלָזֶה נִקְרָא זֶה הַדְּבָר שְׁבָלִים, הֵינּוּ שָׁב - לָיִם, שְׁעַל יְדֵי שְׂאִין לוֹ גְּדֻלוֹת הַמַּחֲזִין וּמִתְּפַלֵּל מִצּוֹת אֲנָשִׁים מְלַמֶּדֶה צָרִיךְ לְשׁוּב לָזֶה הַעוֹלָם, וְזֶה שְׁבָלִים, שָׁב - לָיִם.

כֹּאשֶׁר הָאֵדָם עוֹשֶׂה הַכְּנָה הַבוֹרָא יִתְּכַרְךָ מִקְּבֵל מִכָּד תַּעֲנוּג

שְׁעָקָר הוּא הַהַכְּנָה, שֶׁשְׂשִׁישׁ לְאָדָם הַכְּנָה מִקְּבֵל הַבוֹרָא מְזֵה הַהַכְּנָה תַּעֲנוּג גְּדוֹל, שֶׁשְׂמַעְתִּי מֵאֲדַמּוֹר הַרֵב הַגָּאוֹן הַקְּדוֹשׁ ו'ל' (רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א) עַל פְּסוּק 'כִּי נִתְּנִים נִתְּנִים הַמָּה לִּי, וְאָמַר קָף, שְׂמַה שְׂאָדָם נוֹתֵן אֶת עֲצָמוֹ לְהַבוֹרָא 'לִי הוּא', כְּלוֹמֵר שְׂאֵנִי מִקְּבֵל תַּעֲנוּג מְזֵה, שְׂמַמְזֵה הַבַּחֲזִינָה כֹּא אָדָם לְהַכְּנָה וְעַל יְדֵי הַכְּנָה כֹּא לְגְדֻלוֹת הַמַּחֲזִין שֶׁהוּא תְּרוּמָה גְּדוֹלָה. וְזֶה הוּא 'מַכַּל מִתְּנַתִּיכֶם', הֵינּוּ מְכַל הַנְּתִיבוֹת שְׂאֵתֶם נוֹתְנִים אֶת עֲצָמְכֶם לְהַבוֹרָא, הֵינּוּ שְׂשׁוֹכְחִים בְּעוֹלָם הִזֵּה בְּעַת הַתְּפִלָּה וְעוֹשִׂים הַכְּנָה לְדַעַת לִפְנֵי מִי מִתְּפַלֵּל כַּמְּבָאָר, 'תְּרִימוּ אֶת כָּל תְּרוּמַת ה'", שְׁעַל יְדֵי הַכְּנָה תְּהִיָּה לְכֶם גְּדֻלוֹת הַמַּחֲזִין:

אֲמַרִי נַעֲמִ

רַבִּי מֵאִיר מְדִינַת יְקוּב זִיע"א

גְּדֹל מַעֲלַת הַתְּפִלָּה אֲשֶׁר בְּכַתֵּה לִפְתַּח אֶפְלוֹ אֶת הַמִּפְתָּחוֹת שֶׁל פְּרִנְסָה וְכַנִּים שֶׁהֵם בְּיָדוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא

וְנִחַשׁב לְכֶם תְּרוּמַתְכֶם כִּדְגוּן מִן הַגְּדוּן וְכַמְּלֵאָה

פְּרִשְׁתֵּי קִרְחָה

אֲכַשֵּׁר לְרָמְזוּ מֵה שֶׁכְּתוּב רַבְּנּוּ הָאֲר"י ו'ל' (שער הפסוקים בפרשתו), דְּקִרְחָה נִכְנַס בּוֹ חֵלֶק הַרְעַ שֶׁל קִינָן, וְבוֹ נִתְּנָאָה וְעֵשֶׂה מֵה שְׁעֵשֶׂה, וְכָל דּוֹר הַמְּדַבֵּר הֵינּוּ מְנִיצוֹצוֹת הַכָּבֵל, וְנִתְּקָנוּ עַל יְדֵי מֹשֶׁה רַבְּנּוּ עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם שֶׁשָּׂרְשׁוּ מִהַכָּבֵל, וְקִרְחָה כִּינּוּן שְׁנַתְּנוּצִץ בּוֹ נִיצוֹצוֹת מִקִּינָן.

יִיקַח קִרְחָה וְגו' (טז א)

פְּתוּחֵי חוֹתָם

רַבִּי יַעֲקֹב אַבִּיחֲצִירָא זִיע"א

בְּקִרְחָה נִתְּנוּצְצוּ רַק הַנִּיצוֹצוֹת הַרְעִים מִשְׂרַשׁ קִינָן וְלִכּוֹן טַעַמָּה

שהוא בכור, אָבֵל לא תִּקַּח רֵאשִׁיתוֹ, רק יתרו
הוא שִׁתְּקַן חֵטְא קֵיין.

וְזָהוּ שֶׁאָמַר יַעֲקֹב אֲבִינוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם (בראשית
מט א) 'רֵאשִׁיתוֹ בְּכָרִי אֶתְּהָא', כְּלוֹמַר אֶתְּהָא
רֵאשִׁיתוֹ לְטַל הַבְּכוֹרָה כְּדֵי לְתַקַּן חֵטְא קֵיין, אָבֵל
לא תִּקַּח, וְיָמִי הוּא הַמִּתְקַן הוּא יִתְרוֹ, וְזָהוּ
שֶׁאָמַר (שם) 'תָּרָא שְׂאֵת', 'תָּרָא הוּא יִתְרוֹ'.

וּקְרַח בִּיּוֹן שֶׁרָאָה שֶׁנִּתְּנָה בּוֹ קֵיין, בְּקִשׁ
לְגַמֵּר הַדָּבָר עַל יְדֵי שִׁבְטֵי רֵאשִׁיתוֹ שֶׁהֵם
רֵאשִׁית לְתַקַּן קֵיין יוֹתֵר מֵאֲחֵרִים, וְלִפְיֵךְ קִבֵּץ
וְחָבַר אֵלָיו מִשִּׁבְטֵי רֵאשִׁיתוֹ. וְזָה הַדָּבָר שֶׁנֶּגְרַם
לוֹ הַטְּעוֹת וְחִפְשׁ בְּמַחְלָקָתוֹ, שֶׁחָשַׁב בְּדַעְתּוֹ בִּיּוֹן
שֶׁנִּתְּנָה בּוֹ קֵיין, וּמִשָּׁה וְכָל הַדוֹר הַזֶּה הֵם
מִנִּיצוּצֵי הַקֵּל, בִּיּוֹן שֶׁקֵּיין הוּא הַבְּכוֹר וְנִתְּנָה
בּוֹ הוּא רֵאשִׁית לְגַדְלָה וְכְבוֹד יוֹתֵר מִכָּלֵם. וְזָה
נִרְמַז בְּמָה שֶׁאָמַר וַיִּקְמוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה, 'וַיִּקְמוּ'
גִּימַטְרִיא 'בְּקֵיין', כְּלוֹמַר מִצַּד קֵיין מִצְאוֹ כַח
לְפִי טְעוֹתָם לַעֲמֵד לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלְחַלֵּק עִמּוֹ:

**וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב לָכֶם כִּי כָל הַעֲדָה כָּלֵם קְדוֹשִׁים
וּבְתוֹכֵם ה' וּמִדּוֹעַ תִּתְּנָשְׂאוּ עַל קְהַל ה' (טו א)**

עֲבוֹדַת יַצְחָק

רבי פנחס מקאנט'יקוֹבָה זי"ע א"

רק על ידי ענוה ושפלות מגיעים לאמונה
בהשגחה פרטית

יסוד וְשָׂרֵשׁ הַעֲבוֹדָה הוּא הָאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה
בְּה' וּבְהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית - עָלֵינוּ בְּנֵי
חִבְיָבוֹ בְּנֵי יְדִידֵינוּ בְּנֵי אֲבָרְהָם יַצְחָק יַעֲקֹב, עַל
כָּל פָּרִט וּפְרִיט, וְאִין שׁוֹם דְּבַר סִבָּה אוֹ טְבָעִי,
אוֹ מִקְרָה לָנוּ בְּנֵי אֲבָרְהָם יַצְחָק יַעֲקֹב, אִף
הַכֵּל בְּהַשְׁגָּחָה עָלֵינוּ נִפְלְאוֹה פְּלֵאִים.
וְהָאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה הַזֹּאת יְסוּד עֲבוֹדָתֵנוּ וְיְסוּד
תּוֹרַת הַקְּדוּשָׁה, וְיְסוּד הָעוֹלָם, כְּאֲשֶׁר הִרְחַבְנוּ
הַבַּארוֹ וְהַדְּבַר בְּזָה בְּמָקוֹם אַחֵר.

בְּזָה כָּא לְיָדֵי טְעוֹת וְנִתְּלַבֵּשׁ בְּגָאוֹה, עָלָה
בְּדַעְתּוֹ מֵאַחֵר שֶׁנִּיצוּצֵי הַקֵּל כְּבָר נִתְּקַנוּ צְרִיכִים
לַעֲשׂוֹת גַּם בֵּן תַּקִּיין לְנִיצוּצֵי קֵיין.

וְכֵיין שָׁבוּ תַחֲלָה נִכְנסוּ נִיצוּצֵי קֵיין סָבַר שֶׁלוֹ
רֵאשִׁיתוֹ הַגְּדֻלָּה, לְפִיכֵךְ חִמַּד הַגְּדֻלָּה
וְהַכְּבוֹד, וְנִכְנס בְּעֵבִי הַקְּוִרָה לְחַלֵּק עַל מִשָּׁה
רַבְנוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם, וְלֹא יָדַע כִּי בְּנַפְשׁוֹ הוּא,
כִּי לֹא נִכְנסוּ בּוֹ רַק הַנִּיצוּצוֹת הַרְעִים שֶׁל קֵיין
שֶׁמוֹסִיפִים לוֹ טְמָאָה עַל טְמָאָתוֹ.

וְזָהוּ שֶׁאָמַר וַיִּקַּח קְרַח, קְרַח רֵאשִׁית תְּבוֹת ח'לֵק
ר'ע ק'יין, כְּלוֹמַר מִה לְקַח קְרַח, הַחֲלֵק
הַרְע שֶׁבְּקֵיין הוּא שֶׁלְקַח וְהוּא שֶׁנֶּגְרַם לוֹ לְמַרְד
בְּמִשָּׁה רַבְנוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם וּבַתּוֹרָה. וְקָרִי גַם
בֵּן בְּוִיכָח י' קח', דְּהִינּוּ וי על קרח שֶׁלְקַח
הַחֲלֵק הַרְע שֶׁל קֵיין:

ואון בן פֶּלֶת בני ראובן (טו א)

פְּתוּחֵי חוֹתָם

רבי יעקב אביחצירא זי"ע א"

הטעם שלקח קרח אנשים דוקא משבט ראובן

הטעם שֶׁלְקַח לוֹ קְרַח לְחִבְרָתוֹ כִּי אִם מִשִּׁבְטֵי
רֵאשִׁיתוֹ, שֶׁהָרִי דְתָן וְאֲבִירִים וְאוֹן בֵּן
פֶּלֶת' הֵם 'בְּנֵי רֵאשִׁיתוֹ', וְגַם מֵאֲחֵרִים וְחִמְשִׁים
אִישׁ רַבִּם מִשִּׁבְטֵי רֵאשִׁיתוֹ, כְּמוֹ שֶׁפָּרֵשׁ רַש"י
זְכוּרָנוּ לְבִרְכָה. לְפִי שֶׁקְרַח פָּקַח הָיָה, וְכֵיין
שֶׁרָאָה שֶׁנִּתְּנָה בּוֹ קֵיין אָמַר מִי רֵאשִׁית לְהַתְּפַבֵּד
בְּקֵיין, הוּא שִׁבְטֵי רֵאשִׁיתוֹ, לְפִי שֶׁכָּתַב רַבְנוּ הָאָר"י
ו"ל (שַׁעַר הַפְּסוּקִים פְּרַשְׁתִּי וַיח), שֶׁרֵאשִׁיתוֹ הָיָה רֵאשִׁיתוֹ
לְתַקַּן קֵיין, לְפִי שֶׁקֵּיין הָיָה כְּבוֹרוֹ שֶׁל אָדָם
הָרֵאשִׁיתוֹ, וְרֵאשִׁיתוֹ הָיָה כְּבוֹרָה יַעֲקֹב אֲבִינוּ עָלָיו
הַשְּׁלוֹם, וְיַעֲקֹב אֲבִינוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם תַּקַּן חֵטְא
אָדָם הָרֵאשִׁיתוֹ, וְרָאָה יַעֲקֹב אֲבִינוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם
שֶׁרֵאשִׁיתוֹ שֶׁהוּא הַבְּכוֹר רֵאשִׁיתוֹ לְתַקַּן חֵטְא קֵיין

הַשְּׁלֵמָה. וּבִכְוֹת זֶה יָבוֹא מְשִׁיחַ צְדָקָנוּ בְּמַהֲרָה
בְּיָמֵינוּ אָמֵן כֵּן יְהִי רְצוֹן:

מַחֲטָף הַלֶּבֶן

רַבִּי יַעֲקֹב אֲבִיחַצִירָא זִי"ע"א

אִיךְ חֲשַׁדוּ אֶת מֹשֶׁה רַבְּנוּ עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם בְּאֵשֶׁת
אִישׁ

וַיִּקְהָלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב
לָכֶם כִּי כָל הָעֵדָה כָּלֶם קֹדְשִׁים וּבְתוֹכֶם
ה' וּמִדְּוַע תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קַהֲל ה'. אֵיִתָּא בַּמְדַּרְשׁ
(בַּמְדַּבָּר יח כ, סַנְהֶדְרִין קי.) מַלְמַד שְׁחֻדוּהוּ מֵאַשֶׁת
אִישׁ.

וְהוּא תְּמוּיָה, מֵהִיכָא תִּיתִי שְׁתַּעֲלָה עַל דַּעְתָּם
סְבָרָא זו, וְהֵם יוֹדְעִים נֶאֱמָנָה שְׁהַקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא מְדַבֵּר עִמּוֹ פֶּה אֶל פֶּה, וְכָל עֲדַת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל פִּי יִחְנֹן וְעַל פִּי יִסְעוּ, וַיִּחֻדוּהוּ
בְּאַשֶׁת אִישׁ. וְתוּ, הֲרִי אוֹמְרִים בְּפִיהֶם כִּי כָל
הָעֵדָה כָּלֶם קֹדְשִׁים וּבְתוֹכֶם ה', וְהִיכִי סְלִיק
אַדְעַתְיָהוּ דְּמֹשֶׁה רַבְּנוּ עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם חֵס וְשְׁלוֹם.
יְהִי גְרוּעַ מִכָּל הָעֵדָה, זֶה דְּבַר דְּלֹא אֶפְשָׁר.

לא על אשת איש ממך חשדוהו

וְאֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ עַל פִּי מַה שְּׁכַתְּבוּ בַּפְּרָשָׁה
שְׁעֵבְרָה (ריש פִּרְשֵׁת שְׁלַח), שְׁכַתְּבִי רַבְּנוּ
זֶלַה"ה בְּשֵׁם רַבִּי קְלוֹנִימוּס זְכָרוֹנוּ לְבִרְכָה בְּעִנְיָן
וַיִּתְדַבֵּר מֵרִים וְאַהֲרֹן בְּמֹשֶׁה' (לעיל יב א), דְּכִיּוֹן
שְׁשֻׁמְעוּ מֵרִים וְאַהֲרֹן נְבוֹאֵת אֶלְדָּד וּמִיִּדְד שְׁהִיוּ
מִתְנַבְּאִים שְׁמֹשָׁה זְמוּת וַיהוֹשֻׁעַ יְכַנִּים יִשְׂרָאֵל
לְאַרְצָא, אָמְרוּ זֶה הַדְּבָר אַרְעָא לֹא עַל כִּי לְקַח
אִשָּׁה כּוֹשִׁית בְּאַרְצָא כּוֹשׁ, וּמִשּׁוּם הַאי גְרִיעוּתָא
דְּאִית בֵּיהּ גְּזִיר עֲלֵיו הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁלֹא
יְכַנֵּס לְאַרְצָא.

וְזֶה הַדְּבָר בְּעִצְמוֹ סְבָרוּ קֶרֶח וְעֲדַתוֹ, שְׁאָמְרוּ
מִנְּבוֹאֵת אֶלְדָּד וּמִיִּדְד נִתְבָּאָר דְּמֹשֶׁה אֵינּוּ

וְלָבוֹא לְהֶאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה הַזֹּאת הוּא אַךְ עַל
יְדֵי עֲנִיּוּת וְשִׁפְלוּת, שְׁאָז זֹכָה לְכַתְּיִנַּת
וְאֵי אֶשְׁכּוֹן אֶת דְּבָא' (ישעיה נז טו), וְה' שׁוֹמְרוֹ
לְכָל יִפְלַח חֵס וְשְׁלוֹם לְאֶמוּנוֹת זְרוּת. לֹא כֵּן
הַמִּתְנַגָּא, שְׁאָז אֵין אֵינִי וְהוּא יְכוֹלִין לְדוּר,
וְדוּחָה מְעַל עֲצָמוֹ הַשְּׁרָאוֹת הַשְּׁכִינָה וְהַשְּׁגַת
אֲלִיקוּת, כְּאֶשְׁרֵי הַרְחַבְנוּ הַבְּאוּר בְּזֶה בְּמָקוֹם
אַחַר.

וְלְהֶאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה הַזֹּאת צְרִיךְ נְקֻדַּת הָאֱמֶת,
לְכָל יִטְעָה הָאֲדָם אֶת עֲצָמוֹ כִּי
הוּא מְאָמִין וְלָבוֹ רַחוּק מֵהֶאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה, אַךְ
יִשְׁפִּיל וְיִכִּין וְיִרְגִּישׁ הֵיטֵב בְּלָבוֹ נְקֻדַּת הָאֶמוּנָה
בְּאֱמֶת, אֱמֶת וְאֶמוּנָה הוּא יְחִיד קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ
הוּא וְשְׁכִינְתֵיהָ. בְּיָדוּעַ כָּל זֶה מְמָקוֹם אַחַר.

וְזֶה הִיָּה פְגָמוֹ שֶׁל קֶרֶח, שְׁנִיתִפֶּשׁ בְּגִאוּת
כְּמֵאֲמָרָם ו'ל (פסחים ק"ט). מִתְנַגָּא בְּעֶשְׂרוֹ
הִיָּה, וְנִפְלַע לְעִמָּק תַּחַת מֵהֶאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה. וְזֶה
שְׁאָמַר לְמֹשֶׁה רַב לָכֶם כִּי כָל הָעֵדָה כָּלֶם קֹדְשִׁים,
וְדָרְשׁוּ חו"ל (תַּנְחומָא קֶרֶח ד') כָּלֶם שְׁמַעוּ בְּסִינַי
אֲנִכִי וְכוּ', שְׁטַעַן שְׁכָל הָעֵדָה יוֹדְעִים שְׁיִישׁ
בוֹרָא אֶחָד יְחִיד וּמִיִּתְד, וּמִדְּוַע תִּתְנַשְּׂאוּ. וַיִּשְׁמַע
מֹשֶׁה וַיִּפְלַע עַל פְּנָיו, הֲרָאָה לוֹ שְׁהֶאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה
תְּלוּי בְּעֲנִיּוּת וְשִׁפְלוּת עַד קֶצֶה הָאֲחֵרוֹן. לֹא
כֵּן אִתָּה קֶרֶח הַמִּתְנַגָּא, אִיךְ תּוֹכַל לָבוֹא
לְהֶאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה בְּאֱמֶת.

וְזֶה שְׁאָמַר לוֹ בְּקַר, רוּמֵז לְמִדַּת אֱמֶת, כְּמֵאֲמָרָם
ו'ל תִּיָּה אַחַת יֵשׁ בְּרַקִּיעַ כְּשֶׁהוּא יוֹם
אֱמֶת בְּמִצְחָה וְכוּ'. וְזֶה שְׁאָמַר לוֹ בְּקַר, שְׁצִרִיךְ
לְמִדַּת אֱמֶת, לִיְחִיד אֱמֶת וְאֶמוּנָה. וְאָז יוֹדַע ה',
תִּדַע שְׁיִישׁ בוֹרָא אֶחָד. לֹא כֵּן אִם חֲסַר מִדַּת
אֱמֶת, אֵין הֶאֱמוּנָה בִּשְׁלָמוֹת.

וְאֵת הַקְדוּשׁ וְהַקְרִיב אֵלָיו, 'קְדוּשׁ' בְּגִימְטְרִיא
'שְׁפַל', מִי שֶׁהוּא עֲנֵו וְשִׁפְלֵ אוֹתוֹ יִקְרִיב
ה'. 'זֹאת' עֲשׂוּ, 'זֹאת' בְּגִימְטְרִיא ד' פְּעָמִים
'אֶמוּנָה', לְשׁוֹן תְּקוּן, שְׁצִיָּה אוֹתָם לְתַקֵּן הֶאֱמוּנָה

אז בא המלאך ומיכאל וממליץ טוב עליהם בזכות האבות.

והנה כשבא המסטין פעם ראשון, מזכיר המליץ זכות אברהם אבינו עליו השלום, פעם שנייה זכות יצחק, בפעם שלישית זכות יעקב, ובפעם רביעית, אף שיש עוד זכות דוד עליו השלום רגל רביעי, אף על פי כן קשה למחל בסרחון רביעי, מפני שדוד הוא מלך ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול (עד כאן מספרים הקדושים).

והנה קרח אמר למשה רב לכם ומדוע תתנשא? (במדבר טו א), פירש רש"י אם לקחת אתה מלכות לא היה לך לברר לאחיק פהנה וכו'. הנה בזה הודה קרח במלכותו של משה, ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, ולזה וישמע משה ויפל על פניו, מפני דזה סרחון רביעי, ואין כאן אלא זכות דוד המלך עליו השלום ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, ומשה גם כן לא היה יכול למחל מטעם זה דקרח הודה שהוא בחינת מלך וכו'.

רמז בפסוק 'על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו'

ואמרתיו רמז לזה הענין מפסוק (עמוס ב ו) 'על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו', הינו דזה קאי על הציור הרע, שבסרחון רביעי כביכול אין הקדוש ברוך הוא משיבו ריקם מלקבל ממנו שטנותו, מפני שמלך במשפט יעמיד ארץ, וכנ"ל (תג הסוכות):

ותנו בהן אש ושימו עליהן קטרת לפני ה' מחר והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש רב לכם בני לוי (וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זה, עינו הטעות, ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו וכו', ולא ראה יפה, לפי שכינו עשו תשובה, ומשה היה רואה, רש"י) (טו ז)

ראוי לפגס לארץ, וטעמא משום דלקח אשה הכושית דזה גרעון גדול, אם כן מאחר דיש בו גרעון הזה, מה שאחרון נטל הפהנה לא בצויו ה' ותברך רק משה מעצמו נחנה לו. ואף על גב דמר'ים לקתה בצרעת על ענין זה, רשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר, ותפסו בסבא זה קרח ועדתו, דמניעת משה רבנו עליו השלום מלפגס לארץ היא לגריעותא מדהצרכו אלדד ומידד להתנבא בזה.

וזוהו פגנתם בפסוק שאמרו כי כל העדה כלם קדשים, 'כל העדה' גימטריא 'אלו אלדד מידד', דהכי קאמרי, מאחר ד'העדה קדשים' ונתנבאו אלדד ומידד דמשה ימות ולא יכניס ישראל לארץ, דבר פשוט הוא דלגריעותא, והטעם משום דלקח האשה הכושית. ולזה קראו רבותינו זכרונם לברכה 'אשת איש', והיא הכושית, 'אשת איש' גימטריא 'על פי לקח הכושית' עם התבות, וזהו שחשדוהו מאשת איש:

וישמע משה ויפל על פניו (-מפני המחלוקת, שכבר זה בידם סרחון רביעי, חטאו בעגל ויחל משה, במתאוננים ויתפלל משה, במרגלים ויאמר משה אל ה' ושמעו מצרים, במחלוקתו של קרח נתרשלו ידיו, משל לבו מלך שסרח על אביו ופיס עליו אוהבו פעם ושתים ושלש, כשסרח רביעת נתרשלו ידיו האוהב ההוא, אמר עד מתי אטריח על המלך, שמא לא יקבל עוד ממני, רש"י) (טו ד)

בני בנימין

רבי יוסף בנימין אב"ד העליט זיע"א הסבר נפלא בטעם הדבר שדוקא בסרחון רביעי נתרשלו ידיו משה מלהמליץ טוב

לכאורה יש להבין הסבא למה דוקא בסרחון רביעי נתרשלו ידיו ולא בג' או ב'. ואפשר לבאר, על פי מה דאיתא בפסוקים הקדושים שבעת שמסטין המסטין על ישראל

אך פרי הנואה

רבי צבי הירש מליסקא זיע"א

כל ראית קרח היתה מכחו של משה רבנו וכאשר חלק על משה לא ראה עוד

וְקָשָׁה מִהֵיכָן יָדוּעַ שְׁפָקַח הָיָה. וְגַם מֵהַ
קָאָמַר עֵינָיו הִטְעָתוֹ וְלֹא עֵינָיו. וַיֵּשׁ
לְבָאָר, דִּהְיָה יָדוּעַ דְּקָרַח רָצָה לְהִיּוֹת הוּא כִּהְנֵן
גְּדוֹל, וְהָיָה לְכַאוּרָה מֵאֵי יְרוּיַח בְּזָה אִם כְּלָם
יְקַטְרוּ הַקְטָרֶת כְּאָמְרוּ 'כִּי כָל הַעֲדָה כְּלָם
קְדוּשִׁים', אָלֵא עַל כְּרַחֲךָ שְׂרִידַע הֵיטֵב שְׁפָלָם
יֵאבְדוּ עַל יְדֵי כֵן, וּבְקִאָמַת הָיָו טַפְשִׁים בְּזָה,
כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ (תַּמִּיד לֵב.) אֵינְהוּ חֲכָם הַרְוֹאָה אֶת
הַנּוֹלָד - וְהֵם לֹא רָאוּ סוּף הַדְּבָר, אָכֵל הוּא
שְׁפָקַח הָיָה וְרָאָה אֶת הַנּוֹלָד שְׁחָם יֵאבְדוּ, מֵהַ
רָאָה לְשִׁטּוֹת זֶה.

לְזָה אָמַר עֵינָו הִטְעָתוֹ, דִּהְיָה רְאִיתִי לְפָרֵשׁ
עַל הַפְּסוּק 'כִּי עֵין בְּעֵין יִרְאוּ וְכוּ' (ישעיה נב ח), דִּהְיָה יֵשׁ לְאָדָם שְׁתֵּי עֵינָיִם, אֶחָד
מוֹרָה עַל עֵין הַרוּחָנִי וְאֶחָד מוֹרָה עַל עֵין
הַגְּשָׁמִי. וְהָיָה בְּזִמְנָן הַזֶּה אֵין אָדָם יְכוֹל לְהַשְׁיֵג
בְּעֵין הַגְּשָׁמִי, אָכֵל לְעִתִּיד לְבוֹא גַם בְּעֵין הַגְּשָׁמִי
יִרְאוּ אֶת הַרוּחָנִי. וְהָיָה קָרַח רָאָה הֵיטֵב בְּעֵין
הַרוּחָנִי מֵהַ יְהִיָּה בְּסוּפָם, אָכֵל טַעַה בְּמַה שְׁרָאָה
שְׁלִשְׁלֹת גְּדוּלָה יוֹצְאָה מִמֶּנּוּ וְלֹא רָאָה יָפָה
שְׁבָנָיו יַעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה.

וְהָיָה לְכַאוּרָה צָרִיף לְזִיג דְּלִמָּה רָאָה אֶת
זֶה שְׁשִׁלְשִׁלֹת גְּדוּלָה יוֹצְאָה מִמֶּנּוּ וְלֹא
רָאָה זֹאת שְׁבָנָיו יַעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה. אָמַנְם יֵשׁ לְזוּמַר
שְׁזֹאת רָאָה קָדָם שְׁחָלַק עַל מֹשֶׁה רַבְּנּוּ עֲלָיו
הַשְּׁלוֹם וְהָיָה דְּבוּק בְּמֹשֶׁה רַבְּנּוּ עֲלָיו הַשְּׁלוֹם,
כִּי כָל הַנְּבִיאִים קָבְלוּ נְבוּאָתָן עַל יְדֵי מֹשֶׁה
רַבְּנּוּ עֲלָיו הַשְּׁלוֹם, וְאָז לֹא הָיָה יְכוֹל לְרִאוֹת
עֲדִין שְׁבָנָיו יַעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה כִּי עֲדִין לֹא חִטְאוּ,
וְלֵאחֶר שְׁאֲתַפְּלִיג מִמֹּשֶׁה רַבְּנּוּ עֲלָיו הַשְּׁלוֹם
לֹא רָאָה רְאִיָּה הַרוּחָנִית, אָכֵל וּמֹשֶׁה הָיָה רוֹאָה,
כִּי כָל עַקֵר רְאִיתוֹ מִקָּדָם הָיָה רַק עַל יְדֵי מֹשֶׁה
רַבְּנּוּ עֲלָיו הַשְּׁלוֹם:

לְכֵן אַתָּה וְכָל עַדְתְּךָ הַנֹּעֲדִים עַל ה' וְאֶהְרֵן מֵהַ
הוּא כִּי תִלְיֵנו עֲלָיו (טו טז)

דברי יואל

רבי יואל מסאטמר זיע"א

קרח חשש שמשה ואהרן אינם פועלים עבור הגאולה היות והוא עתיד לשמש ככהן גדול

קָרַח חֲשַׁשׁ שְׁמוּשָׁה וְאֶהְרֵן אֵין עוֹשִׂין פְּעֻלוֹת
לְקָרֵב גְּאֻלְתָּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי שֶׁהוּא
עֲתִיד לְהִיּוֹת כִּהְנֵן גְּדוֹל לְעִתִּיד, וְעַכְשָׁיו אֶהְרֵן
כִּהְנֵן גְּדוֹל, חֲשַׁד אוֹתָם שֶׁלְטוּכְתָּם אֵין עוֹשִׂין
פְּעֻלָּה לְקָרֵב אֶת הַגְּאֻלָּה, עַל כֵּן חֲלַק עֲלֵיהֶם
וְרָצָה לַעֲשׂוֹת עוֹלָם הַתְּקוּנָה מִיָּד.

עַל כֵּן אָמַר לוֹ מֹשֶׁה רַבְּנּוּ עֲלָיו הַשְּׁלוֹם 'לְכֵן
אַתָּה וְכָל עַדְתְּךָ הַנֹּעֲדִים עַל ה', הֵינּוּ
שְׂדֵבְרֵי זֶה הוּא רַק בְּיַד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאֵין
לַעֲשׂוֹת לְזָה שׁוּם פְּעֻלָּה לְדַחֵק אֶת הַקָּזֵן, וְלְזָה
אָמַר 'וְאֶהְרֵן מֵהַ הוּא כִּי תִלְיֵנו עֲלָיו', הֲלֹא
מִתּוֹ לוֹ שְׁנֵי בָנָיו, שֶׁהֵם גַּם כֵּן מִתּוֹ בְּשִׁבְלֵי
שְׂרָצוֹ לְקָרֵב אֶת הַגְּאֻלָּה לְפָנֵי הַזְּמָן, וּמִזָּה
רְאִיָּה בְּרוּרָה שֶׁהוּא רַק בְּיַד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא,
וְאֵי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת פְּעֻלוֹת לְקָרְבוֹ קָדָם זְמָנוֹ:

וַיַּחֲדֵר לְמֹשֶׁה מְאֹד וַיֹּאמֶר אֵל ה' אֵל תִּפְּן אֵל
מִנְחַתָּם וְגו' (יודע אני שיש להם חלק בתמידי צבור
וכו', רש"י) (טו טז)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

באור נפלא בקדוה לשונו הנהב של רש"י

יֵשׁ לְבָאָר דְּיוֹק הַלְשׁוֹן 'יָדוּעַ אֵין (שֵׁישׁ לָהֶם
חֲלָק בַּתְּמִידִי צְבוּר) - דְּלְכַאוּרָה מִיַּתַר,
וְהָיָה לִיָּה לְמִימַר 'יֵשׁ לָהֶם חֲלָק בַּתְּמִידִי צְבוּר'
וְכִיּוֹצֵא בְּזָה.

גם לִיחיד, לא רק כפי שהוא חלק מהצבור, אלא גם כפי שהוא חלק ופרט בפני עצמו:

ויחר למשה מאד ויאמר אל ה' אל תפן אל מנתחם לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעתי

את אחד מהם (טז טו)

אמרי שמואל

רבי שמואל טמפלסא מניקלשבורג זי"ע א

כל הנהגת משה רבנו היתה לשם שמים ולא הגביה אחד כדי להתחבר עמו ולא הרחיק אחד כדי להשפילו

יש לְדַקְדַק, בְּרִישָׁא כְּתַב אֶחָד בְּסִגּוּל וּבְסִיפָא אַחַד בְּפִתְחָא. וְשִׁמְעֵתִי תִלְצָה נִפְלְאָה מִהֶגְאוֹן הַחֲסִיד הַמְּפֹרָס מִזְרֵנוּ הָרַב שְׁמַעְלָקָא וְצַלְלָהּ"ה אב"ד ור"מ דקהלת קדש ניקלשבורג והמדינה, והוא על פי הנהג שבעולם שאם נתמנה איזה מנהיג חדש על הצבור אז הוא מדרוך להגביה השפלים ולהשפיל הגבוהים כְּדִי שִׁיְהֵא לוֹ צַד חֲבָה וְרַעוּת עִם הַחֲדָשִׁים שֶׁמִּנֵּה הוּא, אֲבָל הַגְּבוּהִים אֵינָם כְּפוּפִים לוֹ כֹּל כֶּף וְלִכְךָ מוֹרִידֵם מַגְדֵּלְתֵם, וְזֶהוּ שְׁלֵא לְשֵׁם שְׁמַיִם רַק לְטוֹבָתוֹ.

וידוע דבְּנִימִים קְדָמוֹנִים הֵיוּ קוֹרִין לְעַם הָאֶרֶץ חָמוֹר עַל שֵׁם עִם הַדּוּמָה לְחָמוֹר, וְיָדוּעַ גַּם בֵּן שְׁמֵלַת אַחַד בְּפִתְחָא פְּרוּשׁ הַמֵּיחָד שְׁבָעִם, כְּמוֹ שֶׁפָּרַשׁ רַש"י גְּבִי אֲבִימֶלֶךְ 'כְּמַעַט שָׁכַב אַחַד הָעָם' (בראשית כו י) הֵינּוּ הַמֶּלֶךְ.

וזהו שְׁאָמַר מֹשֶׁה לְיִשְׂרָאֵל, רְאוּ כִּי לֹא הִיָּה הַתְּנַהֲגוּתִי עִמָּכֶם כְּדָרְךָ שְׁאָר הַמְּנַהֲגִים הַמְּתַמְנִים מִחֲדָשׁ, רַק הִיָּה כֹל הַתְּנַהֲגוּתִי עִמָּכֶם לְשֵׁם שְׁמַיִם, וְהִרְאִיָּה, כִּי מַעוֹלִים לֹא חָמוֹר אֶחָד דִּהְיֵנוּ עִם הָאֶרֶץ, לֹא נִשְׁאֵתִי אוֹתוֹ לְהַגְבִּיהוּ, וְגַם לֹא הִרְעִיתִי לְהִרְעוֹ וְלִהְשִׁפִּיל חֲלִילָה אֶת אַחַד הַמֵּיחָד שְׁבָעִים (טללי אורות קרח, עולת חדש עמ'

(טז)

אך הַבְּאוּר בְּזֶה: עֲנִין זֶה, שְׁגַם לְאַחֲרֵי שְׁמַחֲצִית הַשָּׁקָל נַעֲשִׂית חֲפָצָא דְקָמוֹן צְבוּר, יֵשׁ שִׁיכוֹת לְהִיחִיד עִם הַקְּרָבֵן צְבוּר שְׁנִקְנָה עַל יְדֵי נְתִינַת מַחֲצִית הַשָּׁקָל שְׁלוֹ, אֵינּוּ דְכָר שְׁנַתֵּן לְכָל אֶחָד וְאֶחָד לְהַבִּין מִצַּד עֲצָמוֹ, אֲלֵא רַק עַל יְדֵי מִשָּׁה רַבְּנוֹ, שֶׁהוּא נִשְׂיָא הַדּוֹר.

כי עַל פִּי סֵדֶר וְטַבַּע הַדְּבָרִים, הָרִי 'צְבוּר' וְיָחִיד' הֵם שְׁנֵי גְדָרִים וְסוּגִים הַפְּכִיִּים, וַיְכַמוּ בְּקָרְבָנֹת, דְּקָרְבֵן יָחִיד וְקָרְבֵן צְבוּר הֵם שְׁנֵי מִינִים שׁוֹנִים, וְלֹא הָרִי זֶה כְּהָרִי זֶה.

אבל כֹּל זֶה הוּא מִצַּד גְּדֵר שֶׁל 'סֵדֶר', סֵדֶר דְּצְבוּר וְסֵדֶר דְּיָחִיד מִצַּד עֲצָמוֹ. אֲבָל

כְּפִי שֶׁהוּא מִצַּד 'נִשְׂיָא הַדּוֹר', שִׁיְהֵינְשִׂיא הוּא הַכֹּל' (רש"י במדבר כא כא) – הָרִי בְּכַחוֹ וּפְעֻלָּתוֹ לְאַחַד אֶת אֶת שְׁתֵּי הַמְּעֻלוֹת. וַיְכַמוּ שֶׁהוּא בְּנוֹגֵעַ לְמִצִּיאוֹת הַנִּשְׂיָא עֲצָמוֹ – שְׁשְׁנֵי עֲנָנִים אֵלֶּה נִכְלָלִים בְּהַנִּשְׂיָא גּוּפָא: מִצַּד אֶחָד הָרִי הוּא אִישׁ אֶחָד, וְלֵאדִּיךְ, כֹּל עֲנָנֵינוּ וּפְעֻלוֹתֵינוּ שִׁיְכִים וְנוֹגְעִים לְהַפְּלֵל כְּלוֹ.

ועל דְּרָךְ זֶה הוּא בְּעֲנִין הַנִּשְׂיָאוֹת שְׁבוּ גּוּפָא, שֶׁהַנִּשְׂיָאוֹת הֵינּוּ לֹא רַק נִשְׂיָאוֹת עַל הַפְּלֵל כְּלוֹ, אֲלֵא הוּא הַנִּשְׂיָא שֶׁל כֹּל אֶחָד וְאֶחָד בְּפִרְט בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ. [וַיֵּשׁ לִזְמַר שְׁזָהוּ דִּיוֹק לְשׁוֹן הַרְשָׁב"א (שו"ת הרשב"א ח"א קמח) 'הַמֶּלֶךְ כְּצְבוּר שֶׁהַצְּבוּר וְכֹל יִשְׂרָאֵל תְּלוּוִין בוֹ, שֶׁהַתְּלוּת בְּמֶלֶךְ הִיא לֹא רַק תְּלוּת 'הַצְּבוּר' וְהַפְּלֵל, שֶׁהִיא מִצִּיאוֹת אַחַת, אֲלֵא גַם הַתְּלוּת 'כֹּל' יִשְׂרָאֵל, כֹּל אֶחָד בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ (רבוני יחידים)].

ולכן דְּוָקָא מִצַּד מִשָּׁה, נִשְׂיָא הַדּוֹר, נִמְשַׁכָּת וּבָאָה הַיְדִיעָה (הַפּוֹעֲלַת וְעוֹשֶׂה פְּרוּת כְּפַעַל), שְׁגַם בְּתִמְדֵי צְבוּר, שֶׁכֵּל כְּלָם הוּא גְּדֵר שֶׁל קְרָבֵן צְבוּר וְלֹא קְרָבֵן שְׁתַּפִּין, הַשְּׁתַּתְּפוּת שֶׁל יְחִידִים, לֹא יִתְבַטֵּל חֵלֶק הַיְחִיד, וּבְמִילָא הַמְּעוּת שִׁישְׁנֵן בְּ(קָרְבֵן) צְבוּר שֶׁהוּא נַעֲלָה יוֹתֵר וּבְשִׁלְמוֹת אַחֲרַת לְגַמְרֵי, יֵשׁ לָהֶם שִׁיכוֹת וְקִשְׁר

להסיק מחדש צריף עפ"ה להסתקתו, כף עשית להם דחיה עד בקר. 'לעת פגיוך', דהיגו בעת שהכעיסוך פעם גדול, והיה כח בגדך באותה שעה לשרפם מיד והאמת עמך, אפלו הכי הארכת אפך ודחית אותם עד הבקר:

אל אלהי הרוחת לכל בשר האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצף (טו כב)

אור החיים

רבי חיים בן עטר זיע"א

התאמצות לאהבת הבורא על אף הנשמיות המונעת זאת - חשובה בשמים יותר משבח הנשמיות בעולם העליון

נתכונן לדבר לפניו דברי רצוי המתקבל לפניו, על פי מה שקדם לו בידענת הדרגות החפץ שיש לבוּרָא, הא' הוא שבת והלל אשר יתנו לו צבא מעלה, למעלה ממנו שבת והלל אשר יתנו לו נשמות הצדיקים משגי אוצרות החיים, אוצר אחד של נשמות שעדין לא באו לעולם הזה, שעליהם אמרו ו"ל (יבמות כב) עד שיכלו [כל] נשמות שבגוף, ואוצר ב' של נשמות שכבר באו לעולם הזה, וחרו ונתנו באוצר החיים, וכלם נותנים שיר ושבת והודאה לבוּרָא יתעלה שמו בסוד 'כל פעל ה' למענהו' (משלי טו ד).

למעלה מהם השיר והשבת העולה מהנשמות אשר הם בעולם הזה, אשר הם תוף הכשר, והוא מונעם מהפיר ה', והם מתעצמים לאהב ה', ולשפחו ולהודות למאמרו, זה עליון וחשוק אצל הבורא למעלה מהכל, וכמו שמבארים הדברים בהרחבה בספר הזהר, גם בדבריהם ו"ל.

ולזה נתחכם משה ורצה ה' בדבר שהוא חפץ בו, ואמר אלהי הרוחת לכל בשר - שאתה חפץ שאלהותך תהיה לרוחות בזמן

וקחו איש מחתתו ונתתם עליהם קטרת והקרכתם לפני ה' (טו יז)

מחשף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

ענותנותו של משה רבנו עליו השלום במעשה קרח

תשיתמו כתנורו אש לעת פגיוך ה' באפו בלעם ותאכלם אש (תהלים כא ט). זה מדבר על קרח ועדתו על הגלועים ועל השרופים, וכא להגיד ענותנותו של משה רבנו עליו השלום, שכל הנקמות שנעשו בקרח ועדתו לא תלה שום דבר בכחו רק תלה הכל במאמרו ותברך.

בתחלה אמר להם שיקחו איש מחתתו מאתים ותמשים איש וקרח ואהרן, והאיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש (פסוק ט) והשאר יאכדו, והיה יכול משה רבנו עליו השלום באותה שעה לגור [על] האש שתצא ותאכלם ובלא הקרכת המחתות, וגם בזה יודו בני ישראל ויפירו וידעו כי האמת עם משה רבנו עליו השלום והרשעים האלה מזידים וחטאים ופושעים. והוא עליו השלום היה מאריך אפו ואומר אולי ישובו, ותולה הדבר בידו ותברך:

וזה בא לרמוז כאן, 'תשיתמו כתנור אש', דהיגו, אף על גב דבאותה שעה היה כח בגדך לומר לה' שתצא אש ותאכלם מיד, לא עשית כן, רק היית מעפב הדבר ודחית אותם ואמרת (פסוק ה) 'בקר וידע ה' את אשר לו'. ודומה זה למי שרצה לשרף אדם שנתחייב שרפה והיה תנור מוכן מסק אש להכה, ולא רצה לשרפו בו מרב רחמנותו, אמר שמא ישוב, וצוה להסיק תנור אחר מחדש שבו ישרף האיש המחייב שרפה, וכלי עלמא ידעו שפונתו לטובה, שמא ביני ביני שיהיה ראוי התנור לשרף, יחזר המחייב וזהו 'תשיתמו כתנור', דהיגו עשית להם עכבה לשרפתם, דומיא דתנור שרצה

החוטאים האלה ימותו כאפן הזה, אז תדעו שלא ה' שלחני, אבל אם ישוּבו בתשובה, שוב אינם האנשים האלה, שהרי על ידי חזרתם בתשובה נתהפכו כבר להיות אנשים אחרים לגמרי, ואין זה אותם אלה שהיו בתחלה, וכלשון הרמב"ם 'ואיני אותו האיש שעשה אותן המעשים', ושפיר נתן משה רבנו ראייה כאפן זה (פרשת קרח תש"ל):

אם כמות כל האדם ימתן אלה וגו' ואם בריאה יברא ה' ופצתה הארמה את פיה וכלעה אתם ואת כל אשר להם וירדו חיים שאלה (טו כט-ל)

מהרי"ד מבעלזא

רבי יחטיב דב מבעלזא זיע"א

כרב רחמיו בקש משה רבנו שינרדו חיים לשאול - שמא בעת רדתם ישוּבו בתשובה

יש להבין, דאף אם אָמנם הִכָּרַח מִשָּׁה רַבְּנוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם לְאַחַז בְּמִשְׁפָּט כְּדִי לְהוֹכִיחַ כִּי לֹא בָדָה מִלְּבוּ אֶת כָּל הַמַּעֲשִׂים, וְלִכֵּן הָיוּ צָרִיכִים לְמוֹפֵת חוֹתֶמֶת שִׁמְתוֹ כְּדָרְךָ בְּלִתי טְבָעִי כָּלֵל וְכָלֵל, שְׁלֹא לִתֵּן מְקוֹם לְסַפֵּק עוֹד, אֲבָל מְדוּעַ הוּא בִקֵּשׁ שִׁנְרָדוּ דְוָקָא 'חַיִּים שְׂאוּלָה', וְכִי חָפֵץ מִשָּׁה חַס וְשְׁלוֹם לְגַמֵּם בְּהֵם שִׁסְבְּלוּ עוֹד יִסּוּרִים טָרֵם תַּצֵּא נַפְשָׁם.

ואמר אבי אדוני ו"ל (הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זיע"א), כי משה רבנו עליו השלום בקש זאת דוּקָא, משום שחס על כל נפש ישראל, ולכן בראתו שִׁמְכָרַח הוּא לְעַנֵּשׁ קִרַח וְאֶת עֲדָתוֹ בִקֵּשׁ עֲלֵיהֶם רַחֲמִים שִׁיְהִיו עוֹד בְּחַיִּים, כִּי הָאָדָם כָּל עוֹד נִשְׁמָתוֹ בּוֹ אֶפִּילוּ אִם הוּא בְּדִיּוּטָא הַתַּחַתוֹנָה יְכוֹל עֲדִין לְשׁוּב בְּתַשׁוּבָה. אֵלוּ דְבָרֵי קִדְשׁוֹ ו"ל.

וזהו אֲשֶׁר הוֹדַעְנוּ אוֹתָנוּ חַו"ל (כבא בתרא עד.) שְׁבִלְעֵי קִרַח אוֹמְרִים מִשָּׁה אָמַת וְתוֹרָתוֹ אָמַת, וְזֶה הוֹעִילָה לָהֶם תְּפִלַּת מִשָּׁה רַבְּנוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם שֶׁבְּאָמַת שָׁבוּ בְּתַשׁוּבָה:

שֶׁהֵם בְּפֶשֶׁר, וְאִם אִתָּה מִמִּיתָם אִתָּה חֶסֶר רַצוֹן זֶה, וְאִין נִכּוֹן לְהַגְבִּיר הַדִּינִים, שִׁיִּסְבְּבוּ הַפֶּסֶד קְבֵלַת אֱלֹהוֹתָךְ לְרוּחוֹת שְׁבִפְשֶׁר, שֶׁהוּא רוּם תְּכִלִּית חֶשְׁקֶךָ, וְאָמַר הָאִישׁ אֶחָד יַחֲטֵא, לוֹמַר שְׁכַפִּי הַדִּין אֵין לָהֶם חַיִּיב, כִּי כָּלֵן לֹא חָטְאוּ לְחַיִּיבָם, אֲלֹא אִתָּה בָּא עֲלֵיהֶם בְּקֶצֶף שֶׁהוּא תַּגְבֵּרַת הַדִּין, וְהוּא אוֹמְרוּ תַקְצֹף:

בזאת תדעון כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה כי לא מלבי, אם כמות כל האדם ימתן אלה ופקדת כל האדם יפקד עליהם לא ה' שלחני (טו כח-טז)

לחזות בנעם ה'

רבי אברהם מסטריקוב זיע"א

מעלת התשובה ההופכת את האדם לאיש אחר

כתב הרמב"ם (פ"ב מהלכות תשובה ה"ד): מִדְּרַכֵּי הַתַּשׁוּבָה לְהִיּוֹת הַשֵּׁב צוֹעֵק וְכוּ' וּמִשְׁנֵה שְׁמוֹ, כְּלוֹמַר אֲנִי אַחֵר, וְאֵינִי אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁעָשָׂה אוֹתָן הַמַּעֲשִׂים.

ביסוד דְּבָרֵי הַרְמַב"ם אֵלוּ, בְּאֵר הַגְּאוֹן הַקְּדוֹשׁ רַבִּי אֲבִרָהִם מִטְשַׁכְּנוּב וְצ"ל אֶת הַפֶּסֶסוּק בְּפִרְשַׁת קִרַח דְּמִשָּׁה רַבְּנוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם דְּבַר אֵל הַעֲדָה וְנָתַן סִימָן לְדְבָרָיו: בְּזֹאת תִּדְעוּן כִּי ה' שְׁלַחְנִי לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה כִּי לֹא מִלְּבִי, אִם כְּמוֹת כָּל הָאָדָם יִמְתּוּן אֱלֹהִים וְפָקְדַת כָּל הָאָדָם יִפְקַד עֲלֵיהֶם, לֹא ה' שְׁלַחְנִי. וְלִכְאוּרָה צָרִיךְ עֵינֵן, אִיךָ קָבַע מִשָּׁה רַבְּנוּ סִימָן זֶה, הֵלֵא קִרַח וְעֲדָתוֹ יְכוֹלִים הָיוּ לְשׁוּב אֵל ה' בְּתַשׁוּבָה וְהָיָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ סוֹלַח לָהֶם.

אלא, תַּרְץ הַגְּאוֹן הַקְּדוֹשׁ מִטְשַׁכְּנוּב וְצ"ל, שְׂרָאוּי לְדַקְדַּק הֵיטֵב בְּלִשׁוֹנוֹ שֶׁל מִשָּׁה רַבְּנוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם כְּשֶׁקָּבַע אֶת הַסִּימָן הַזֶּה, דְּהֵלֵא בְּאָמְרוֹ 'אִם כְּמוֹת כָּל הָאָנָשִׁים יִמְתּוּן אֱלֹהִים, הִיְתָה כּוֹנְנָתוֹ, שְׂדוּקָא אֱלֹהִים, אִם הָאָנָשִׁים

ועל זה אָמְרוּ רַבִּי ל' (ר"ה טו) אָדָם נִדוֹן בְּכָל יוֹם, שֶׁהוּא נִדוֹן לְפִי מַעֲשָׂיו הַיּוֹם הָאֵם רָאוּי וּכְדָאֵי הוּא שְׂרִיר וְיִמְשֵׁף הַחֶסֶד עַלְיוֹן הַנִּמְשָׁף כְּבָר עַל נַפְשׁוֹ לְמַעַלָּה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה יוֹם הַכַּפּוּרִים – שִׁיְהִיָּה יוֹרֵד וְנִמְשָׁף מִמְדַּרְגָּה לְמַדְרָגָה מֵהִיכָל לְהִיכָל בְּכַדִּי שִׁימְשֵׁף מְרוּחַנִיּוֹת לְגִשְׁמִיּוֹת, אוֹ שָׂמָא אֵין רָאוּי הָאָדָם לָזֶה וְאִזִּי יִתְעַכֵּב וְלֹא יֵרֵד לְמַטָּה רַק יִשָּׂאֵר לְמַעַלָּה בְּרוּחַנִיּוֹת.

אָבֵל כְּשֶׁנִּמְשָׁף הָאוֹר וְהַשֹּׁפֵעַ עַל יְדֵי אֶהְרֹן – וּמִגִּזְעוֹ תַחֲתוֹי כְּהֻנִים הַנוֹשָׂאִים אֶת יְדֵיהֶם וּמְבַרְכִים אֶת הָעַם בְּכַרְפַּת כְּהֻנִים, אִזִּי הַשֹּׁפֵעַ הֵיא נִמְשַׁכַּת בְּמַהֲירוֹת דְּרָף כָּל הָעוֹלָמוֹת בְּאֵין מוֹנֵעַ וּמַעֲכָב וְאֵין מַעֲיָנִים בְּדִין כָּלָל. וְזֵהוּ עֲגִינָה בְּרַפְתָּ כְּהֻנִים שֶׁנִּמְשָׁף הַחֶסֶד הָעֲלִיּוֹן מִיַּד בְּגִשְׁמֵי לְהִיּוֹת הַבְּרָכָה בְּכַנֵּי וּמְזוּנֵי, 'יָאָר ה' פְּנִי' הֵינּוּ הָאֶרֶת פְּנִי, 'וַיַּחֲנֵךְ' שֶׁנִּמְשָׁף לְמַטָּה מִטָּה.

וְאִמְנָם שֶׁרַשׁ הַטַּעַם לָזֶה עַל הַיּוֹת הַמְשַׁכַּת הַחֶסֶד שֶׁעַל יְדֵי אֶהְרֹן נִמְשָׁף בְּמַהֲירוֹת בְּאֵין מַעֲכָב וּמוֹנֵעַ הַמְשַׁכָּה, הוּא לְפִי כִּי אֵית חֶסֶד וְאֵית חֶסֶד (וְזֵהר ח"א ריט), 'חֶסֶד עוֹלָם' וְרַב חֶסֶד, וְהֵנָּה הַמְשַׁכָּה עַל יְדֵי אֶהְרֹן הוּא מִבְּחִינַת וְרַב חֶסֶד, וְהוּא חֶסֶד שְׂבִילֵי גְבוּל שְׂיֹרֵד וְנִמְשָׁף עַל פִּי מְדוּחְתּוֹ וְאֵין שׁוּם בְּחִינַת דִּין שִׁיעֲכָבוּ כָּלָל, מַה שָּׂאֵין כֵּן בְּחֶסֶד עוֹלָם זֶשׁ כְּנִגְדוֹ בְּחִינַת דִּין הַמַּעֲכָבוּ.

וְהַמְשָׁל לָזֶה, עַל דְּרָף מְשָׁל נֶהָר גְּדוֹל בְּמֵאֵד שְׂהִלִּיכַת הַמַּיִם הוּא בַּתְּגַבְרַת גְּדוּלָּה, לֹא יוֹכְלוּ לְעַכֵּב הַלִּיכַת הַמַּיִם, מַה שָּׂאֵין כֵּן בְּנִהְרוֹת שָׂאֵין גְּדוּלִים כָּל כָּף, מַעֲכָבִים הַלִּיכַת וְהַמְשַׁכַּת מִיָּמֵי עַל יְדֵי עֲצִים וְעֶפְר וְכִיּוֹצָא. אָבֵל בְּנֶהָר גְּדוֹל מֵאֵד לֹא יִעֲכָב עַל יְדֵי מוֹנְעִים וּמַעֲכָבִים הַנִּלְ, כִּי אִם הַלּוּף יִלָּף כְּמִנְהַגוֹ וַיִּשְׁטַף הָעֲצִים וְהָעֶפְר הַמַּעֲכָבִים. כֵּן הַנִּמְשָׁל בְּעֲגִינָה הַמְשַׁכָּה מִבְּחִינַת וְרַב חֶסֶד הוּא הוֹלֵךְ וְנִמְשָׁף בְּמִרוּצָה, וְכָל הַדִּינֵין מִתְעַבְרִין וּמִתְבַּטְלִין מִתְמַתָּה כו'.

וְהִי מִמְחַרַת וּכְבֵּא מִשָּׁה אֵל אֶהֱל הַעֲדוֹת וְהֵנָּה פֶּרַח מִטָּה אֶהְרֹן לְבֵית לִוִי וַיִּצְא פֶּרַח וַיִּצְעַן צִיּוֹן וַיִּגְמַל שְׂקָרִים וְגו' (וְלָמָּה שְׂקָרִים, הוּא הַפְּרִי הַמִּמְחָה לְהַפְרִיחַ מִכָּל הַפְּרוֹת, ר"ש"י) (יז כג)

לקוטי תורה

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א

אהרן הכהן גרם המשכת השפע במהירות וזריזות המונעת כל המעכבים והמקטרגים

לְהַבִּין לָמָּה שְׂקָדִים, הֵנָּה שְׂקָדִים הֵם מְמַהֲרִים לְהַגְמֵר יוֹתֵר מִכָּל הַפְּרוֹת וּתְבוּאוֹת. וְעַל כֵּן נִקְרָא שְׂקָד, שֶׁהוּא עֲגִינָה מְהִירוֹת, וְזֵהוּ רְמָזוֹ עַל הַפְּרָגָה.

כִּי הֵנָּה כְּתוּב בְּכַרְפַּת הַמְּזוּן 'הִזֵּן אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּטוּבוֹ בְּחֵן בְּחֶסֶד', לְהִיּוֹת מִתְהַוָּה מְטוּבוֹ וְחֶסֶדוֹ הָעֲלִיּוֹנִים הַשֹּׁפְעוֹת גְּשִׁמְיִים – צְרִיף לְהִיּוֹת יְרִידַת הַחֶסֶד בְּהַשְׁתַּלְשֻׁלוֹת מְדַרְגוֹת רְבוּת מֵאֵד עַד שִׁיִּתְעַבֶּה הַשֹּׁפְעָה מִמְּנוֹ עַל חֶסֶד גְּשִׁמִּי, וְעַל יְדֵי אֶהְרֹן (אוֹתִיּוֹת נִרְאָה) שֶׁהוּא בְּחִינַת נִרְאָה אוֹר, הֵינּוּ שִׁיְהִיָּה נִמְשָׁף הַשֹּׁפְעַת הַחֶסֶד בְּמַהֲירוֹת, שְׂלֵא יִתְעַכֵּב בְּהָעוֹלָמוֹת וְרְבוּי הַהַשְׁתַּלְשֻׁלוֹת, כִּי אִם יִהְיֶה עוֹבֵר וְנִמְשָׁף דְּרָף הֵם בְּמַהֲירוֹת מְבִילֵי עֲכָבָה בְּהֵם. וְעַל כֵּן הִרְמָזוֹ לָזֶה הוּא שְׂקָדִים.

וּבְאֹרֶךְ הָעֲגִינָה: הֵנָּה יְדוּעַ הַקּוֹשֵׁאֵי מַהוּ שֶׁמִּבְּקוֹשֵׁים כְּכָל יוֹם וּמִתְפַּלְלִים 'רְפָאנוּ ה'' בְּרָף עֲלֵינוּ', הָרִי עֶקֶר דִּינּוֹ שֶׁל הָאָדָם הוּא בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה יוֹם הַכַּפּוּרִים. אָף הָעֲגִינָה כִּי מַה שֶׁנִּכְתַּב וְנִחַתָּם בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה יוֹם הַכַּפּוּרִים הוּא לְמַעַלָּה עֲדִין בְּמַלְכוּת דְּאֶצִּילוֹת, וְהוּא לְמַעַלָּה מַעַלָּה מִמַּהוֹת הַשֹּׁפְעַת גְּשִׁמְיִים. וְלָכֵן כְּדִי שִׁימְשֵׁף מִחֶסֶד שֶׁבְּאֶצִּילוֹת הַשֹּׁפְעוֹת הַגְּשִׁמִּיּוֹת בַּעֲשִׂיָּה כְּצִרְכֵי הַנֶּפֶשׁ בְּגוּף, הוּא צְרִיף לְהַשְׁתַּלְשֵׁל וְלִירֵד בְּהַשְׁתַּלְשֻׁלוֹת מְדַרְגוֹת רְבוּת בְּהִיכָלוֹת דְּאֶצִּילוֹת בְּרִיאָה יְצִירָה עֲשִׂיָּה מֵהִיכָל לְהִיכָל עַד שִׁיִּתְעַבֶּה לְהִיּוֹת חֶסֶדוֹ בְּעֲגִינֵים גְּשִׁמְיִים לְרַפְאוֹת הַחוּלָה וּלְכַרְף הַשָּׁנִים.

וענין זה גדול הוא אצל הצדיקים, שפאשר יקבלוהו עליהם בית ישראל ויאמרו מקדש מקדש, אז גם מן השמים יספיקו לכל עדת ישראל להשפיע לו כפי מדגותו, וכח אלוקית משפיע לו ממעל.

וזה מרמז בפתוב: ונחשב לכם תרומתכם, כלכם ביחד תרימו את פרנס הדור, כן תרימו גם אתם תרומת ה' שיהיה בלתי לה' לבדו. מכל מעשרתיכם רמז לעשרה אנשים מבני ישראל אשר תקחו מאת בני ישראל למנותו לפרנס הדור, אף שיהיה ראוי לזה כפי שרש נשמתו הטהורה, וממילא ישפיע על ידו השפעות חסדים ורחמים על כל ישראל אמן:

שבת מברכים

לב שמחה

רבי שמחה בונם מגור זיע"א

'ותתן לנו חיים ארכים' - חיים מלאי חיות בעבודת הבורא

בברכת החדש מבקשין שתחדש עלינו את החדש הזה וכו' ותתן לנו חיים ארכים כפאשר מבקשין על החדש הזה.

רן הענין על דרך שאמר כבוד קדשת אבי אדוני מורי ו"ל לדודי הרב הקדוש רבי משה בצלאל ו"ל אחר הלנית כבוד קדשת השפת אמת ו"ל - לאבא ו"ל הנה ארכיות ימים, ימים ארכים ימים גדולים, ופרש שארכיות ימים הנינו שהימים ארכים ומלאים, שנצל את הזמן ואת הימים בשלמות.

כמו כן מבקשין ותתן לנו חיים ארכים, שיהיו החיים ארכים ומלאים, שהזמן יצל במלאו, חיים ארכים שהימים יהיו בחיות, על זה הבקשה בברכת החדש שימי החדש יהיו בחיות ארכים ומלאים כנ"ל.

ויצא משה את כל המטת מלפני ה' אל כל בני ישראל ויראו ויקחו איש מטהו (וי כד)

מקור ברנך

רבי ברנך מסענעט זיע"א

אלו יכיר האדם את צרותיו של חברו לא יקנא בו ולא יצטער על מצבו האישי

יש לבאר בדרך צחות, דהנה ידוע שכל אחד מתלונן על גורלו המר וחושב בדעתו שצרתו גדולה יותר משל חברו, אולם אם היה רואה לפניו צרות של כל אחד ואחד, ודאי שיהיה בוחר בגורלו ולא היה מסכים להחליף עם צרות חברו.

ולכן ויצא משה את כל המטת מלפני ה' אל כל בני ישראל, 'מטה' רומז לצרות, שהוא לשון כפיפה, על דרך דכתיב 'ומטה ידו והתקפת בו' (ויקרא כה לה), ולאחר ויראו שראו את כל המטות, כלומר הצרות של כל אחד ואחד מישראל, ויקחו איש מטהו, לקח כל אחד המטה שלו והסכים להשאר עם צרותיו, מפנין שנוכח לדעת שצרות חברו יותר מרים הם משלו:

ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגרן וכמלאה מן היקב, כן תרימו גם אתם תרומת ה' מכל מעשרתיכם אשר תקחו מאת בני ישראל וגו'

(יה כז-כח)

טל חיים

רבי חיים מאטינא זיע"א

כאשר קבוצה מישראל מכתירים צדיק מסכימים על כך מהשמים

ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגרן וכמלאה מן היקב. הענין של תרומה כף הנה, כל איש מישראל שיהיה לו תבואה וקב, אחר קריאת שם תרומה עליה הנה אסור לזר בחיוב מיתה רחמנא לצלן.

שלישית בתוספת שבת נחים הרשעים כגון ערן
כתנאי שהיו נכנעים לצדיקים

או יאמר 'לא תאפה חמץ' (ויקרא ו י), פי העגן
ביורדי גיהנם שיש להם מנוחה בשבת,
וקבלנו בזה דאין פלם שוים בדבר, כי מהם
מאריכים להם במוצאי שבת הרבה ולא נדונין,
והוא כל זמן שהתסידים ואנשי מעשה מאריכים
בסעודה שלישית ומוסיפים על הקדש, עד זמן
ההוא גם הם גנחו וישבתו מדינה של גיהנם,
וכלם אומרים אשריכם הצדיקים והתסידים
בזה ובכא.

אמנם זהו דוקא באותן רשעים שגם שהיו
רשעים בפני עצמן אבל לא התנגדו
לצדיקים, אבל אותן שדברו סרה על הצדיקים
וחסידים, ובפרט בעגן זה דהאריכות ותוספות
שבת, פאשר עינינו רואות שיש רשעים אשר
מעשה הצדיקים להם כמחט בכשר החי, ומדבר
סרה ואומר שזהו חטאת ואשם ומעשיהם
בפניות, כדרךם של רשעים.

הרשעים ארורים הללו המה נדונין בגיהנם
תכף בצאת הכוכבים, כמו שנגאמר
(תהלים ט יח) 'שובו רשעים לשאלה'. וישאלו
על אחרים מדוע גנחו עוד, ואומרים להם
הממנים על הדין, הם לא התנגדו לצדיקים
לכן חלקם עמהם בשבת, ואתם ארורים הייתם
חולקים על הצדיקים, לזה אין לכם חלק
במנוחתם וכו'.

ואמר הפתוב שכל משף זמן שמאריכין
התסידים בסעודה שלישית, יאמר ה'
צבאות, 'לא תאפה חמץ', הרשע לא יאפה
בגיהנם, פי חלקם נתתי אותה בשבת ארף,
'מאשי', אנשים התסידים שלי.

אמנם יש פת אשר, 'קדש', השבת שהוא
נקרא קדש וכו', קדשים היא, רצה
לומר 'היא' מעוט ולא תוספות הוא, לכת
הרשעים שהתנגדו לצדיקים וחשבו מעשיהם
'כחטאת וכאשם', אזי לא גנחו במנוחת

זה שאמרו ו'ל במשנה (אבות פ"ו מ"ז) גדולה
תורה שהיא נותנת חיים לעושיה וכו'
ואומר פי כי רבו ימיד ויוסיפו לה שנות חיים
וכו' ואומר פי ארף ימים ושנות חיים ושלום
יוסיפו לה'. ממה שנגאמר 'רבו ימיד' וכפל
לומר 'שנות חיים וכו'', וכן מה שנגאמר 'ארף
ימים ושנות חיים', נראה שהם שתי ענינים,
'שנות חיים' הוא הברכה בפשוטה — רבוי
שנים לחיים, 'ארף ימים' הגנו ימים ארפים
כנ"ל, וכן 'רבו ימיד' הוא הברכה לרבו
ב'ימיד', בימים שלף עצמם, וכנ"ל ימים ארפים
מלאים ושלמים:

שבת קדש • תוספת שבת

זהר חי

נהג רבי יצחק אייזיק מקומארנא זיע"א
מ'רן הקדוש רבנו ישראל בעל שם טוב
זי"ע להארף בסעודה שלישית עד הלילה
הרבה (הקדמת בראשית יד):

אמרי פנתס

רבי פנתס מקוריץ זיע"א
המשכת סעודה שלישית למוצאי שבת לשם
שמים

יש מחלקת בשולחן ערוך (או"ח רצט א) כי יש
אומרים שאסור למשף בסעודה שלישית
עד תוף הלילה, ויש לומר דהכל אחד ואין
מחלקת ביניהם, כי הוא דבר המסור ללב אם
נוטה לשם שמים או לא:

נועם מגדים

רבי אליעזר מסרנונד זיע"א
בעת שמאריכים חסידים ואנשי מעשה בסעודה

דַרְעוּיִן בִּיצִיאַת הַשֶּׁבֶת וְהַכִּנְסָת יְמֵי הַחַל, וְהַחַל, וְהַחַל, מִטַּעַם הַנַּ"ל וְכוּ' כִּדְבַר שִׁיחֵי נַגְרָרִים כָּל שֶׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה אַחַר הַהִתְחַלָּה (פֶּרֶשׁת וַיִּגַשׁ תְּרַע"ב):

עֵטְרַת צַבִי

רַבֵּי צַבִי הֵיְרֵשׁ מִזִּידִטְטוֹב זִיע"א

יָשׁוּב מִנְהַג הַרְלַקַת נְרוֹת אֶצֶל צְרִיקִים קָדָם אֲמִירַת וְאַתָּה קְרוֹשׁ

מֵאן דְּאוּקִיד שְׁרָגָא בְּמַפְקָא דְּשִׁבְתָּא עַד לֵא מְטוּ יִשְׁרָאֵל לְקַדוּשָׁא דְּסַדְרָא, דְּגֵרִים לְנוּרָא דְּגִיחָנָם לְאֲדַלְקָא בְּהַאי נוּרָא עַד לֵא מְטָא זְמַנֵּיהוּ (וְהוּרָא ח"א יד.).

וּפְשׁוּט נִרְאָה בְּעֵינֵי מַה שֶּׁרְאִיתִי נוֹהֲגִים אֲצֵל רַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוּשִׁים שֶׁמְדַלִּיקִין הַנְּרוֹת בְּמוֹצָאֵי שֶׁבֶת קָדָם בְּרַפְת הַמְּזוּן, הַטַּעַם כִּי הֵם מְאַרִיכִין בְּסַעֲוֵדָה שְׁלִישִׁית עַד כַּמָּה שְׁעוֹת בְּלִילָה בְּתוֹסַפַּת קְדֻשַׁת שֶׁבֶת בְּתוֹרָה וְשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לְהַמְתִּיק כָּל הַדֵּינָיִם בְּמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ לַה' לְהַמְשִׁיף רְצוֹן עֲלֵיוֹן בְּהַשְׁפָּעוֹת טוֹבוֹת עַל יִשְׂרָאֵל מִן מִצַּח הַרְצוֹן, וּבְנֻדָּאֵי הֵם אֵינָם בְּכֻלָּל זֶה שִׁיחֵיהֶם עַל דֵּיהֶם חֵס וְשְׁלוֹם גְּרָמָא לְאֲדַלְקָא נוּרָא דְּגִיחָנָם רַחֲמָנָא לְצִלָּן:

הַצְּדִיקִים. אֲבָל מִי שֶׁעַל כָּל פְּנִים אֵינוֹ חוֹלֵק עַל הַצְּדִיק, יְנוּחַ בְּמִנוּחָתוֹ, וְכֻלָּם אוֹמְרִים אֲשֶׁרִיכֶם צְדִיקִים וְחַסִּידִים לְרַב טוֹב אַתֶּם עֲתִידִים, אֲמֵן כֵּן יְהִי רְצוֹן (פֶּרֶשׁת צו):

שֵׁם מְשׁוּאוֹל

רַבֵּי שְׁמוּאֵל מְסוּכְטְטוֹב זִיע"א

מִנְהַג חַסִּידִים לַעֲרֹךְ סַעֲוֵדָה שְׁלִישִׁית בְּזִמְנֵי יְצִיאַת הַשֶּׁבֶת וְכִנְסִית יְמֵי הַחַל כִּדְבַר לְהַמְשִׁיף הַקְּדוּשָׁה לִיְמֵי הַחַל

וּבִזְזָה יֵשׁ לְפָרֵשׁ עֲנָן הַהַבְדָּלָה בְּמוֹצָאֵי שֶׁבֶת קְדָשׁ בְּצִמְרִים וְל' קְדָשָׁהוּ בִּיצִיאָתוֹ, הֵינּוּ בְּתַחֲלַת הַכְּנִיסָה לְשִׁשֶּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה שֶׁהֵם כְּעֵין גְּלוּת לְעַמַּת יוֹם הַשֶּׁבֶת, עַל כֵּן מִתְקַשְּׂרִים אֶז בְּאַהֲבָה וּבִכְרֻכָּה, וְעַל הַיַּיִן דּוֹקָא דְּשִׁרְשׁוֹ לְמַעַלָּה בְּמָקוֹם דְּכָל חֲדָי וְכָל בְּרַכָּאָן מִתְמַן נֶפְקֵי כְּמוֹ שֶׁכֶּתֵב הַזֵּהרַק הַקְּדוּשׁ, וְאַחַר רְאִישִׁית יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה נַגְרָר הַכֹּל כְּעֲנָן הַנַּ"ל.

וְאוּלֵי מְזִה נִסְתַּעַף מִנְהַג הַחַסִּידִים וְאֲנָשֵׁי מַעֲשֶׂה לְבַנוֹ שֶׁתְּהִיָּה הַסַּעֲוֵדָה הַשְּׁלִישִׁית דּוֹקָא אֲזוּ, לְהַמְשִׁיף הַקְּדוּשָׁה וְהַבְּדִיקוֹת שֶׁמִּתְדַבְּקִים אֶז בְּהֵשֵׁם יִתְפַּרֵּךְ בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת רַעְוָא

אוצרות גאוני הדורות

בְּן אַבִּיאָסָף בְּן קִרַח בְּן יִצְהָר בְּן קָהַת בְּן לֵוִי בְּן יִשְׂרָאֵל.

וְיֵשׁ לְדַקְדָּק מֵאֵי בְּעֵי רַש"י בְּזֶה שֶׁנִּזְכָּר שְׁמוֹ עַל קִרַח בְּדַבְרֵי הַיָּמִים. וְנִרְאָה דְּלִפִּי שְׁמַצִּינוּ (שְׁמוֹת כ ה) שֶׁהַקְּב"ה 'פָּקֵד עוֹן אָבוֹת עַל בְּנֵים וְעַל שְׁלֹשִׁים וְעַל רַבְעִים, נִשְׁמַע מְזִה שֶׁהַקְּוֹרְכָה הוּא רַק עַד דּוֹר רַבִּיעִי וְעַד בְּכֻלָּל וְתוֹ לֵא, לִפִּי זֶה יֵשׁ לְדַקְדָּק דְּמָנָא לָן לְרַש"י לומר זֹאת דְּמִשׁוּם הִכִּי לֵא הַזְכִּיר בְּן יִצְקָב מִשׁוּם שֶׁבִקֵּשׁ רַחֲמִים, דִּילְמָא

וַיִּקַּח קִרַח בֶּן יִצְהָר בֶּן קָהַת בֶּן לֵוִי (טו א)

יְקַהֵל שְׁלֹמֹה

רַבֵּי שְׁלֹמֹה בּוֹבְנֵר זִע"ל

מִנְיַן הַטַּעַם שֶׁלֹּא יָחַס הַכְּתוּב אֶת קִרַח לְיַעֲקֹב מִשׁוּם הַפְּלִתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב

בְּרַש"י: 'בְּן יִצְהָר בְּן קָהַת בְּן לֵוִי' וְלֵא הַזְכִּיר בְּן יַעֲקֹב, שֶׁבִקֵּשׁ רַחֲמִים עַל עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יִזְכָּר שְׁמוֹ בְּמִתְחַלְקַת וְכוּ', וְהִיכֵן נִזְכָּר שְׁמוֹ עַל קִרַח, בְּהִתְחַסֵּם עַל הַדּוּכָן בְּדַבְרֵי הַיָּמִים, שְׁנֹאֲמַר (דְּבָרֵי הַיָּמִים א' ו ככ-כג)

'תבוא אמו ותקנח את הצואה'. כִּף אָמַר ה' 'תבוא פְּרָה וּתְכַפֵּר עַל מַעֲשֵׂה הָעֵגֶל'. נִמְצָא, שְׂאֵם נִצְטוּוּ כָּל יִשְׂרָאֵל עַל פְּרַה אֲדָמָה וְדָאֵי שְׁחֻטָּאוּ בַּעֲגֹל, וּמִמִּילָא מַה שְׂאָמַר ה' 'לֹא יִהְיֶה לְךָ הַפְּנוּנָה לְכָל יִשְׂרָאֵל, וְלֹא לַמֶּשֶׁה לְבַדּוֹ, וְלִכְּנֵן חֵלֶק עַל מֹשֶׁה וְאָמַר 'כִּי כָל הָעֵדָה כְּלָם קֹדְשִׁים' (טו א), וְכִמוֹ שְׂפָרֵשׁ רִשׁוֹי 'כְּלָם שְׂמַעוּ דְבָרִים בְּסִינַי מִפִּי הַגְּבוּרָה 'לֹא יִהְיֶה לְךָ'. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

חֲמַדַּת יִשְׂרָאֵל

רַבֵּי יִשְׂרָאֵל יְהוּדָה קֹאֲרַפּוֹנְקֵעַל זִצ"ל
טַעַנַת קִרְחָה שְׂנֵמַחַל חֻטָּא הָעֵגֶל וְכָל יִשְׂרָאֵל
כַּשְׂרִים לְעִבּוּדָה

בְּמִדְרַשׁ פְּלִיאָה, מַה רָאָה קִרְחָה לְחַלֵּק עַל מֹשֶׁה, פְּרֻשַׁת פְּרַה אֲדָמָה. וּפְלִיאָ. וְנִרְאָה לְעִנְיֹת דַּעֲתִי, עַל פִּי מַה שְׂפָרֵשׁ הַהַפְּלָאָה בְּפָנִים יְפוֹת' (תחילת הפרשה) [עֵינֵי שְׂם בְּשֵׁנַי קִצְתוּ], דְּכֹנֶנֶת עֲדַת קִרְחָה בְּאִמְרָם 'כִּי כָל הָעֵדָה כְּלָם קֹדְשִׁים' (פסוק ג) דִּיתְנֹנוּ רְשׁוֹת גַּם לְיִשְׂרָאֵל לְעִבּוֹד עֲבוּדָה, וְאַף שֶׁהָיוּ יוֹדְעִים דְּזָר פְּסוּל לְעִבּוּדָה, אָבָל טַעַנְתָּם הָיָה דְּזָה דוֹקָא לְאַחַר חֻטָּא הָעֵגֶל, אָבָל כַּאֲשֶׁר שָׁבוּ וְנִמְחַל לָהֶם הַחֻטָּא אֲזֵי הֵם בְּבַחֲיִנַת 'וּשְׂמַרְתֶּם אֶת בְּרִיתִי וְגו' וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְּלַכְתַּת כְּהֻנִּים' (שמות יט ט), וְאִם כֵּן גַּם הֵם נִקְרְאוּ כְּהֻנִּים וְרִשָּׁאִים לְעִשׂוֹת הָעֲבוּדָה, עַל כֵּן אָמְרוּ 'כֹּל הָעֵדָה כְּלָם קֹדְשִׁים', עֵינֵי שְׂם.

וּלְכַאוּדָה מֵנִין הָיוּ יוֹדְעִים דְּנִמְחַל לָהֶם חֻטָּא הָעֵגֶל, מִפְּרָה אֲדָמָה, וְכִדְרַשׁ רַבֵּי מֹשֶׁה הַדְּרָשׁוֹן תְּבֵא אִמּוֹ וּתְקַנַּח וְכו', וְאִם כֵּן אֲתִיא שְׂפִיר הַמִּדְרָשׁ הַנִּזְכָּר, מַה רָאָה קִרְחָה לְחַלֵּק עַל מֹשֶׁה נֶגֶד הַמִּפְרָשׁ בַּתּוֹרָה דְּזָר פְּסוּל לְעִבּוּדָה, עַל זֶה תַּרְצֵן דְּפְרָה אֲדָמָה רָאָה, דְּנִמְחַל עֲוֹנוֹם וְהֵם בְּבַחֲיִנַת 'מִמְּלַכְתַּת כְּהֻנִּים וְגוֹי קְדוּשָׁה', עַל כֵּן אָמְרוּ 'כִּי כָל הָעֵדָה כְּלָם קֹדְשִׁים'.

מִשׁוּם הֵכִי לֹא הִזְכִּיר בֶּן יַעֲקֹב מִשׁוּם שֶׁהוּא דוֹר חֲמִישִׁי.

לְזָה אָמַר וְהִיכֵן נִזְכָּר שְׂמוֹ עַל קִרְחָה בְּדַבְרֵי הַיָּמִים בְּהַתִּיחָסֵם עַל הַדּוֹכֵן, וְאִם כֵּן תִּיקָשִׁי מְדוּעַ לֹא הִזְכִּיר כָּאֵן בֶּן יַעֲקֹב, אֲלֵא צְרִיף לומר מִשׁוּם שֶׁיַּעֲקֹב בִּקֵּשׁ רַחֲמִים.

זְכוּרֵן מֹשֶׁה

רַבֵּי מֹשֶׁה מֵאֵמָן זִצ"ל - מְרוֹקוֹ

הֵיאָד פְּרַה אֲדָמָה נִרְמָה לְקִרְחָה לְחַלֵּק עַל מֹשֶׁה

מוֹבָא בְּמִדְרַשׁ פְּלִיאָה, מַה רָאָה קִרְחָה לְחַלֵּק עַל מֹשֶׁה? פְּרַה אֲדָמָה רָאָה. וְהוּא פְּלֵא.

וְנִרְאָה לְבָאָר, בְּהַקְדִּים דְּבָרֵי הַמִּדְרָשׁ (שְׁמוּרֵי מו ט), כַּאֲשֶׁר רָצָה מֹשֶׁה רַבְּנוּ לְלַמֵּד זְכוּת עַל עַם יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׂגְדוּ לְעֵגֶל, וְעָבְרוּ עַל 'לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי' (שְׁמוֹת כ א), אָמַר מֹשֶׁה לְפָנָי הַקִּבְיָה, שְׂמָא אִמְרַתְּ לָהֶם 'לֹא יִהְיֶה לָכֶם' (בְּלִשׁוֹן רַבִּים), וּמֵאַחַר שְׂאִמְרַתְּ 'לֹא יִהְיֶה לְךָ', אִם כֵּן לִי צְוִיָּה, וְאִם אֲנִי עֲשִׂיתִי עֲבוּדַת כּוֹכְבִים 'מְחִנִּי נָא מִסַּפְרֵךָ' (שְׁמוֹת לב לב). נִמְצָא לְפִי זֶה, שֶׁיֵּשׁ פִּתְחוּן פֶּה לְיִשְׂרָאֵל בַּחֻטָּא הָעֵגֶל לומר שְׂלֵא חֻטָּאוּ.

אִמְנָם, אֲפָשֶׁר לְפָרֵשׁ שְׂמָה שְׂאָמַר ה' 'לֹא יִהְיֶה לְךָ בְּלִשׁוֹן יְחִיד, כְּפִנְתוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל, מֵאַחַר שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִחְשָׁבוּ כְּגוֹף אֶחָד בְּמִתְּן תּוֹרָה כְּמוֹ שְׂנֵאָמַר יוֹחָן שְׂם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הַהָר' (שם יט א), וּפְרַשׁ רִשׁוֹי 'כְּאִישׁ אֶחָד בְּלַב אֶחָד'.

וּמַעֲתָה יוֹכֵן, שְׂכַאֲשֶׁר אָמַר מֹשֶׁה בַּחֻטָּא הָעֵגֶל 'לִי צְוִיָּה וְלֹא לָהֶם', כְּפִנְתוֹ הִזְיָתָה לְסַנְגַר עַל עַם יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם לֹא נִצְטוּוּ עַל עֲבוּדָה זָרָה וּמִמִּילָא לֹא חֻטָּאוּ. אָבָל קִרְחָה שְׂרָאָה שֶׁנִּצְטוּוּ עַל פְּרַה אֲדָמָה לְכַפֵּר עַל מַעֲשֵׂה הָעֵגֶל, וְכַמוֹבָא בְּמִדְרָשׁ (בְּמִדְרָשׁ יט ח), מִשָּׁל לְכֵן שְׂפָחָה שְׂטַנְגָּה פְּלִטִין שֶׁל מְלֹךְ, אָמַר הַמְּלֹךְ,

אמרי יוסף

רבי יוסף עדנס זצ"ל - ירושלים

הערמה של קרח לחיב את משה

מוכא במסכת אבות (פ"ה מ"ז), 'איזו היא מחלקת שהיא לשם שמים זו מחלקת הלל ושמאי, ושאינה לשם שמים זו מחלקת קרח וכל עדתו'. ויש לדקדק, שהרי קרח לא חלק על עדתו אלא על משה ואהרן, ומדוע פתחה המשנה 'מחלקת קרח וכל עדתו' שמשמע שגחלק קרח על עדתו.

ויתבאר על פי דברי הגמרא בסנהדרין (ק:) שחשדו את משה באשת איש. ומחמת חשד זה, הלך קרח וקבץ את כל הסנהדרין ושאלם מה דינו של משה, וכלם חיביוהו, חוץ מקרח עצמו, שאמר שמשה זכאי. וזאת, משום שההלכה היא שאם כל הסנהדרין מחיבים בפה אחד, פטור הנאשם (סנהדרין יז). לכן, בכדי לחיב את משה, גאלץ קרח לזכותו, ולחלק על כל עדתו שהם חכמי הסנהדרין המחיבים את משה בדיו, ולכן אמר התנא 'מחלקת קרח וכל עדתו'. (באריכות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ויקחלו על משה ועל אהרן ויאמרו אליהם רב לכם כי כל העדה כלם קדשים וכתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה'? (טו א)

זכרון יצחק

רבי יצחק הובגלונטר זצ"ל

השנרות עבדות הוא לו לאדם

העירו המפורשים הלא מה שהעדה היו כלם קדושים אין בזה יתרון למשה ולאהרן. ועין בדברי מוהר"ם אלשיך מה שכתב בזה. ונראה על פי מה שאמרו חז"ל בשי"ס דהוריות (י), בעובדא דרבן גמליאל שנתן דעתו להושיב בראש את רבי אלעזר

חסמא ואת רבי יוחנן בן גודגדא, ולא רצו לבוא, ושלח להם כמדמה אתם ששורה אני נותן לכם, עבדות אני נותן לכם. ופרש רש"י וזה לשונו: שהשנרות עבדות הוא לו לאדם, לפי שמטל עליו על רבים, עכ"ל.

והנה כל זה אם הצבור צריכין בכל עת למורייהם להורות להם את הדרך אשר ילכו בה, או אין פאן שורה פי אם עבדות מצד הטרחה, לא כן קרח ועדתו ברב גבהות לבם אמרו למשה ולאהרן רב לכם, והיגו אין לכם פי אם גדלה ולא שום עבדות, כי הלא כל העדה כלם קדשים ואין מהצורך לשום טרח ומשא עליכם, ואם כן נפלאה היא בעינינו מדוע תתנשאו על קהל ה'.

לקוטי מהר"ם שיק

רבי משה שיק זצ"ל

טענת קרח ועדתו שאין צריך להורות להם דרך הישרה, ואף אינם צריכים מנהיג שיצא לפניהם למלחמה

שמעתי על זה, דהנה כל מה שאמה עושה עליהם מלך הוא על שני ענינים, האחד, שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו (אבות פ"ג מ"ב), והוא פנימית. והשני הוא חיצונית, שאם יארע להם מלחמה הוא ילחם בהם עם אנשי מלחמתו.

והם אמרו לו אנו אין צריכין לך, פי להורות לנו דרך הישר בלגנו צדיקים, ואם להלחם בשאר אמות הבאים עלינו, ה' איש מלחמה. וזהו שאמרו רב לכם הרבה גדלה לקחתם, אין אני צריכין לכם, כי כל העדה כלם קדשים ואין אני צריכין לכם להורות דרך הישר, ואם למלחמה וכתוכם ה', ונכון היטב.

הַקְדוּשׁ לַכֹּהֵן. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

וידע ה' את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו
ואת אשר יבחר בו יקריב אליו (טו ה)

חן טוב

רבי טוביה הלוי זצ"ל - צפת

קרח בא בטענה של ממה נפשך

פרש רש"י: 'בקר וידע ה' את אשר לו' לעבודת לוויה, ואת הקדוש לכהנה. ותמונה, הלא מחלקת קרח ועדתו היתה על הפהנה שנהנה לאהרן ולבניו, ולשם כך אמר להם משה זאת עשו קחו לכם מחתות קרח וכל עדתו ותנו בהן אש ושימו עליהן קטרת לפני ה' מחר והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש (טו ו-ז). כלומר, שיקריבו את הקטרת שיש בה מיתה בידי שמים לזרים, כמו שנאמר 'והזר הקרב יומת' (שם ג ט). ואם תנצלו מן הענש, אות היא שה' לא צוה את משה לקח את אהרן אלא בדה זאת משה מלבדו. נמצא, שעל הלויה לא היתה כלל מחלקת, ומדוע כתב רש"י 'בקר וידע ה' את אשר לו' לעבודת לוויה.

ונראה לבאר, שהיו לקרח ב' טענות שאחת תלויה בשנייה, והם, מאחר שהטעם שפטר ה' בשבט לוי וזקא לשרת במשכן במקום הבכורות שחטאו בעגל, כמו שנאמר (שם יב) 'ואני הנה לקחתי את הלויים מתוך בני ישראל תחת כל בכור פטר רחם מגני ישראל', הוא משום שלא חטאו הלויים בחטא העגל, אם כן כיצד אהרן נבחר לכהנה על אף שהוא בעצמו עשה את העגל, אלא מוכח מכך שאם אהרן יתמנה להיות כהן הרי שעון העגל נמחל לגמרי, ואם כן ראויים הבכורות לשוב ולשרת בכראשונה. ואם לא נמחל עון העגל, ומשום כך נטל התפקיד מהבכורות ונתן לשבט לוי, כיצד נבחר אהרן להיות כהן, נמצא, שקרח ערער גם על הפהנה וגם על הלויה. לכן פרש רש"י 'בקר וידע ה' את אשר לו' לעבודת לוויה, ואת

מהשקים כסף

רבי פנבנשתי ב"ר משה גאטיניו זצ"ל

יראת תלמיד חכם כיראת המקום

ונקדים מה שאמרנו ז"ל (פסחים כב.), עד שבא רבי עקיבא ודרש 'את ה' אלהיך תירא' (דברים ו יג) לרבות תלמיד חכם, נמצא שיראת התלמיד חכם שונה ליראת המקום, והנה קרח משמע דלא היה סבירא ליה הך דרבי עקיבא, והנה סבירא ליה כשמעון העמסוני דכשבא לפסוק 'את ה' אלהיך תירא' פרש ולא דרש 'את', אם כן היה סבירא ליה לקרח וכל עדתו ותלמיד חכם שונה לכל עדת ישראל, ולא אמרינן כל תלמיד חכם שאינו נוקם ונוטר [אינו תלמיד חכם] (יומא כג.), דמאי שנא מפל שאר בני אדם, ועל זה חלק עם משה רבנו ע"ה.

על זה אמר לו משה רבנו ע"ה בקר וידע ה' את אשר לו, הכונה ד'את ה' אלהיך, דאמרינן 'את' לרבות תלמיד חכם, 'בקר וידע ה' את אשר לו', ד'את' דהינו התלמיד חכם שונה לו יתברך, ויודיע לכל שהתלמיד חכם שונה לו יתברך.

ואת הקדוש שהוא התלמיד חכם והקריב אליו יתברך, דיש חלוק בין שאר בני אדם, אבל תלמיד חכם נוקם ונוטר כנחש כוי. ועל זה אמר עוד ואת אשר יבחר בו יקריב אליו, הכונה דכיון שהתלמיד חכם שבחר בהם הקב"ה משפטן יקריב אליו, שהוא דין מה שהוא הדין, וכמו שכתב הרב עין יעקב ז"ל (יומא כג.) 'דנקיט בליביה' ויניח עלבוננו למקום, והוא ב"ה דין דינו של התלמיד חכם, על דרך מה שאמר הפוסק (במדבר כז ה) 'ויקרב משה את משפטן לפני ה', על זה אמר 'ואת אשר יבחר בו יקריב אליו' לעשות משפטו ודינו.

וזה הוא שאמר משה רבנו עליו השלום אל תפן אל מנחתם רצה לומר אל הקטרת שלכם, דהא כל פונת הקטרת הוא רק לרמוז על התרנג"ג מצות פנוקר לציל, וזה כיון שהם כפרו בתרנג"ג מצות לכן לא יעלה הקטרת לרצון לפניך.

לא חמוד אחד מהם נשאתי ולא הרעתי את אחד מהם (טו טו)

ימי חייה הימים

כבי יהודה ליבוש וזנבוים זצ"ל

העובד את בוראו זוכה לפרנסה שלא בצער

אפשר שרמוז על פי מאמר חו"ל בגמרא דקדושין (פב.), ומה חיה ועוף שמתפרנסין שלא בצער, ואני נבראתי לשמש את קוני אינו דין שאתפרנס שלא בצער, אלא שהרעותי את מעשי וקפחתי את פרנסתי, ע"כ. **ולזה** אמר משה לא חמוד כו' נשאתי, שלא הצרכתי לקח מהם, ועל ידי איזה זכות זכיתי לזה, על ידי ולא הרעותי דיקא, פרוש שלא הייתי בכחינת הרעותי את מעשי את אחד כמו אחד, מה"ם ראשי תבות מ'לך מ'לכי המלכים, שלא הרעותי מעשי נגד אחד יחיד ומיוחד מ'לך מ'לכי המלכים, על ידי זה זכיתי שלא אצטרף לפרנסת בשר ודם.

ויפלו על פניהם ויאמרו אל אלהי הרוחת לכל בשר האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצף (טו טב)

יטיר משה

כבי הפאל משה פאלקון זצ"ל

תחנת משה ואהרן שאל יצא קצף על כל

העדה כיון שכמה גדולים וצדיקים לא חטאו

יש לודקדק שהרי כל העדה פלם חטאו כדכתיב (טו ט) וינקלה עליהם קרח את כל העדה. ואפשר לפרש על מה שאמרו רז"ל

העיני האנשים ההם תנקר (טו יד)

ילקוט הגרשני

כבי גרשון שטון זצ"ל

העיני האנשים ההם תנקר - במתנת שחר

בתל תלפיות (ח"ב אות צ"ד) כתב בשם הרה"ק מו"ה נפתלי הירצקא ז"ל מראצפערטא יע"א, הפסוק הזה פלא, וכי יש איזה רמז בדברי משה שרוצה לנקר עיניהם.

אכן הפונה כי דתן ואבירם עניים היו שירדו מנכסיהם (נדרים דטו.), וכיון שמושה שלח בעדם שיבואו אליו, המה ראו פן תמהו, הלא היה לו לקרא אליו מהעשירים והקצינים שבהם, לכן חשבו שמושה התנאש מלפעל אצל העשירים, אכן המה שעניים הם בודאי רצונו לתן להם מתנת שחר, ועל ידי פן ישתדלו המה להשקיט המחלוקת, ועל פי שוחד יעורר עיני פקחים, לכן אמרו העיני האנשים ההם תנקר רצה לומר אם רצונך לתן להם שחר.

ויאמר אל ה' אל תפן אל מנחתם (טו טז)

תנפת התורה

כבי אברהם יהושע העשיל מקרקא זצ"ל

מניעת קבלת הקטרת לפי שהיא באה לרמוז

על תרנג"ג מצות קרח ועדתו כפרו בכל המצות

יש לפרש דהנה ידוע דקרח נטל טלית שפלה תכלת ושאל אם היא מחיבת בציצית. והפונה דהיה מתלוץץ במצות ציצית, משום דגבי ציצית נאמר ויזכרתם את כל מצות ה', וציצית עם הקשרים בגימטריא תרנג"ג, וקרח היה רוצה לכפר בכל התרנג"ג מצות.

והנה איתא במדרש פרשת נשא (יג טו), והובא שם ברש"י בפסוק (במדבר זכ) 'כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת', דקטרת בגימטריא תרנג"ג, רמז על התרנג"ג מצות, ללמד שכל העולם אין מתקנים אלא בזכות התורה וכו', עיין שם.

זֶה שְׁאָמַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאָכְלָה אַתֶּם כִּרְגַע כְּלוּמַר כִּבְבֵהוּ הִרְגַע שֶׁל זַעַם שִׁיחֵינָה עֵידֶן רִיתְחָא, אִף דְמִשְׁחָה וְאֶהְרֵן הַשִּׁיבִי דְאַף דְבְרִין לַעֲנֹשׁ גַּם עַל עֲשֵׂה בְעֵידֶן רִיתְחָא, הִינּוּ בְהִרְתְּחָא עַל אוֹתָן אֲנָשִׁים גּוֹפִיָה שְׁחָטָאוּ בְדַבָּר אַחַר, מְגַלְגְּלִין עֲלֵיהֶם גַּם עֲנֹשׁ עַל עֲשֵׂה, לֹא כֵן הֵכָא אִישׁ אַחַד יִחְטָא וְעַל כָּל הַעֲדָה תִקְצַף, וְכִינּוּ דְאִינוּ בְרִין שְׁתַקְצוּף עַל כָּל הַעֲדָה, מִמִּילָא אִין לְהַעֲנִישׁם עַל עֲשֵׂה.

וַיָּקָם מֹשֶׁה וַיֵּלֶךְ אֶל הַתָּן וְאָבִירָם וַיִּלְכוּ אַחֲרָיו וַיִּקְנִי יִשְׂרָאֵל (טז כה)

בֵּין שְׁמוּעָה

רבי אלעזר לעוו זצ"ל

אין מחזיקין במחלקת

הַנְּהָה מַה שְׁאָמַר וַיָּקָם מֹשֶׁה הוּא לְכַאוּרָה מִזְתַּר, דְּתַרְהֵ לִיהַ לְמִימַר וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וְגו'. נִרְאֶה דְהַפְּנִינָה דְלֹא תִטְעֶה לּוֹמַר דְשִׁלָּא בְרִין עֲבִיד מֹשֶׁה שְׁזִלְזַל בְּעַצְמוֹ כָּל כֹּף לִילָף אֶל דְתָנן וְאָבִירָם, לְזַה אָמַר וַיָּקָם מֹשֶׁה, כִּי אֲדַרְבֵּה זֶה הִינּוּ לוֹ לְקִימָה וְהַדּוּר מִשׁוּם שְׁאִין מִחְזִיקִין בְּמַחְלָקַת.

אִם כְּמוֹת כָּל הָאָדָם יִמְתּוּן אֱלֹהִים וּפְקַדְתָּ כָּל הָאָדָם יִפְקַד עֲלֵיהֶם לֹא ה' שְׁלַחְנִי (טז כט)

בֵּית שְׁמוּאֵל אַחֲרוֹן

רבי שמואל פאלקנפלד זצ"ל

סימן נבואת משה מצד הקדשה על ידי בליעת

קרח ונעתו בארץ

דְּהִנְהָה אִיתָא בְּגִמְרָא (ביכות ז.) וְכִמְהַ וְעִמּוֹ רַגְעַ, וְכִמְהַ רַגְעַ כְּמִימְרֵיהַ, וְהִקְשׁוּ תּוֹסַפּוֹת דְּבִשְׁלִישָׁה [אוֹתִיּוֹת] מַה יִּכּוֹל לְקַלְלַ. וְתַרְצִי דְיִכּוֹל לּוֹמַר כָּלְסָם.

(כמדב"ר י ה), 'אִישׁ אַחַד', כָּל מְקוֹם שְׁנֹאֲמַר 'אַחַד' גְּדוּל הוּא, בְּהַקְבִּי"ה נֹאֲמַר בּוֹ אַחַד 'ה' אַחַד', אִין פִּיּוּצָא בּוֹ. וְכֵן בְּאַבְרָהָם אַחַד הִינּוּ אַבְרָהָם, לֹא הִינּוּ בְּאוֹתָם הִימִים. פִּיּוּצָא בּוֹ בִישְׂרָאֵל כְּתִיב 'וּמִי כְעִמָּךְ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אַחַד בְּאַרְצֵךְ', אִין בְּאַמּוֹת פִּיּוּצָא בְּהֶם. בְּאַבִּימֶלֶךְ נֹאֲמַר 'כְּמַעַט שָׂכַב אַחַד הָעַם', לְפִי שְׁהוּא מְלוֹךְ. וְכֵן בְּאַלְקָנָה הוּא אוֹמַר 'אַחַד', לְפִי שְׁלֹא הִינּוּ בְּדוּרוֹ פִּיּוּצָא בּוֹ, ע"כ.

זֶה שְׁאָמַר הָאִישׁ אַחַד יִחְטָא בְתַמִּיחָא, כִּי מִיַּחַד שְׁאִין פִּיּוּצָא בּוֹ חֲטָא, הוּא וְכָל הַעֲדָה עִמּוֹ, וְלָכֵן וְעַל כָּל הַעֲדָה תִקְצַף לְפִי שְׁאִין פִּיּוּצָא בּוֹ לְהַגֵּן עֲלֵיהֶם, הָא אִיכָא כַּמְהַ גְּדוּלִים שְׁלֹא חֲטָאוּ, וּבְנִכּוּחָם כְּפַר לְעַמָּךְ יִשְׂרָאֵל.

אִי נִמְי יֵשׁ לְפָרְשׁוֹ בְּנִיחּוּתָא וְהָכִי קָאֲמַר, אִם אִישׁ אַחַד מִיַּחַד יִחְטָא אָז רְאוּי הוּא וְעַל כָּל הַעֲדָה תִקְצַף, לְפִי כִי אִין כְּמַהוּ בְּאַרְץ שְׁמַכְפֹּר עֲלֵיהַ, וְאַתָּה לֹא כֵן, שְׁהָרִי יֵשׁ גְּדוּלִים וְטוֹבִים מִמֶּנּוּ.

יַעֲלֶה חֵן

רבי אריה יהודה לייב תאומים זצ"ל

אף כעת חרון אף אין נענשים על בטול מצות עשה אלא החוטאים בשאר אסורים

וַיֵּשׁ לְדַקְדַּק דְּבַלְשׁוֹן שְׁאָמַר הַקְבִּי"ה וַאֲכַלְהָ הִינּוּ לוֹ לְהַשִּׁיב יָצָאת כָּל הַעֲדָה תְּכַלֶּה. וְנִרְאֶה לַעֲנִיּוֹת דְעִתִּי, דְּהִנְהָ צְרִיכִין לְהַבִּין תְּחִלָּה מַה קֹּסְבַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְכַלּוֹת בָּלָם, וְאִי מִשׁוּם דְלֹא מַחוּ וְכָדָאֲמַר בְּעִבּוּדָה זָרָה (ד-), הָרִי הֵכָא הִיּוּ הַחּוֹטְאִים נִשְׂאִי הַעֲדָה וּמִי יִמְחָה לְהֶם, וְנִרְאֶה דְעַל כָּל פְּנִים הִינּוּ לְהֶם לְהוֹכִיחַ אוֹתָם, וְעִבְרוּ אַעֲשֵׂה דְהוֹכַח תּוֹכִיחַ.

וְהִנְהָ אִיתָא בְּמִנְחוֹת (מא), עֲנֹשְׁתוּן עַל עֲשֵׂה, אָמַר לוֹ אִין בְּעֵידְנָא רִיתְחָא, וְהִנְהָ אִיתָא בְּעִבּוּדָה זָרָה (סג) כִּינּוּ דְכְּתִיב וְאֵל זַעַם בְּכָל יוֹם וְכִמְהַ וְעִמּוֹ רַגְעַ, וְעִין שָׁם בְּמִתְרַשָּׁ"א דְאָז כּוּעֵס עַל כָּל הַחּוֹטְאִים הַחֲסִיבִים עֲנֹשׁ בְּפַעַל.

אבל עֲכָשׁוּ שְׁפָרֵשׁ שֶׁשֶׁחֵפֵּר הַפָּרִי וְכוּ', נִמְצָא שֶׁהַקַּב"ה לֹא הִזְהוּ רוֹצֵה לְמַעַט בְּגֵס רַק לְהַרְבּוֹת, שְׁחָרִי בְּאִמְרֵהוּ נֶאֱמַר וְהִזְהוּ הָאִישׁ אֲשֶׁר אֶבְחַר בּוֹ מִטְהוֹ יִפְרָח', וְלֹא אָמַר שְׂוִיזִיא, וְאֶפְלוּ הַכִּי הוֹצִיא פְרוֹת כְּאִמּוֹר וַיִּגְמַל שְׂקָדִים וּפְרוֹשׁ רִש"י שֶׁחֵפֵּר הַפָּרִי, אֲלֵמָּא לֹא רָצָה לְמַעַט בְּגֵס כִּי אִם לְהַרְבּוֹת, נִמְצָא שְׂפִירוֹ קָשָׁה לְמָה שְׂקָדִים, שֶׁהִזְהוּ כְדָאִי לְחַנּוּט פְּרִי אַחַר וְהִזְהוּ בְּגֵס יוֹתֵר מִרְבָּה כְּנ"ל.

וְזֶה אָמַר מֹשֶׁה אִם כְּמוֹת כָּל אָדָם יָמוּתוּן כָּל אַנְשֵׁים הָאֱלֹהִים לֹא ה' שֶׁלְּחָנִי, דְּתוּכְלוּ לֹדְמֵר דְּנִבְוָאָה מִצַּד הַטְּמֵאָה, וְהָא דְמִתּוּ מִשׁוּם דְּיִדְוַע לְכַוֵּן הַשְּׂעִיָּה וְאָמַר כָּלֵם. אֲבָל אִם בְּרִיאָה יִכְרָא ה' וּפְצֵתָה הָאֲדַמָּה אֶת פִּיהָ, וְזֶה לֹא הִזְהוּ פְּנָאִי לְקַלֵּל שְׂמִימוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ מִיְתָה, דְּכַעֲסוּ אִין אֲלָא כְּשַׁעוֹר שֶׁלְּשָׁה (מִבּוֹת) [אוֹתִיּוֹת]. וַיִּדְעוּ כִּי נֶאֱצַו הָאֲנָשִׁים הָאֱלֹהִים אֶת ה', כִּי נְבוֹאֲתֵי מִצַּד הַקְּדֻשָּׁה, לְכַוֵּן מִתּוֹ בְּמִיְתָה זֶה, כִּי נִתְקַיֵּם בִּי וְתִגְזַר אֲמַר וַיִּקָּם.

מנושאי הפרשה

מדוע סרב מלאך המות לעצירת המגפה, והרי הוא בעצמו גילה רז למשה רבנו שהקטרת עוצרת את המגפה

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֱהֲרֹן קַח אֶת הַמַּחְתֶּה וְתֵן עֲלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׁים קִטְרֶת וְהוֹלֵךְ מִהֲרָה אֶל הָעֵדָה וְכַפֵּר עֲלֵיהֶם כִּי יֵצֵא הַקֶּזֶף מִלִּפְנֵי ה' הַחַל הִנֵּנִי. וַיִּקַּח אֱהֲרֹן כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה וַיֵּרֶץ אֶל תּוֹךְ הַקְּהָל וְהִנֵּה הַחַל הִנֵּנִי בְּעֵם וַיִּתֵּן אֶת הַקִּטְרֹת וַיִּכְפֹּר עַל הָעָם. וַיַּעֲמֵד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתַּעֲצֵר הַמִּגְפָּה. בְּרִש"י: אַחַז אֶת הַמֵּלֶאךָ וְהַעֲמִידוּ עַל כְּרָחוּ. אָמַר לוֹ הַמֵּלֶאךָ הִנֵּה לִי לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחוֹתֵי, אָמַר לוֹ, מִשָּׁה צוּנִי לַעֲכֹב עַל יָדְךָ. אָמַר לוֹ אֲנִי שְׁלוּחוֹ שֶׁל מָקוֹם וְאַתָּה שְׁלוּחוֹ שֶׁל מֹשֶׁה. אָמַר לוֹ אִין מִשָּׁה אוֹמֵר כְּלוּם מְלֻבוּ אֵלָא מִפִּי הַגְּבוּרָה, אִם אִין אַתָּה מֵאֲמִין דְּבִי הַקְּרוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וּמִשָּׁה אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד בֹּא עִמִּי וְשֹׂאֵל, וְהוּוּ שְׁנֵאמַר 'וַיֹּשֶׁב אֱהֲרֹן אֶל מֹשֶׁה'.

איתן האזרחי

דְּבִי אֲבָרְקָם וּפְאֹרְטֵ צ'צ"ל

עֲצִירַת הַמִּגְפָּה בְּמָקוֹם שֶׁכַּבֵּר הַחֲלָה

וַיַּעֲמֵד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתַּעֲצֵר הַמִּגְפָּה. פֶּרֶשׁ רִש"י אַחַז אֶת הַמֵּלֶאךָ כו'. רַבִּים

וְהִנֵּה פָּרַח מִטְהָ אֱהֲרֹן לְבֵית לִוִי וַיֵּצֵא פָּרַח וַיֵּצֵן צִיץ וַיִּגְמַל שְׂקָדִים. רִש"י: וַיִּגְמַל שְׂקָדִים' כְּשֶׁחֵפֵּר הַפָּרִי הִכָּר שֶׁהוּוּ שְׂקָדִים, לְשׁוֹן (בְּרֵאשִׁית כ"א ח) וַיִּגְדֵּל הַיֹּלֵךְ וַיִּגְמַל (וְכוּ'). וְלָמָּה שְׂקָדִים, הוּא הַפָּרִי הַמְּמַהֵר לְהַפְרִיחַ מִכָּל הַפְּרוֹת, אִף הַמְּעוֹדֵר עַל הַכְּהֵנָה פְּרַעֲנוֹתוֹ מִמַּהֲרַת לְבֹא. (זו כג)

גבלת בנימין

דְּבִי בְּנִימִין וּפְאֹרְטֵ צ'צ"ל

תְּמִיחַת רִש"י מְדוּעַ לֹא יֵצֵאוּ שְׂאֵר פְּרוֹת בְּמַקְלוֹ שֶׁל אֱהֲרֹן לְהַרְבּוֹת בְּנִסִּים

רִש"י: וַיֵּצֵן צִיץ וַיִּגְמַל שְׂקָדִים, כְּשֶׁחֵפֵּר בְּפָרִי הִכָּר שֶׁהֵם שְׂקָדִים, וְהַקְּשָׁה, לְמָה שְׂקָדִים. מְקַשִּׁים הַעוֹלָם קוֹשְׁיָא זֶה הִזְהוּ יְכוּל לְהַקְשׁוֹת בְּלֹאוּ פְרוֹשׁ הַנ"ל.

וְנִרְאָה לִי דְרִש"י פֶּרֶשׁ בְּתוֹצֵוֹ שֶׁשְׂקָדִים מְמַהֵרִים לְחַנּוּט מִכָּל הַפְּרוֹת וְכוּ', נִמְצָא בְּלֹא זֶה לֹא הִזְהוּ יְכוּל לְהַקְשׁוֹת לְמָה שְׂקָדִים, דְּהָהוּ אֲמִינָא דְהַקַּב"ה רָצָה לְמַעַט בְּגֵס, כְּדָאֲמַרִּינוּ בְּעֵלְמָא לְמַעַט בְּנִיסָא עֲדִיף, נִמְצָא לְכַף גְּמַל שְׂקָדִים שֶׁהוּא הַפָּרִי הַמְּמַהֵר לְחַנּוּט, וְאֵלּוּ הוֹצִיא פְּרִי אַחַר הִזְהוּ צְרִיף לְהַרְבּוֹת בְּגֵס, שֶׁשְׂאֵר הַפְּרוֹת אֵינָם חוֹנְטִים כִּף בְּמַהֲרָה כְּמוֹ הַשְּׂקָדִים.

והתימה מפךסמת דהרי רז זה של קטרת מסר לו המלאך המות בעצמו כדאיתא בגמרא (שבח טו), וכן הביא רש"י גופיה בסמוך לעיל מגיה, עין שם, ואם כן אמאי לא רצה לעצור במעשה הקטרת עד שאחזו אהרן והעמידו בעל כרחו.

וַיַּרְיךְ לומר על כרחך קושטא דמילתא, דמתנה זו נתן הקב"ה למלאך המות שלא יבחין בין טוב לרע (ב"ק טו), ומתנה זו נתן למלאך המות למשה שמסר לו רז הקטרת לעצור שלא להשחית אותם הטובים שלא נגזרה גזרה עליהם, ואינם נהרגים רק הרעים, אבל שלא להרג גם את הרעים איך יהיה כח זה בקטרת במה שפכר נגזרה גזרה לענש הראוי לענש, פשיטא שאין כח זה בקטרת בלתי הקב"ה לבדו.

וְעַל כן זהו דמפריש רש"י דקאמר המלאך 'הנח לי לעשות שליחותי' דיקא, רצה לומר למה שגשגחתי, דהינו על כל פנים להרג הרעים, ולזה הצריך אהרן להעמידו על כרחו שפפר גם על אותן הרעים בתפלת משה, כדקאמר 'אם אין אתה מאמין הרי הקב"ה ומשה אל פתח אהל מועד' וכו'. (פר' דברים)

אור תורה

רבי איורי קולמיר זצ"ל

כפרת הקטרת על לשון הרע שכפרהסיא

פרש רש"י בפרישת קרח על הפסוק ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה ותן עליה אש מעל המזבח ושם קטרת וגו' וכפר עליהם וגו', רז זה מסר לו מלאך המות כשעלה לרקיע שהקטרת עוצר המגפה וכו'. ואחר זה פרש רש"י (י"א): 'ויעמד בין המתים ובין החיים' וגו', אחז את המלאך והעמידו על כרחו, אמר לו הנח לי לעשות שליחותי וכו', והרי הדברים סותרים.

מקשים הלא פרש רש"י לעיל מגיה (י"א) שמלאך המות בעצמו מסר לו זה הרז כשעלה לרקיע שהקטרת עוצר המגפה, ואם כן למה לא רצה המלאך להרף ידו במה שהקטיר אהרן הקטרת, ועין בבאורי מהר"מ מקראקא.

וְלִי נראה שפך פרושו, דכאמת אף שהמלאך מסר לו הסוד, עם כל זה בננתו שאינו מועלת רק במקום שלא התחיל עדין לעולם, לזה הקטרת מועיל שלא יוכלו להזיק באשר שהקטיר הקטרת מיד, אף אם כבר התחלה המגפה באיזה מקום, אזי אינו מועיל שוב הקטרת לאותו המקום, כיון שפכר נתן רשות למשחית והתחל להשחית, לכן לזה אחזו וכן אמר שהקטרת מועיל בכל מקום, והמלאך המות לא כן אמר רק לחלק בין התחל המגפה או לא.

לְזֶה אמר וילך אהרן וגו' והנה החל הנגף בעם, רצונו שהוא הבין שאין חלוק בין הוחל הנגף או לא, ולכן ויתן את הקטרת אף שפכר הוחל הנגף, ויכפר על העם ויעמד בין המתים ובין החיים שהקב"ה הסכים עם אהרן, ושלל נתן עוד רשות להשחית.

וְלִזֶה אמר וישב אהרן אל משה וגו', רצה לומר כשהקב"ה הסכים אתו עמו ואחז את המלאך כדי לשאל מהשם יתברך עם מי שסיפים, ולכן אחר כך כשהסכים ה' עם אהרן שב אל משה רבנו ע"ה אל פתח אהל מועד לומר לו שהמגפה נעצרה.

אספקלריא המאירה

רבי צבי הירש הורוויץ זצ"ל

הקטרת הקטרת אינה מועילה להסיר את המגפה מעל החוטאים הראויים לענש

פרש רש"י אחז את המלאך והעמידו על כרחו אמר לו הנח לי לעשות שליחותי וכו'.

המתחה והולף מהרה אל העדה לכפר עליהם', והכנה לכפר עליהם בתפלה.

וזה הנה פונת המלאך שלא רצה להאמין לאהרן שנתקבלה תפלתו, שהקטרת אינו מועיל לבדו רק בהצטרף עם תפלה, לךך שבו אל משה והשכינה שהיו עומדים פתח אהל מועד, ואמרו למלאך שנתקבל תפלתו, וק"ל.

ובזה ניקח שלעיל בפסוק י"ג נאמר ויעבר בין החיים ויבין המתים ותעצר המגפה, ובפסוק ט"ו נאמר פעם ב' 'והמגפה נעצרה', ולכאורה הוא מיותר, ולפי מה שפכתתי ניקח, דלעיל נאמר 'ותעצר המגפה' הינו עד ששאלו למשה ולהשכינה, לךך נאמר פעם ב' 'והמגפה נעצרה' הינו מפל וכל.

חוט של חסד

בפי אליהו הכהן האיתמרי זצ"ל

בטול גזרה של בליה

קשה שמאחר שהקטרת מסר השטן למשה כשעלה למרום, וגלה לו זה הרז שהקטרת עוצר המגפה כדאיתא במסכת שבת (טפ), ואם כן ביון שראה את הקטרת למה לא הלך לו, אלא אדרבא הנה מפציר באהרן כדי לנגף בעם.

ואפשר לומר שששנתן מלאך המות את הקטרת למשה כדי לעכב במגפה, היא במגפה שאינה של בליה, אמנם הכא אמר הקב"ה (י"ז) 'ואכלה אותם' וחסב לכלותם ח"ו ושלח למלאך המות לעשות בהם בליה, ולפיכך לא השיגית בקטרת משום שפך צנהו השם שיעשה בהם בליה ואיך הנה יכול להשיגית בקטרת, אבל בשאר מגפות שאינן של בליה כשואה הקטרת אינו מויק עוד.

והנראה לפי שהבאתי כמה פעמים הגמרא במסכת ערכין (טו), דמשמע משם דנגעים באין על לשון הרע היכא דאהנו מצשיו, והקטרת מכפר על לשון הרע בצניעא דלא אהנו מצשיו, והמעיל מכפר על לשון הרע בפרהסיא. לכן המלאך היה סובר דהקטרת מכפר על לשון הרע בצניעא, ושם הנה הלשון הרע בפרהסיא באמרם אתם המתם את עם ה', ומשה רבנו היה סובר דעל כל פנים הקטרת מכפר על אותן האנשים שלא אמרו לשון הרע רק שלא מחו, לפי מה שכתבו התוספות שם.

וזהו שאמר הכתוב והנה החל הנגף בעם, דהינו בעם מספרי לשון הרע, ויתן את הקטרת ויכפר על העם, הם חשויי העם שלא מחו במספרי לשון הרע.

אזור אליהו

בפי אליהו הורשובסקי זצ"ל

הקטרת אינה מועילה לבדה לבטל את הגזרה כי אם בהצטרפות תפלת הצדיק

וישב אהרן אל משה אל פתח אהל מועד והמגפה נעצרה. פירש רש"י אהו את המלאך והעמידו בעל כרחו, ואמר לו המלאך הנח לי לעשות שליחותי, אמר לו, משה צוני להקריב על ידי וכו', לךך שב אל משה לפתח אהל מועד, שם היו עומדים משה ושכינה, ע"כ. והקשו המפרשים הלא המלאך עצמו מסר לו רז זה שהקטרת מעצר המגפה.

ונראה, דהנה מה שכתב בזהר הקדוש שהקטרת אינו מועיל רק להפך הפעם של הקב"ה לרחמים, ועם כל זה עוד צריך לתפלת צדיק לבטל הגזרה, עין שם. וזה נרמזו בפסוק שאמר משה לאהרן קח את

מעשׂי צדיקים

ויסח כחה בן יצהר בן קהת בן לוי (טו א)

ספר הרה"ק רבי מנחם נחום מקנטקוֹזְבֵּה זיע"א, שְׁמַעְתִּי מֵאֲבִי זיע"א, שְׁשֵׁהָ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בְּצוּנְתָא עִם הַרְבּ מְקִיב, לְפַתַּע נִכְנֵס אַבְרָה לְשׁוּחַח עִם הַרְבּ, וְהַרְבּ הַשִּׁיב לוֹ, בֵּא נָא אֶל בֵּיתִי, שֶׁם אֲמַלֵּא אֶת מִשְׁאַלְתְּךָ. **אחר** אָמַר הַרְבּ לְאֲבִי, אֲסַפֵּר לָכֶם סִפּוּר שְׁרַק אֲנִי יוֹדַע אוֹתוֹ. כִּידוּעַ, שְׁמָשׁוּ אֶת הַרְה"ק רַבִּי מִרְדְּכִי מִטְּשַׁעְרֵן־אֲבִיל זיע"א שְׁמִנָּה גְבָאִים, וְאַחֲרֵי הַסְתַּלְקוּתוֹ, הֵם חִלְקוּ עַל פִּי גוֹרֵל בֵּין בְּנָיו הַקְּדוּשִׁים.

בגורלו שֶׁל הַרְה"ק רַבִּי דָּוִד מִטְּאַלְנָא זיע"א, עָלָה גְבָאִי בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל שְׁהִיָּה חֲשׂוֹף צְאָצְאִים. בִּקְרַח אֶחָד פָּגַשׁ שְׁמוּאֵל אֶת הַרְבִּי כְּשֶׁהוּא מְהַלֵּךְ בְּחֶצֶר, הַרְבִּי פָּנָה אֵלָיו וְשָׂאֵל, "כָּלוּם חֲפִץ הֵנָּה בְּבוֹ זִכְרִי."

השאלה נִפְלָה עַל רֵאשׁוֹ כְּרַעַם בְּיוֹם בְּהִיר וְהוּא מֵהַר הַהַשִּׁיב, "בְּוֹדַאי רַבִּי", אֲנִי מוֹכֵן לְהַבְטִיחַ לָךְ זֹאת, תְּבַנְאִי שְׁתִּשְׁמַע בְּקוּלִי וְתִצִּית לְדַבְרִי", אָמַר הַרְבִּי לְשְׁמוּאֵל, שְׁהַשִּׁיב בְּמִבּוּכָה, "וְכִי מֵתִי אֵינִי מִצִּית לְדַבְרֵי הַרְבִּי." **ובבן,** הִנְנִי מְבַרֵךְ אוֹתְךָ שְׁבַעֲזָר ה' יוֹלֵד לָךְ בּוֹ, אֲךָ עֲלִיךְ לְקַרְא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל 'קִרְח', וְהוּא אֲכֹן יִגְדֵל וְיִהְיֶה עֲשִׂיר כְּקִרְח'.

שמואל הִיָּה חֲסִיד שֶׁל הָאֵחַ הַגְּדוֹל, הַרְה"ק רַבִּי אֶהְרֵן מִטְּשַׁעְרֵן־אֲבִיל זיע"א, וּמִשְׁנוּלֵד הַבֵּן, הַתְּלַבֵּט הָאֵם לְצִית לְדַבְרֵי רַבִּי דָּוִד וְלְקַרְא לִילָד כְּפִי שְׁנֻצְטוּהוּ, לְבִסּוּף גְּמַר בְּדַעְתוֹ לְשָׂאֵל אֶת רַבּוֹ כְּדַת מַה לַעֲשׂוֹת.

הוא שָׂאֵל אֶת רַבִּי אֶהְרֵן וְלֹא הִזְכִּיר מְאוּמָה מִפְּלֵ אֲשֶׁר צִוְהוּ אַחֲזִיו רַבִּי דָּוִד, הַרְבִּי

שָׁקַע בְּמַחְשְׁבוֹת, וְלֹאֲחֵר מִפֶּן הַשִּׁיב, "קִרְא לִילָד יַעֲקֹב יִרְחַמִּיאֵל".

משׂשמע זֹאת שְׁמוּאֵל, אֲבַד עֲשִׁתּוֹנוֹתָיו וְהַחְלִיט לְשָׂאֵל אֶת פִּי הַרְבִּי מִטּוֹלְנָא, אֲךָ סִפֵּר לוֹ אֶת הַמַּעֲשֶׂה כְּאִלּוּ לֹא הוּא הִיָּה בְּטְשַׁעְרֵן־אֲבִיל, כִּי אִם אֲשַׁתּוֹ. בְּהִוְתָּה אֲצֵל הַוּרְיָה הַדְרִים בְּטְשַׁעְרֵן־אֲבִיל, נִכְנָסָה אֶל אַחֲזִיו הַגְּדוֹל שֶׁהוּרָה לָהּ לְקַרְא לִילָד יַעֲקֹב יִרְחַמִּיאֵל.

משׂשמע זֹאת הַרְבִּי מִטְּאַלְנָא, אָמַר בְּעוֹנְתוֹנוֹתוֹ, אֲחִי הַגְּדוֹל הוּא צְדִיק גְּדוֹל וּבַעַל רוּחַ הַקְּדוֹשׁ, בְּשֵׁם יַעֲקֹב יִרְחַמִּיאֵל, מִרְמְזוֹת אוֹתוֹת קִרְח. בְּהִגִּיעַ עַת הַבְרִית, כְּבַד שְׁמוּאֵל אֶת הַרְבִּי מִטְּאַלְנָא בְּסַנְדְקָאוֹת וּבִקְרִיאַת הַשֵּׁם, כְּשֶׁהִגִּיעַ ל'וַיִּקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל', הַמְשִׁיף הַרְבִּי וְאָמַר, קִרְח יַעֲקֹב יִרְחַמִּיאֵל.

עברו שְׁנַיִם רַבּוֹת, שְׁמוּאֵל הַגְּבָאִי הֵלֵךְ לַעֲוֹלָמוֹ, הִילָד גְּדוֹל וְהִיָּה לְאִישׁ, וּמִצְבּוֹ הַכְּלָלִי הִיָּה בְּכִי רַע, מְכַרְיוֹ יַעֲצוּ לוֹ שִׁיסַע לְטְאַלְנָא, וַיִּבְקַשׁ מֵאֵת הַרְבִּי שִׁיסַיעַ בְּעַדוֹ.

כְּשֶׁהִגִּיעַ לְטְאַלְנָא, כָּתַב לוֹ הַגְּבָאִי פְתָקָה עַל פִּי בְּקוּשְׁתוֹ, יַעֲקֹב בֶּן פְּלוֹנִי, כְּשֶׁהִגִּישׁ אֶת הַפְתָּקָה לְרַבִּי, הוֹסִיף וְאָמַר, "הַרְבִּי הַכִּיר הַיֵּטֵב אֶת אֲבִי עֲלִיו הַשְּׁלוֹם", "מִי הִיָּה אֲבִיךָ", שָׂאֵל הַרְבִּי, "אֲבִי הִיָּה הַגְּבָאִי שְׁלוֹ, שְׁמוּאֵל", הַשִּׁיב.

"האתה" הוּא בְּנוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל, אִם כֶּךָ מִדּוּעַ הֵנָּה כּוֹתֵב שְׁשִׁמְךָ הוּא יַעֲקֹב, הֲלֹא שִׁמְךָ קִרְח יַעֲקֹב יִרְחַמִּיאֵל, צֵא וְשִׁנֵּה אֶת הַפְתָּקָה", צִוָּה עֲלָיו הַרְבִּי.

כְּשֶׁחֲזַר עִם הַפְתָּקָה הַמְתַּקְנָת אָמַר לוֹ הַרְבִּי, "אֲבִיךָ הוּא זֶה שְׁאֲשֵׁם בְּמִצְבְּךָ, אֲנִי

מאשה רעה שיש לה דין 'מוֹרְדָת', ועל כן התיר לו לשאת אחרת על פניה.

נשמע רבי מאיר את הדברים, נדעזע וקרא, מדוע לא הודעת לי, הייתי מסדר לאתו אברך התר מאה רבנים כנהוג, משום תרם זרבונו גרשום מאור הגולה, הכיצד העזת ועשית כדבר הזה.

אורינתא קא מרתתא ביה, רבי מאיר קם ופתח את ארון הקדש, בעמדו למול ספרי התורה אמר, "רבנו של עולם, אתה תתבע כבודו של רבנו גרשום", ועל אתר שלח לקרא את האברך והקריחו לגרש את אשתו השנייה, שנשא היום באסור.

לאחר זמן קצר חלה רבי אליהו במחלה מסכנת, ונפל למשכב, רבי מאיר התאמץ בגופו ובממונו להחלימו, אף כבר נגזרה גזרה. מחלתו גברה עד שלא עברה תקופה ארכה, והוא הלך לבית עולמו.

בהליתו, מספר רבי בן ציון, הספידו הרב אויערבאך הספד גדול. בסיום ההספד אמר, "רבנו של עולם, סהדי בשמיא כי לא עשיתי את הדבר לכבודי או לכבוד בית אבא, אלא כדי שלא יבואו לזלזל בדברי הגאונים", ויחד עם בקשת מחילה הוסיף, "יהא דבר זה לעלוי נשמתך, כי על ידי נתחזקה תקנת רבנו גרשום מאור הגולה לעיני כל ישראל". (בטוב ירושלים)

כי כל העדה בלם קדשים (טז ג)

במשך כל ימי חייו, היה הרה"ק רבי ישראל דב מוילעזניק זיע"א צנוע ונחבא אל הפלים, ודר בעגירה הקטנה ווילעזניק, בה ישב יומם ולילה על התורה ועל העבודתה.

אמרתי לו שיקרא קרח, ואז היית נעשה עשיר כקרח, עתה לא תוכל להיות עשיר".

ענה הנו, "איני רוצה להיות עשיר, בקשתי רק שהרבי יבטיחני שאוכל לפרנס את משפחתי בכל הנצרך".

ענהו הרבי, "אני יכול להבטיחך, בתנאי אחד, שתשוב לעירך ותודיע לצבור כי שמך אינו יעקב, אלא קרח, ולא תענה לשם יעקב, אלא לשם קרח. גם בעליה לתורה יקראו קרח יעקב ורחמיאל בן שמואל, אם תשמע בקולי, אני מבטיח לך שהן ומפרנס לכל יפרנסו, ותזכה לברכה והצלחה בכל מעשה ידך".

האברך עשה כאשר נצטוה, ומאז לא סבל מחסור כל ימי חייו. האברך ששוחח עמי עתה, הנו בנו של קרח בן הגבאי, הוא בא אלי לפני גיוסו לצבא, על מנת שאכתוב עבורו בקשה לאספקת אכל כשר. (מחטבת נחום)

בקר וידע ה' את אשר לו ואת הקדוש (טו ה)

ספר המגיד הירושלמי רבי בן ציון נדלר ז"ל את אשר שמע מהרב זבולון תרל"פ זצ"ל. מדי יום, נוהג היה רבי מאיר אויערבאך זצ"ל ללמד שעורים ברבים בבית מדרשו אשר ברחוב היהודים, בבקר במשניות, ובערב בשלחן ערוך.

בקר קהל השומעים נמנו גם רבנים גדולי ישראל, וביניהם היה רב בשם רבי אליהו מרגליות זצ"ל. באחד הימים כאשר הופיע רבי אליהו באחור לשעור, נשאל על ידי רבי מאיר לסבת אחורו, והשיב שסדר קדושים לאברך.

לשאלה מה טיבו של אברך זה, שח רבי אליהו, כי אברך זה סבל זמן ממשך

התברכמו פָּנֵינוּ שֶׁל הַסַּנְדֵּל בְּפִיֹּס זֶה, הַבֵּין וְיָדַע הֵיטֵב כִּי הוּא אֲשֶׁר בָּזָה וְחָרַף אֶת הַרְבֵּי, בְּאִפְּנוּ שְׂלֵא יַעֲשֶׂה אִף כָּל־פִּי אָדָם מִן הַשּׁוֹק, וְהִנֵּה הַרְבֵּי מְגִיעַ לְבֵיתוֹ לְפִיֹּסוֹ, בְּעֶצֶם יוֹם הַפּוֹרִים.

השיתומם הַסַּנְדֵּל לְרֵאוֹת אֶת גֹּדֵל צַדִּיקוֹתוֹ, וְעַד כַּמָּה מְגִיעָה וְדִיפֵת הַשְּׁלוֹם שֶׁל רַבֵּי אֶהְרֹן, מֵאִזּוֹ נִתְקַרַּב אֵלָיו בְּאֶהְבָּה עֲזָה וְנִאֲמָנָה, עַד שֶׁלִּמִּים נַעֲשֶׂה מִיַּדְיָו הַנְּלֻהָבִים. (הַרְבֵּי הַקְּדוּיִם)

ולא יהיה כקרח ונכבדו (יז ה)
לאחר שֶׁנִּפְטַר רַבֵּי מְרֻדְכִי לִיב זְק"ס וְצ"ל רַבָּה שֶׁל זְכָרוֹן מְשֻׁה, בְּאוֹ גַבְבְּאֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת הַמְּרֻכָּזִי וְנִכְבְּדֵי הַקְּהֵלָה אֶל רַבֵּי שְׁמוּאֵל אֶהְרֹן **יְהִלְבִּיץ** וְצ"ל, שֶׁהַתְּגוּרָר בְּאוֹתָהּ תְּקוּפָה בְּשִׁכּוֹנַת מְקוֹר בְּרוּךְ וְנִמְנָה עַל מִתְּפַלְלֵי זְכָרוֹן מְשֻׁה, וְהַצִּיעוּ לוֹ אֶת הַרְבֵּנוֹת הַנִּכְבְּדָה, שֶׁל שְׁכוּנָה מִפְּאֶרֶת בְּמֻרְכָּז הָעִיר, וּמְרֻכָּז לְתוֹרָה וְלְדוֹרְשֵׁיהָ, וְהוּא נֶעְנֶה לְבִקְשָׁתָם.

לאחר שֶׁהִבִּיעַ אֶת הַסְּכָמְתוֹ לְתַפְקִיד, הִגִּיעָה לְאֲזִינוֹ הַשְּׂמוּעָה כִּי מִשְׁפַּחַת הַרֵב הַמְּנוּחַ מִבְּקִשָּׁת שְׁחַתְנוּ יִמְלֵא אֶת מְקוֹמוֹ, וְהוּא מֵהָר הַהוֹדִיעַ כִּי הוּא חוֹזֵר בּוֹ וּמִמָּאֵן לְמַלְא אֶת הַתְּפִקִיד הַמְּצָע.

באו הַגַּבְבָּאִים וְהַתְּחַנְּנוּ אֵלָיו, הַבְּטִיחוּ מִשְׁכַּרְת מְכַבְּדַת שֶׁתִּסְפִּיק בִּידוֹ לְפָרְנָס אֶת מִשְׁפַּחְתּוֹ בְּהַרְחֻכָּה, לְלַמֵּד וּלְלַמֵּד בְּלֵא טְרֻדַת פְּרֻנְסָה, אֲבָל הוּא הִיָּה נְחוּשׁ בְּסִרּוּבוֹ וְלֹא הִטָּה לָהֶם אֲזָן.

הבהירו הַגַּבְבָּאִים, כִּי גַם אִם יַעֲמַד עַל דַּעְתּוֹ, בְּכָל מְקָרָה לֹא יִמְנּוּ אֶת הַחֲתוּן הַצִּעִיר, בְּאֲשֶׁר לְדַעְתָּם הַמְּשֻׁרָה הַמְּכַבְּדַת מִיַּעֲדַת לְרַב שֶׁהוּא מִשְׁכָּמוֹ וּמַעֲלָה, אִךְ רַבֵּי שְׁמוּאֵל אֶהְרֹן עוֹמַד בְּסִרּוּבוֹ.

אהבתו לְכֹל בֵּר יִשְׂרָאֵל הִיָּתָה עֲזָה בְּלֵא גְבוּל, מֵאֲמַר חֲז"ל 'וְעַמּוֹ כָּלֶם צַדִּיקִים', הִיָּה אֲצִלוֹ כְּדַבֵּר פְּשׁוּט, שֶׁכָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הוּא בְּבַחֲיַנַת צַדִּיק. כְּאֲשֶׁר בָּא אִישׁ יְהוּדִי לְבֵיתוֹ, יַעֲמַד לְפָנָיו מְלֵא קוֹמָתוֹ, וְקָבְלוּ בְּסִבָּר פָּנִים יְפוֹת וּבְיָרְאֵת הַכְּבוֹד.

כאשר הִעֲזוּ הַתְּלַמִּידִים וּשְׁאֵלוּהוּ, מִדּוּעַ כֹּה יִחַרַד לְקִרְאֵת כָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל, אָמַר בְּפִשְׁטוּת, כֹּל אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל הִנְהוּ צַדִּיק, וְצַדִּיק גּוֹזֵר וְהַקְּבִ"ה מְקַיֵּם, עַל כֵּן הוּא מְלֵא יְרָאָה וְנִפְחַד מִפָּנָיו כָּל צַדִּיק, כִּי מִי יוֹדַע מָה הוּא יְגַזֵּר עָלָיו. (דוֹר דַּעַה)

ויקם משה וילך אל דתן ואבירם וילכו אחריו זקני ישראל (טז כה)

הנמדיון כְּסֻדְרָם, מְדַרְיָה הִיָּה הַרְה"ק רַבֵּי אֶהְרֹן רֵאטָה זִיע"א אֶת תְּלַמִּידָיו אוֹדוֹת חֲשִׁיבוֹת אֶחָדוֹת וְאֶהְבַת חֲבָרִים, קַל וְחַמֵּר שְׂאֶהְבַת יִשְׂרָאֵל וּבְקִשָּׁת הַשְּׁלוֹם שֶׁלוֹ עֲצָמוֹ, הִיוּ לְאִין שַׁעוֹר.

לאחר שֶׁחֲזַר מֵאֶרֶץ הַקְּדֻשׁ לְתַקּוּפָה מְסִימָת, וְהַתְּגוּרָר בְּעִיר סַטְמֵר, אֶרֶע וְסַנְדֵּלְר פְּשׁוּט מִהַמּוֹנֵי עִם בָּזָהוּ בְּרַבִּים בְּכָל מִינֵי בְּזִיוּנוֹת חֲרוּפִים גְּדוּפִים, בְּעוֹד רַבֵּי אֶהְרֹן סוֹבֵל וְשׁוֹתֵק, מְבַלִּיג, וְאִינוּ מְשִׁיב.

עברו מִסְפַּר חֲדָשִׁים, בְּיוֹם הַפּוֹרִים אַחַר קְרִיאַת הַמַּגְלָה נִטַּל רַבֵּי אֶהְרֹן אֶת מְקַרְבוֹ רַבֵּי אַבְרָהָם מֵאִיר בְּיַדְיוֹ, וְאָמַר לוֹ, "בֹּא עִמִּי." "לְהִיכֹן, רַבֵּי" הוּא שָׂאֵל, וְרַבֵּי אֶהְרֹן הֲשִׁיבוּ קְצָרוֹת, "אַתָּה כְּבָר תִּרְאָה".

השנים פָּנוּ לְעֵבֶר בֵּית הַסַּנְדֵּלְר שְׁבָזָה אֶת הַרְבֵּי בְּרַבִּים, וְהַרְבֵּי פִּיֹּסוֹ בְּאִמְרוֹ לוֹ, כְּבָר זָמַן רַב לֹא רֵאִיתִי, אֲנִי מִבֵּין שֵׁישׁ לָךְ הַקְּפָדָה עָלַי, הַגַּעַתִּי עִתָּה לְפִיֹּסֵר.

אולם רבי יעקב הורה על אתר לעצור, וישב בין העצים לדון עם הצדדים ולהשקיף ביניהם שלום.

כַּשְׁנֶסוּ המלוים להעיר שָׁזָה מקום סכנה, ואולי עדיף לצאת מהאזור ואז להמשיך לדון בדבר, השיב להם, אין סכנה גדולה מן המחלוקת, כל סכנה אחרת נדחית הימנה. (אביר יעקב)

וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְקַרְא לְדָתָן וּלְאֶבְיָרִם בְּנֵי אֶלְיָאָב וַיֹּאמְרוּ לֹא נַעֲלֶה (טז יב)

רְגִיל היה החפץ חיים זיע"א לספר את אשר ארע בעירה קטנה, בה פרצה מחלוקת עזה בין מושל הכפר לבין שכנו, עד שָׁזָה האחרון אים להביא דבתו רעה לפני השלטונות, על פעולות בלתי חקיות, שעשה המושל בתור פקיד ממשלתי.

אִשְׁתּוּ רצתה להשפיע על בעלה להמוע, מלהלשין על המושל, ואמתלא בפיה, "הרי בתקף תפקידו הוא שחרר את בננו מעבודת הצבא שלא כחוק, ברגע שימצאו בו עול, יאסרו מיד את בננו ביחד עמו".

עָנָה לה בעלה ברב כעסו, "הכל כדאי, כדאי לאסור אותך, אותי ואת בננו, ובלבד להורידו מגדלתו". כשהדבר מגיע למחלוקת, כה מתעקשים אנשי המדון, עד שאינם שומעים באַזְנֵיהֶם מה שמוציאים מפיהם. (חפץ חיים על התורה)

לא חמור אחד מהם נשאתי (טז טו)

בְּאֶחָד ממסעותיו, נסע הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנה זיע"א עם כמה מחסידיו ברבנות לדרך ארצה, כשעצרו בעיר גירעדהאז,

לבני ביתו שחלשה דעתם על הותר הסביר, אסור מחלוקת הוא מדאורייתא, ותוצאותיו לשון הרע ושנאת חנם, וכילות ובזוי תלמידי חכמים, כל אותם ספיחים יזקפו לחובת מבעיר הבגרה. אם עגמה נפשכם על חיי הרוחה שהבטחו, הרי כבר אמרו חז"ל שמחלוקת אחת דוחה מאה פרנסות.

כַּאֲשֶׁר שער כן היה, להבת מחלוקת הצתה. בימים ההם פסע רבי שמואל אהרן ברחובה של עיר, והנה הוא רואה את הרה"ק הבית ישראל זיע"א מהלך לקראתו, הרבי פנה לעברו ואמר בקורת רוח, יפה עשיתם שברחתם מן המחלוקת, את נפשכם הצלתם, ואין לכם להצטער על כך.

בְּשִׁבְתָּ שלאחר מכן התפלל רבי שמואל אהרן בישיבת חברון, כשקראוהו לעלות לתורה, קם ראש הישיבה רבי יחזקאל סרנא זצ"ל, והורה לעשות מי שברך מיחד שלא כמנהג המקום, 'בעבור שותר על הרבנות למען השלום'. (מעילו של טאול פרק לה)

בְּאֶחָד הימים, זמן קצר אחרי שיצא הרה"ק רבי יעקב אביחצירא זיע"א מעירו, פרצה מריבה עזה בין שני יהודים, הוכוח הלך והתלהט מרגע לרגע, ובתוך שעה קלה רבתה המהומה, והעומדים מן הצד החלו אף הם להתערב בדבר.

אֶחָד החכמים שחשש מאש המחלוקת המתפרצת ועולה לנגד עיניו, תפס מיד את שני הנצים, עלה עמם על כרכרה, ומהר לנסע בעקבות רבי יעקב.

הֵם השיגו את הצדיק על אם הדרך בלבו של יער עבות, במקום שומם ומסכן שאנשים אינם עוזרים בו אף לא לרגע,

אבדה את הכרתה. פְּרָצָה מהוּמָה עצומה במקום, וגם השופט עצמו הגיע לברר מה ארע.

אדְהָכִי והכי התעוררה האשה ואמרה לבעלה, הזכר אתה, שלפני כמה וכמה שנים בהיותי בנידעדהאז אבד ארנקי בתחנת הרכבת ההומה אדם, ולא ידעתי מה אעשה, ופתאם בא מלאך משמים ונתן לי פרטים ודמי כִּיס.

מֵאֵז ועד עתה חשבתי שהיה זה מלאך, משראיתי יהודי זה, זיהיתי אותו, הלא הוא "המלאך" שסיע לי בעת מצוקתי. כִּשְׁשָׁמַע החסיד את הדברים, אשר שאכן הוא האיש שהעניק לה את הכרטיס והכסף.

שָׁמַח השופט על שפעת יוכל לשלם לו כגמולו הטוב, וחספז להיטיב עמו כהנה וכהנה. אמר היהודי, אינני מענין במתנות, רק בקשה אחת לי אליך, אגא הוציאני זכאי במשפטי.

שָׁחַק השופט בזיחיות דעת ואמר, רק זאת אתה דורש, ומיד צוה לבטל את המשפט כליל, ושלח את היהודי לביתו בדיים מלאות כל טוב. (ראו דעובדא - קרעטשניף)

בְּנִסְבֵּוֹ בדרכים בדרכו בקדש, התאכסן הרה"ק **רבי מרדכי מטשערנאביל** זיע"א בבית אחד החסידים. בסלון הבית נצבה מנורה נהדרת, והרבי בקש מבעל הבית שיעניק לו אותה במתנה.

הלה הפתע מהבקשה, בתחלה סרב בטענה שרכש אותה כתשורה לאשתו, והציע לרבי לפצותו תמורתה בכסף מלא כאשר יושת עליו, אבל הרבי עמד על דעתו ודבע דוקא את המנורה הזו.

היה עליהם להמתין לרכבת חלופית, שתובילם למחוז חפצם.

בזמן ההמתנה נשמע לפתע קול צעקה בתחנת הרכבת, בקש רבי מרדכי לברר מה ארע, ונדע שגויה אבדה את ארנקה בו היו כרטיס נסיעה וסכום כסף גדול, ועל כן היא זועקת.

צוה הרבי מנדבורנה על אחד מחסידיו שירכוש כרטיס נסיעה לאותה גויה, וכן שיוסיף ויעניק לה דמי כִּיס. פליאתו של החסיד היתה גדולה, משום מה עליו לדאג לגויה זו, אך בדרכפם של חסידים, לא הרהר אחר דברי רבו, ועשה כמצוה עליו.

לאחר זמן, הגלילו אנשי בליעל על אותו חסיד גלילת שוא, והוא נאלץ לעמד למשפט קשה, בו צפוי היה שכל הונו ילקח ממנו, והוא עצמו ישלח למאסר עולם.

החסיד לא ידע את נפשו, והחליט לנסע לעיר הבירה בודפשט בה התגורר השופט שעתיד לחרץ את גזר דינו, לנסות לשכנעו בצדקתו, ואולי אף לשחדו, אך כשהגיע לעיר, נתודע לו כי השופט ידוע כשונא ישראל, שאינו מוכן לראות פני יהודי כלל.

החסיד לא התיאש והמשיך לטכס עצות, עד שאחד מדידיו יעץ לו כי מאחר ידוע בעיר שאשת השופט מחבבת מעשי רקמה, קנה מפה רקומה יקרה, גש לביתה והצע לה לרכשה, בתוך הדברים אמר לה, שאתה מוכן להעניק לה את המפה ללא תשלום, אם אף תדבר על לב בעלה שייטיב את גזר דינך במשפט.

סבר החסיד וקבל, קנה מפה מעטרת, והגיע לבית השופט. ברגע בו ראתה אותו האשה, אבדו עשתונותיה מרב התרגשות והיא

הסמוכה. כַּצְרִי לַמְּכַאֲבִים, פֶּתַח הַרְבֵּי פִי קִדְשׁוֹ, וְנִשְׂא מִדְּבָרֹתָיו.

אָנוּ מְבָרְכִים 'בוֹרֵא נִפְשׁוֹת רַבּוֹת וְחֶסְרוֹנוֹ עַל כֹּל מַה שֶּׁבְרָאתָ לַהַחַיּוֹת בְּהֵם וְנֶפֶשׁ כֹּל חַי', אֶפְשֵׁר לִפְרֹשׁ הַכּוֹנֵה עַל פִּי מַה שֶּׁכָּתַב רִש"י ז"ל בְּפֶרֶשׁת 'וַיִּגְשׁ' (בראשית מו כו), שֶׁאֲצַל בְּנֵי יַעֲקֹב כְּתִיב 'שְׁבַעִים נֶפֶשׁ', כִּי כֻלָּם עוֹבְדִים לַה' אֶחָד. מַה שְּׂאִין כִּי בְעֵשׂוֹ, נֹאמֵר 'נִפְשׁוֹת', לְשׁוֹן רַבִּים, כִּי עוֹבְדִים הֵם לְאַלֵּהוֹת הַרְבֵּה.

זֶה שְׂאֵנוּ מְבָרְכִים, 'בוֹרֵא נִפְשׁוֹת רַבּוֹת', הֵינוּ הַגּוֹיִים הַנִּקְרָאִים 'נִפְשׁוֹת רַבּוֹת', וְחֶסְרוֹנוֹ, בְּרַב רַחֲמֵיו, בְּרֵא הַקּוֹב"ה גַּם 'חֶסְרוֹנוֹ', שֶׁהֵנָּם נִצְרָכִים תַּמִּידוֹ כְּסֻדְרָם לְשִׁתֵּית י"ש.

לְשֵׁם מַה בְּרֵא חֶסְרוֹן זֶה, 'עַל כֹּל מַה שֶּׁבְרָאתָ לַהַחַיּוֹת בְּהֵם וְנֶפֶשׁ כֹּל חַי', כְּדִי לַהַחַיּוֹת בְּהֵם וְנֶפֶשׁ כֹּל חַי', הֲלֹא הֵם אַחִינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַנִּקְרָאִים 'נֶפֶשׁ כֹּל חַי', שֶׁתְּהֵא לָהֶם פְּרִנְסָה עַל יְדֵי כֹף, נִמְצָא לְפִי זֶה, שֶׁאִם אִין הֵם רֹצִים לְזוֹן יְהוּדִים, שׁוֹב אִין צֶרֶף בְּחִיוֹתָם.

זְמַן קֶצֶר אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, פְּרָצָה בְּכַפֵּר מַגִּיפָה בְּקֶרֶב הָעֲרָלִים, וְרַבִּים חֲלָלִים הִפִּילָה מִקְרֵב עַמֵּי הָאָרֶץ. מִשְׁלֵי הַמַּחֲזִז שֶׁהִגִּיעוּ לְכַפֵּר, הַחֲלוּ לַחְקֹר לִפְשֵׁר הַתְּפָרְצוֹתָהּ, וְקִבְעוּ כִּי זֹאת מַחֲמַת שְׂאִיִּם מִקְפִּידִים עַל נִקְיוֹן וְהִגְיָה כְּרֹאֵי.

אֲמָנָם, כֹּל עוֹד שְׁתּוֹ הַכַּפְרִיִּים י"ש, לֹא דָבַק בְּהֵם הַחוּלִי, כִּי הִי"ש טֵהַר וְנִקְּה אוֹתוֹ מִקְרָבָם, אֲךָ כָּעַת הֵם חֲדָלוּ מִכֹּף. הֵם חִקְרוּ לְדַעַת לִפְשֵׁר הַדְּבָר, עַד שֶׁנִּזְדַּע לָהֶם כִּי הַכַּמֵּר אָסֵר עַל הַתּוֹשְׁבִים לַעֲשׂוֹת זֹאת.

מַהֲרוּ אֲנִשֵּׁי הַשְּׁלִטוֹן לִקְבַע כִּי מִצְאוֹ אֵת הָאֲשָׁם בַּמַּגִּפָּה הַנּוֹרָאָה, חִבְּשׁוּ אֵת

בְּלִית בְּרָרָה, עָנָה הַחֶסֶד בְּעַל כְּרוּחַ אָמוֹן, וּמִסְרָה לַמַּגִּיד שְׁמֵהָ לְצוֹת לְהַמְשִׁיךְ בְּדַרְךָ. לֹא עֲבָרָה שְׁעָה מוֹעֲטַת מֵאֲזִ יֵצֵא הַרְבֵּי אֵת הָעִיר, וּלְבִיתוֹ הַתְּפָרְצָה פְּלַגַת חִילִים מִזִּיגִים, בְּחַפּוּשׁ אַחַר מְנוּרָה יְקָרָת עֲרֹף שְׁנִגְזְלָה מִבֵּית הַמֶּשֶׁל.

הַחִילִים פֶּשְׁפְּשׁוֹ מִמְשָׁכוֹת בְּכֹל חֲדָרֵי הַבַּיִת וְכֻלָּיו, מֵאַחַר שֶׁלְּאֲזַנֵּי הַשָּׁר הִגִּיעָה יְדִיעָה כִּי מְנוּרָתוֹ הַיּוֹקְרֵתִית מִתְּנוֹסֶסֶת לְרֹאֵה בְּבֵית הַיְהוּדִי דָנוּ, אֲךָ לְשׂוֹא, הַמְּנוּרָה הַנְּדִירָה לֹא נִמְצְאָה.

יָק אֲזִ הֵבִין בְּעַל הַבַּיִת מַה עִמְקוֹ מַחְשְׁבוֹת הַמַּגִּיד הַקְּדוֹשׁ, וְכִי הַרְבֵּי הַצִּילוֹ מִמֵּאֶסֶר מִמְשָׁרְף בְּכֹף שֶׁהוֹצִיא מִרְשׁוֹתָיו אֵת הַמְּנוּרָה, אוֹתָהּ רָכַשׁ מִיַּדֵּי הַגִּבְבִּים. (אלה מסעי)

כִּי יֵצֵא הַסְּפָר מִלְּפָנֵי ה' הַחַל הַנֶּגֶף (יז יא)

בְּכַפֵּר קֵאֶפְאֲנִיעַ הַסְּמוּךְ לְסִיגוּט, הַתְּגוּרָרוּ יְהוּדִים רַבִּים בְּהַשְׁקֵט וּבְשִׁלּוֹה, כְּשֶׁהֵם מוֹצְאִים אֵת פֶּתַח לְחַמֵּם מִיֶּצוֹר י"ן שָׂרָף וּמִכִּירָתוֹ לְעֲרָלִים תּוֹשְׁבֵי הַכַּפֵּר, שֶׁהִפְרִישׁוּ מִמֵּיטֵב כְּסָפָם עֲבוּר שְׁתִּית הַטֶּפֶה הַמְרָה.

יְהִי הַיּוֹם, הַתְּקַנָּא הַכַּמֵּר שׁוֹנָא יִשְׂרָאֵל בְּיְהוּדִים הַיּוֹשְׁבִים בְּכַפְרוֹ בְּשִׁלּוֹה אִישׁ תַּחַת גַּפְנוֹ, הַחַל לְטַפְטֹף בְּדַרְשׁוֹתָיו דְּבָרֵי שְׁטֵנָה נִגְדָם. אַחַר זְמַן עָמַד וְצִוָּה עַל הָעֲרָלִים שׁוֹמְעֵי לַחְקוֹ לְבַל יִרְכְּשׁוּ י"ן שָׂרָף מֵעַתָּה, וּבְכֹף זָמַם לְהִרְעֵ לְיְהוּדִים, וּלְקַפֵּם אֵת פְּרִנְסָתָם.

כַּאֲשֶׁר נֹכַחוּ הַיְהוּדִים כִּי נֹתְרוּ בְּלֹא מִזוֹן וּמַחִיָּה, שֶׁלְּחֹו לְהוֹדִיעַ אֵת צִרְתָּם לְפָנֵי הַרְה"ק **הַיֵּיטֵב** לֵב זִיע"א שֶׁהַתְּגוּרָר בְּעִיר

ממנה אופה היא לנו לחם, כדי כל צרכנו. **מיום** השבת התארח הגאון בביתו של הזקן, ועמו תלמידי חכמים מבני העיר, במקשף הסעודות שוחחו בדברי תורה, והודו לה' על כל הטוב שגמל עמם, וביותר שמח בעל הבית.

האורחים ובהם רבי אליהו הרגישו בחוש, כי השכינה שורה על אותו סגי נהור שחש בצמקת ובתמים כי אינו חסר מאומה. כל ימיו הצטער אבא, סיים בנו של הגאון את ספורו, שלא הגיע למדת ההסתפקות במועט כשלו הזקן המפלא. (ארוית הגר"א)

ולא תשארו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו (יה לב)

עתיים, שהבאים אל הרה"ק רבי שלמה מזוויעל זיע"א להתברך מפיו הקדוש, היו זוכים לפרקי הדרכה בדרכי החיים.

הגיע יהודי לפני הרבי, והתאונן מרות על ששקוע הוא בחובות עד למעלה ראש, מעט הכסף שמשתכר הוא בעבודתו, כף אמר, נדרש לו לפרנסת משפחתו ומאומה לא נותר לכסוי החובות.

את הכסף שאתה מרויח תיחד לתשלום החובות, הורה לו הרבי ואלפו בינה, "אכל לפי הסף, כבר מקיב הקב"ה לתת". (יסודי עולם)

הכמר בבית האסורים, ערכו כנגדו משפט, ומצאוהו אשם במיתת בני הכפר, אשר בשמעם להוראתו, חלו ונפלו חללים, וענשוהו בענש חמור. "כן יאבדו כל אויביך ה'". (אלה מסעי)

אני חלקך ונחלתך בתוך בני ישראל (יה ט)

ספר בנו של רבי אליהו מוילנא זצ"ל, כי כל ימיו היה אביו מזכיר את שארע עמו כאשר הגיע לעיר קטנה בפולין, ונכנס אל בית הכנסת, בו הגה בתורה במשך כל הלילה.

למחרת אחר תפלת שחרית, ראה הגאון מוילנא ישישה הנכנסת לבית הכנסת, ומגישה ארוחה דלה לזקן סגי נהור שישב בירכתי בית הכנסת. אמר הזקן, אבא, אמרי לי מי הוא היושב כאן, שלמד תורה כל הלילה בקול ערב, מרגיש אני בקולו כי הוא איש קדוש, קראי לו ויאכל עמי מפת לחמי.

סרב רבי אליהו מחשש שהסעודה אינה מספקת לבעליה, אולם הזקן הרגיעו, כי יש לו רב. שאלו הגאון, מאחר ואתה יושב כל היום בבית המדרש ולומד, מהיכן יש לך, השיב הזקן, אשתי הולכת אל בית הרחים, ואוספת ברשות בעל הרחים את שירי הקמח,

מלזה מלכה

ספורים מהבעל שם טוב ורומלמדי

כבר בימי בחרותו, עת למד הרה"ק רבי אהרן ראטה זיע"א בעל **טומר אמונים** ביישיבה במאקאנא, הגיעו פעמים רבות בעלי בתים

מהעיר אל שלחנו בשבתות, ונהנו מהפז ומהפנינים ששמעו מפיו בקדשה ובטהרה, אולם הוא עצמו המשיך בעבודת קדשו

אחר הסעודה התחנן לפני רבי אהרן שיוֹרנו דרך תשובה, בָּכָה על כֹּף שְׁמַיִם עֲמֹד על דַּעְתּוֹ אֵינּוּ יוֹדַע אֲלֵא לַחֲטָא. לא זָז הָאִישׁ מֵהַמְּקוֹם, עַד שֶׁקָּבַל עָלָיו לְשׁוּבַת תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְלַחֲדַל מִמַּעֲשָׂיו הַרְעִים.

השומר אַמוּנִים קָבַע לוֹ זְמַן מְתֵי יְבוּא לְמַחֲרָת, וְאָז יִלְמַד עִמּוֹ בְּצוּוֹתָא, כֹּה לְמַד אוֹתוֹ שְׁעוֹר בְּמִשְׁנָה, בְּגִמְרָא, וּבִסְפָרִים הַקְּדוּשִׁים, כֹּל זְמַן שֶׁהוּא בְּמַאֲקָאוּא, כְּשֶׁנָּה תְּמִימָה. (הרבי הקדוש)

גְּדוּלָּה הִיְתָה חֲשִׁיבוּתוֹ שֶׁל הַרְה"ק רַבֵּי אֱלִימֶלֶךְ מְרוֹדֵנִיק זִיע"א בְּעֵינֵי הַרְה"ק הַדְּבָרִי חֲיִים מְצַאנֵז, בְּכָל עֵת בְּהַ הַזְּדִמֹן רַבֵּי אֱלִימֶלֶךְ לְצַאנֵז, הִיְתָה הַדְּבָרִי חֲיִים מְכַבֵּד בִּיּוֹתֵר, דְּבָר שֶׁלֹּא נִהְגַּ מְעוֹלָם בְּאוֹרְחִים אַחֲרֵים.

בְּכַל עֵת בְּהַ הַזְּדִמֹן לְרַבֵּי אֱלִימֶלֶךְ לְהַתְאַרַח בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ בְּעִיר צַאנֵז, נוֹהֵג הִיְתָה לְעֵרֹף בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת בְּאֶסְנִיתוֹ סְעוּדַת מְלִנָּה מְלָכָה, כְּאֲשֶׁר נוֹהֵגִים נְכֹדֵי הַרְה"ק הַנֶּעַם אֱלִימֶלֶךְ זִיע"א בְּרַב עִם הַדְּרַת מְלָךְ, וְהַדְּבָרִי חֲיִים הִיְתָה מְגִיעַ אֵלָיו לְסְעוּדָה.

בְּאַחַת מִנְּסִיעוֹתָיו שֶׁל רַבֵּי אֱלִימֶלֶךְ לְצַאנֵז, הָיוּ הַדְּרָכִים מְקַלְקֹלוֹת בְּגִשְׁם וּבְרַפְשׁ, הוּא נִתְעַכֵּב בְּנִסְיעָתוֹ, וְלֹא עָלָה בְּיָדוֹ לְהִגִּיעַ לְמַחוּז חֲפְצוֹ בְּעֵרֵב שַׁבַּת קֹדֶשׁ כְּשֶׁאֵיפְתּוֹ, לְכַף מְכָרַח הִיְתָה לְהִשְׁאֵר וְלִשְׁבוֹת בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ בְּכִפָּר הַסְּמוּךְ.

בְּרִיחַ קִדְשׁוֹ, הַרְגִישׁ הַדְּבָרִי חֲיִים בְּדָבָר, וְאָמַר בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת קֹדֶשׁ לְאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמוֹ, רַבֵּי אֱלִימֶלֶךְ שַׁבַּת בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ בְּמִקוֹם פְּלוּנֵי וּפְלוּנֵי, פָּנוּ וְסָעוּ אֵלָיו לְסְעוּדַת מְלִנָּה זְמַלְכָה. (דברים ערבים)

בְּתַמִּימוֹת, מִטְרָתוֹ רַק לְקָרֵב בְּחוּרִים וְאֲבָרְכִים לְעַבּוּדַת הַשֵּׁ"ת.

הַתְּפִלָּה בְּלַח וּבַהֲתַלְהַבוֹת, עַד שֶׁהִיְתָה שְׁלֵהֶבַת עוֹלָה מְאֻלָּה בְּלֵב הַנוֹכְחִים, הֵגֵם שֶׁלֹּא הִיְתָה פּוֹנֵתוֹ לְבָנוֹת בְּמָה לְעֲצוּמוֹ, בְּהַמְשׁוֹף הַזְּמַן נִתְאַסְפָּה סְבִיבוֹ חֲבָרִיא נְאָה מִבְּחוּרִים, אֲבָרְכִים וּבְעֵלֵי בְּתִים, אוֹתָם הַדְּרִיךְ בְּעַבּוּדַת הַתְּפִלָּה.

הַרְבֵּי שְׂאֵף לְקָרֵב לְכַבוֹת יִשְׂרָאֵל לְאֲבִינוּ שְׁבַשְׂמִים, עַל דְּיֵי הַתְּעַסְקוֹת עִם נְפִשׁוֹת מִיְחַדוֹת בְּאֶפְסוֹ פְּרֻטֵי. כְּבָר בְּאוֹתָן הַשָּׁנִים, הִיְתָה לוֹ כַּחוֹת מִיְחַדִּים לְהִשִּׁיב לְמוֹטֵב גַּם אֶת הַרְשַׁע שֶׁבְּרַשְׁעִים.

לְיָמִים סִפַּר הַשּׁוֹמֵר אַמוּנִים, כִּי בְּאַחַת מֵהַסְּעוּדוֹת מְלִנָּה מְלָכָה שְׁעָרֹף עִם כְּמָה מֵהַחֲבָרִיא קֹדֵישׁא, אַחְזָתָם הַתְּלַהֲבוֹת וּפְתַחוּ בְּרִקוּד מְמִשׁוֹף גְּזַמֵר רְבוֹן הַעוֹלָמִים, בְּהַתְרוֹמְמוֹת הַרוּחַ וּבַהֲתַלְהַבוֹת גְּדוּלָּה.

בְּאוֹתָהּ שְׁעָה עֵבֵר בְּרַחוּב אִישׁ כְּבוֹן חֲמִשִּׁים רַע וּבְלִיעֵל, מִשְׁרַת בְּבֵית מְלוֹן בְּעִיר, שֶׁלֹּא זָכָה לְרִאוֹת אוֹר מִיְמֵיו, וְעֲצַר בְּשִׁמְעוֹ אֶת קוֹלוֹת הַזְּמִרָה הַנִּלְהַבִּים בְּאִישׁוֹן לְלָה.

אחר מִסְפַּר דְּקוֹת, נִתְקַף הִלָּה בְּחֶשֶׁק עִז לְהַכְנֵס פְּנִימָה, לְרִאוֹת בְּמוֹ עֵינָיו מְקֻרֹב אֶת מַעֲשֵׂה הַחֲסִידִים, לְמַעַן יוּכַל אַחֲרֵי כֵן לְהַתְלוֹצֵץ בְּמִסְבַּת רַעִיו וּבְמוֹשֵׁב לְצִים, מְדַבְּרִים שְׁעִינֵיו רָאוּ וְלֹא זָר.

אך תַּחַת פּוֹנֵתוֹ לְהַתְלוֹצֵץ, חֲחַלוֹ הַרְקוּדִים וְהַזְמִירוֹת שֶׁל הַשּׁוֹמֵר אַמוּנִים לְחוֹלֵל בְּקָרְבוֹ רַעִיוֹנוֹת סְהוּרִים וְהַרְהוּרֵי תְשׁוּבָה. אֲדַחְכִּי וְהִכִּי כְּבָר אַחְזוּ רַבֵּי אַהֲרֹן בִּידֵיו, וּמִשְׁכּוֹ לְתוֹךְ הַמַּעְגָּל לְרִקְדַ עִמּוֹ, כֹּף רִקְדוּ וְזַמְרוּ בַּהֲתַלְהַבוֹת גְּדוּלָּה כְּשֶׁעָה אֲרָפָה, עַד שֶׁאִישׁ זֶה נִהְפָּךְ לְגַמְרֵי לְטוֹבָה.

יומא דהילולא

אורו של רבנו זרח בשנת תר"ז בבית אביו **רבי מאיר נתן** בן הרה"ק רבי חיים מצאנז, שהיה חתן הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב. **בשנת** תרט"ו בהיותו בן שמונה, התייתם מאביו שנפל במגפה שהשתוללה בצאנז, כשזקנו הגדול מצאנז מקבל עליו את הדין הקשה באהבה ובשמחה, ואומר לנכדו היתום ברטט, הבט נא וראה את הזכות הגדולה שנפלה בחלקך, זוהי הפעם הראשונה, שתקדש שם שמים בראבים, באמירת 'יתגדל ויתקדש שמייה רבא'.

אחר פטירת אביו נתגדל שנים אחדות במחצת זקנו בדזיקוב, שהראה לו חבה יתרה לאין ערו, והתבטא כי בכל פעם שהוא רואהו, נשקפת לפניו קלסתור פניו של אביו הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ.

לאחר כמה שנים עבר לבית זקנו הקדוש מצאנז, שאף הראה לו חביבות מיוחדת, קבע עמו שעורין כסדרן, והשתעשע בו תמיד. הוא היה אומר, הייתי סמוך על שלחנות זקני הקדושים, וראיתי שכל ההבדל ביניהם הוא שזקני מדזיקוב היה בשעת עריכת שלחנו הטהור כל כלו למעלה בגבהי מרומים, באשר דרכו בקדש היה טמיר ונעלם עד שלא נכר עליו מאומה, וזקני מצאנז, היה מוריד ומרכין את העולמות העליונים למטה על שלחנו.

בסיון תרכ"א היה לחתן הרה"ק רבי יהושע בן הרה"ק רבי שלום מקאמינקא, והיה סמוך על שלחנו כשנתיים, אחר עבר לצאנז בקרבת זקנו, ולא זזה ידו מתוך ידו. לגמים אף מסר בגדיו את תשובותיו להלכה של ספרו דברי חיים להכניסם לדפוס.

הדברי חיים אמר עליו כי הוא ירא שמים גדול, זקנו הקדוש מדזיקוב הצביע עליו ואמר, מאמרם ז"ל (סוכה מט'): 'כל אדם שיש עליו חן בגדוע שהוא ירא שמים', מקונו על אברו זה.

בשנת תרכ"ה, שנת הי"ח לחייו, קבל בפקדת זקנו את על הרבנות בעיר בוקובסק, כעבר עשר שנים נקרא לכהן פאר באושפיצין, כשעלה בה על כסא הרבנות, היתה זו עיר מודרנית ברוח גרמנית מתקדמת, והיה עליו לעמל קשות עד שהכניס בה את רוח התורה והחסידות.

נהג לארגן בעצמו את הילדים וללמד עמם, כן גם הרצה שעורים לבעלי בתים, ולחס נגד בתי הספר החלוניים שהילדים למדו בהם. במשך שהותו הקצרה הפך את העיר המודרנית לעיר ואם בישראל, שהצטיינה בתורה ובחסידות, ועד לשנים האחרונות שלפני השואה היתה אחת הערים המעטירות ברחבי גליציה.

לאחר כמה שנים נקרא לשמש ברבנות ווישניצא, בה יסד ישיבה אשר יצאו לה מוניטין בכל רחבי המדינה. עד אז טרם נוסדו ישיבות בפולין, ושמה של ישיבה זו התפרסם מאד, מכל קצוי המדינה נהרו אליו תלמידים ללמד תורה ולשאב ממעינות החסידות במחצתו. פעמים בשבוע מסר בעצמו את שעורו, ובליל ששי היו הוא וכל הבחורים געורים כל הלילה.

י"ד שנה נשא את על הרבנות בווישניצא, בה סבל הרבה רדיפות מבעלי מדנים כפי שמבטא במליצה בפתיחה של אחת

למגנות לב אבדו רב תורתו, חדושי ויתשובותיו שהשיב להלכה רבם בשרפה הגדולה בווישניצא בשנת תרמ"ט, ולא נשארו כי אם מעט שרידים אשר נקבצו ויבאו בקונטרס עטרת שלמה. (עלים לתרופה, ארזי לבנון)

צאצאי

בנו יחידו ממלא מקומו, הרה"ק רבי בן ציון בעל קדשת ציון הי"ד. חתנו, רבי חיים יעקב טייטלבוים אב"ד לימאנוב.

מאמדותיו

מלך זמן וכסיל (קהלת ד יג) היצר הרע נקרא כסיל, כי אנו רואים כי כל אדם נקרא על שם אמונתו, והיצר הרע כיון שכל מסחרו הוא רק בשטויות, נקרא כסיל על שם אמונתו. (אפיריון שלמה)

אמר רשב"י ד' הקב"ה שונאם ואני איני אוהבם (פסחים כג:) לכאורה אם הקב"ה שונא אותם, למה רשב"י רק נמנע מלאהבם ואינו שונאם ממש, אלא דרשב"י אמר, שונאתו של הקב"ה היא שגאה צרופה, אבל אני בשר ודם, שמתוך שגאה לשם שמים עלול לבא לידי שגאה סתם, די לי אם איני אוהבם.

באו ובקשוהו להצטרף למחלקת "לשם שמים", משסרב להענות לדבר אמר לו אחד העסקנים, למה לא ימשיך רבנו את דרוך זקנו **החכם צבי**, שהיה ידוע כלוחם מלחמת ה'.

ענהו רבנו, זקני החכם צבי היה גאון והיה צדיק, וגם עשה מחלקת לשם שמים, אבל אני לא נעשיתי לא גאון ולא צדיק, הכי אדמה לו במדת המחלקת בלבד.

מאגרותיו שכתב בפרשת קרח, "פה קרח פרשת ווישניצא", עד שבסופו של דבר עזב את העיר בשלהי תרנ"ב.

משם עבר לכהן כרבה של באבוב, בה הגיע אל המנוחה והנחלה, יסד ישיבה גדולה, וממלכתו הלכה וגדלה, עד שהפכה להיות לאגון שאבת ואלפים נהרו לחסות בצל קדשתו.

נתפרסם בדורו כגאון אדיר, קדוש עליון וחכם הרזים, לוחם מלחמות ה' ורעה נאמן לעדתו.

מפרסם היה בצדקת פזונו, אשר הלך בה בעקבות זקנו הדברי חיים, ופועל ישועות בקרב הארץ. רבים נושעו בתפלותיו וברכותיו, מן המפרסמות היה בדורו העבדה שעקרות רבות נפקדו בברכתו לאחר שנים רבות שנמנע מהן פרי בטן, ונתקיים בו 'ותגזר אמר ויקם לך' 'צדיק גזר והקב"ה מקיים'.

דרבנו בקדש היתה משלבת בשלוב של 'ערום ביראה', בדרך זקנו הקדוש מדזיקוב, עם גאונות מפלאה ועבודה במסירות נפש כפי שהורחו הדברי חיים.

בקיץ תרס"ה, בשעותו בעירת המרפא באדינהיים שבגרמניה, אליה הרבה לנסע מפאת חלשתו ומחלת הלב שתקפה אותו, הורע מצבו, וכיום שלישי ב' דר"ח תמוז, נ"ח נפשיה בשנת הנ"ח לחייו, ויצאה נשמתו בטרה.

בשהחלו לדון על מקום קבורתו, שם לפתע אחד הנוכחים את עינו על החמש שלו, וראה שהוא פתוח בהפטרות פרשת ויחי בפסוק (מ"א ב' י - יא), 'וישכב דוד עם אבתיו ויקבר בעיר דוד', והזמים אשר מלך דוד על ישראל ארבעים שנה, ויהי הדבר לאות, כי גם הוא מלך ארבעים שנה, משנת תרכ"ה בבניאוקס עד שנת תרס"ה, והחלט להובילו לעירו באבוב בה מצא את מקום מנוחתו.

פרשת קרח

לא לקחת צד

במשך שלש שנים בהן כיהנו יחד הגאונים הנצי"ב והבית הלוי בישיבת וואלאזין, נתהוו בקרב התלמידים שני מחנות מחמת השיטות השונות בדרך הלימוד שהיו בין שני ראשי הישיבה, ובשנת תרי"ז התפרץ הדבר החוצה ונעשתה מהומה. המפליא הוא שלא גבהו הרים חלילה בין הגאונים עצמם, ואדרבה כדרך אנשי תורה נתקיים בהם 'את והב בסופה', ולימים אף באו בקשרי משפחה חדשים.

כדי להשכין שלום, הוזמנו ארבעה מגדולי הדור לוואלאזין לדון ולהכריע כדת של תורה את המעשה אשר יעשון. מספרים שבעת האסיפה של גדולי התורה לדון בסדרי הישיבה, פתח רבי זלמן זאב, המגיד דמתא בוילנא, ואמר: הרי אני שרוי עתה בפרשת וישב. נסתכלו בו כל הנוכחים בתמיהה: מאי משמע, ר' ולוולה, בפרשת וישב? השיב ר' ולוולה: בתור מגיד דמתא הריני דורש דרשה מדי שבת בשבת על פרשת השבוע. בדרשותי אני נוהג לתאר את הצדיק לעומת הרשע, להדגיש את צדקותו של זה מול רשעותו של זה. והנה בכל פרשה אני מוצא עימות כזה בין צדיק לרשע, כמו למשל בפרשת בראשית, אדם הראשון לעומת הנחש, קין לעומת הבל. בפרשה שלאחריה, נח לעומת אנשי המבול. בפרשת לך לך, אברהם לעומת פרעה. בפרשת וירא, אברהם לעומת אנשי סדום. וכן הלאה. רק כשאני מגיע לפרשת וישב אני מוצא שם את יוסף לעומת אחיו, וכאן אני בא במיצר שאיני יודע בעד מי לצדד, שהרי כולם צדיקים וטהורים. אף עתה אני

שרוי באותה מבוכה כעין פרשת וישב (תולדות בית ה' בוואלאזין עמוד 71).

על הפסוק (במדבר טז א): 'ויקח קרח בן יצחק בן קהת בן לוי ודתן ואבירם בני אליאב ואון בן פלג בני ראובן, ופירושו רש"י: 'ויקח קרח' - לקח את עצמו לצד אחד להיות נחלק מתוך העדה לעורר על הכהונה, הובא בספר 'חמדה גנוזה' בשמו של הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א שהיה אומר, שמעלת הפקח הוא שמחזיק בשעת המחלוקת עם שני הצדדים ויודע איך לצאת ידי שניהם. והרמז לזה כי 'פקח' גימטריא שני פעמים 'צד', דהיינו שהפקח מחזיק תמיד בשני הצדדים. וזהו שכתב רש"י הקדוש שקרח לקח את עצמו לצד אחד וכו', וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זו, פירושו, כיון שפקח היה מה ראה לשטות זה ליקח עצמו לצד אחד, הרי פקח צריך להיות מחזיק בשני הצדדים.

קרח לא ישן באותו הלילה

שח הגה"ח רבי אליעזר דוד פרידמן שליט"א: שמעתי מהר"ר דוד אפעל שהיה בשעת מעשה, בעת שהרה"ק רבי אהרן מבעלזא זיע"א היה פעם בעיר סיגוט, ושח אז מענין למה נברא ענין השינה. ואמר הרה"ק כי הנשמה בטבעה אוותה לעלות כסדר מעלה מעלה להדבק בשורשה, אולם הגוף שהוא גשמי מפריע לזה, לכן נברא השינה שאז נח הגוף מזעפו והנשמה יכולה לעלות (בקדושתו של אהרן' ח"א עמוד תריז).

ישנים כלל, לכן לא היה יכול לטהר נשמתם, כיון שלא היו ישנים כלל ולא עלו נשמתם למעלה, עכ"ד ודפח"ח.

וכן הביא הרה"ק רבי פינחס מקוריץ זע"א ('אמרי פנחס' תורה אות שלא): שינה היא המתקת הדינים. כי כשאדם ישן, מפקיד נשמתו אל הבאר העליון, שהוא ראשי תיבות 'בידך אפקיד רוחי' (תהלים לא ו). ובאר הוא אין סוף שנובע תמיד בלי הפסק... ואמר הרב ז"ל: **ידעתי שבודאי היתה כוונת משה רבינו ע"ה שאמר לקרח 'בְּקֶר וַיֵּדַע ה' אֶת אֲשֶׁר לוֹ וְאֵת הַקְּדוֹשׁ וְהַקְּרִיב אֵלָיו וְאֵת אֲשֶׁר יִבְחַר בוֹ יִקְרִיב אֵלָיו, כִּי שִׁבְלִילָה יִתְפּוֹס אֶת נִשְׁמַת קֶרַח ויִבְטַל מִמֶּנּוּ הַדִּינִים, כִּי הַצַּדִּיק יִכּוֹל לְהַעֲלוֹת כֹּל הַנִּשְׁמוֹת. אֲךָ כַּמָּה זְמָנִים הִיא קִשָּׁה לִי, דְּלִמָּה לֹא עָשָׂה כֵן. עַד שֶׁנִּזְכַּרְתִּי שֶׁקֶרַח לֹא יִשָּׁן כֻּלָּל בְּאוֹתוֹ לַיְלָה, כְּדַפְרִישׁ"י שֶׁהִיא בְּלִיצְנוֹת וכו', עיי"ש. לִכְךָ אָמַר הַרֵב דַּסְכְּנָה לְהִיּוֹת נִיעוּר כֹּל הַלַּיְלָה אֲפִילוֹ לְלַמּוּד.**

ואמר הוא ז"ל, דבזה מתורץ קושיית התוספות יום טוב בשם מדרש שמואל במשנה (אבות פ"ג מ"ז) 'הניעור בלילה והמפנה לבו לבטלה הרי זה מתחייב בנפשו', וכתב דצריך לגרוס 'ומפנה', דאם לא כן רק המפנה הוא מלתא באפי נפשה אמאי יתחייב בנפשו, ולפי הנ"ל אתי שפיר דהנעור כל הלילה אפילו ללמוד הוא מתחייב וכו', כי השינה היא טובה יותר מהלימוד.

בריה חדשה

במדינת פולין היה רופא יהודי גדול ומפורסם בשם ד"ר ברנרד. רופא זה כבר נטש מגיל ילדותו את דרך היהדות והלך בדרכי הגוים. משהבחין הרה"ק רבי דוד מלעלוב זיע"א, כי נשמה גדולה שוכנת בקרבו של הרופא, טיכס בלבו עצות להוציאו ממצולת החטא ולקרבו שוב לדרך היהדות. הוא בחר למטרה זו פגישה שהיתה

הגיד הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א (צדקת הצדיק' אות רלח): **השינה גם היא טובה לחזור ולהתעורר אחר נפילת המוחין בכלבול מחשבות זרות והעדר מחשבות דקדושה ודברי תורה. בעת השינה הוא הסתלקות המוחין ואחר כך חוזר נשמה חדשה, כמו שאמרו ז"ל (שוח"ט תהלים כה) ויוכל להתחזק מחדש להעמיד מחשבתו כרצון השם יתברך ונשכח כל מה שהיה ביום אתמול. ועל זה הוא הבקשה דברכות (טז): ונשכים ונמצא ייחול וכו' שפעמים מיד בהשכמה הוא מוצא עצמו בריה חדשה, כמו שאמרו הקדמונים דבכל יום נעשה בריה חדשה שעל זה תיקנו נטילת ידים שחרית וברכת אלהי נשמה כמובא בבית יוסף. והוא כמו שאומרים 'המחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית' וגם האדם מכלל מעשה בראשית והיינו בקומו משנתו יוכל להיות מתחדש לטוב.**

בשמו של הרה"ק האוהב ישראל' מאפטא זיע"א, הביא הרה"ק מספינקא בספרו 'אמרי יוסף', על הפסוק (במדבר טז ה): **'וַיִּבְדַּר אֶל קֶרַח וְאֶל כָּל עֲדַתוֹ לֵאמֹר בְּקֶר וַיֵּדַע ה' אֶת אֲשֶׁר לוֹ וְאֵת הַקְּדוֹשׁ וְהַקְּרִיב אֵלָיו, כִּי שִׁבְלִילָה יִתְפּוֹס אֶת נִשְׁמַת קֶרַח ויִבְטַל מִמֶּנּוּ הַדִּינִים, כִּי הַצַּדִּיק יִכּוֹל לְזַכֵּךְ נִשְׁמַת יִשְׂרָאֵל בְּעַת שִׁינָתָם שִׁישִׁינִים, וְנִשְׁמַתָּן עוֹלָה לְמַעֲלָה, אִזִּי לֹקַח הַצַּדִּיק אֶת הַנִּשְׁמָה וּמְכַבֵּס וּמְטַהֵר אוֹתָהּ, וְעִי"ז כְּשִׁחוּזֶרֶת בְּבוֹקֵר אֶל הַגּוֹף מְטוּהָרָה אִזִּי הוּא כְּבִרְיָה חֲדָשָׁה וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה בְּאִמְתּוֹ. וְלִכֵּן רָצָה מֹשֶׁה שִׁבְלִילָה בְּעַת שִׁינָתָם יִטְהַר נִשְׁמַתָּם וְיִתְעוֹרְרוּ בְּבוֹקֵר בְּנֶפֶשׁ מְטוּהָרָה וְלֹא יִחְלֹקוּ עַל הַכְּהוֹנֵה עוֹד. אִמְנֵם הִטְעֵם שְׁלֵא עָשָׂה כֵן, הִנֵּה אַח"כּ בְּפִסּוֹק 'וַיִּקְהַל עֲלֵיהֶם קֶרַח' וְגו' כֹּתֵב רִשׁ"י ז"ל, שֶׁהִיוּ הַוּלְכִים בְּלִיצְנוֹת כֹּל הַלַּיְלָה, עִי"ש, וְלֹא הִיוּ**

ביניהם באקראי ואמר לו: דע לך שאלמלי היית חוזר בתשובה, אין בנפשך לשער את הנחת רוח שהיית גורם בכך לאביך שבשמים.

עם אמירת הדברים האלה המשיך רבי דוד בדרכו, והמתין שהדברים יפעלו מאליהם את פעולתם. ואמנם פגעו הדברים בלבו כחץ, פילסו לעצמם דרך אל נשמתו הגבוהה, ועוררוהו לשוב בתשובה. דיבורי הקודש שיצאו מפי צדיק וקדוש כרבי דוד לא היו לריק, הם חלחלו בלבו של הרופא והסעירו את נפשו. נשמתו הטהורה התעוררה משנתה הארוכה, התנערה מבלואי הסחבות שעטטפיה ולבשה לפתע מחלצות של קדושה. דבריו של הרבי הפיחו טל חיים בניצוץ יהודי ששכן בקרבו והוא החל לשאוף ולערוג לחיי יהדות טהורים.

לא נח ד"ר ברנרד עד אשר עשה תפנית חדה ושב בתשובה שלימה, אך בעוד בעלי תשובה רבים חוזרים רק למצבם הראשון, לא מצאה נפשו הנכספת של ד"ר ברנרד סיפוק משיבה כזאת. הוא בחר בדרך של הסתגפות והתעלה לשיאים גבוהים בעבודת השי"ת. לא אחת טבל עצמו במי קרח הקפואים. העובדא שלא פסק מעבודתו בתור רופא, לא היוותה כלל הפרעה בעבודתו המופלאה והוא זכה להתרומם למדרגות גבוהות בעבודת השי"ת, עד שנמנה בין הצדיקים החשובים בדורו ורבים אף השכימו לפתחו כדי להתברך מברכות פיו או להתענג מנועם תורתו ועצותיו הטובות. רבי דוד מלעלוב אף נטלו עמו בנסיעותיו לרבו הקדוש החוזה מלובלין זיע"א אשר קירבו וחיבבו באופן מיוחד כי אף הוא הבחין בנשמה הגבוהה השוכנת בגופו.

וכך סיפר הרה"ק רבי אברהם מסוכטשוב זיע"א על אופן בו נתקרב אל הרה"ק רבי דוד מלעלוב: אברך אחד מחסידי לעלוב חלה במחלה ממארת, ועלה בדעתו לנסוע אל מעינות מרפא

כדי להעלות רפואה למחלתו. וטרם נסיעתו החליט להיבדק אצל ד"ר ברנרד כדי שיחווה את דעתו בענין נסיעתו. לאחר שבדקו ד"ר ברנרד אמר לו כי לדעתו אסור לו לנסוע למעינות המרפא, כיון שלפי מצבו האנוש עלול להוציא את נשמתו בטרם ישוב משם לביתו. אך האברך לא שת לבו לדבריו ולא השגיח לאזהרתו ונסע לעיר המרחץ.

כשהגיע לשם בדקוהו שוב הרופאים הממונים שם על בריאות המבריאים, וגם הם נבהלו ממצבו הקשה ויעצו לו לשוב מהר לביתו שמא יצליח להגיע לשם בעודו בחיים, כי תקוה החלמתו בלאו הכי לא קיימת, לפחות יגיע לקבר ישראל. בשברון לב ארז את חפציו ופנה לשוב לביתו.

בהיותו על אם הדרך נטה מהדרך שהובילה לביתו. רעיון נצנץ בלבו. יסור לביתו של רבו רבי דוד מלעלוב ויזכה לחזות בנועם זיו פניו בפעם האחרונה בימי חייו עלי אדמות.

כשהגיע לעירו של רבו נכנס מיד לבית רבו כשפניו מעידים על הרגשת היאוש המכרסמת בלבו. 'מדוע פניך רעים?' שאלו רבי דוד בדאגה. וכי כיצד לא אהיה מודאג ומיואש, השיב האברך ברוח נכאה, כאשר כל הרופאים קבעו שאין תקוה לחיי ימי עלי אדמות ספורים. 'אל יאוש', הרגיעו רבי דוד בפנים מעודדות, 'הא לך יין שרף ושתה לחיים'.

את המלה האחרונה אמר רבי דוד בהטעמה מיוחדת, כאומר 'לחיים' תרתי משמע, שתשמש כוסית יי"ז שו כרפואה עבורו. ובאמרו את הדברים הושיט לו כוסית יי"ש והוסיף לו חתיכת גבינה קשה כדי שיאכלה אחר שתיית היי"ש החריף, להשקית ולהפיג את טעמו החריף. שתה האברך את היי"ש, ובין לגימה אחת לשניה נגס מהגבינה הקשה שבידו.

כבר למדנו הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ב ה"ד): מדרכי התשובה להיות השב צועק תמיד לפני השם בבכי ובתחנונים ועושה צדקה כפי כוחו ומתרחק הרבה מן הדבר שחטא בו, ומשנה שמו, כלומר, **אני אחר ואיני אותו האיש שעשה אותן המעשים**, ולכן בא להודיעו שכפי שאתו חולה נעשה בריה חדשה, כך גם החוטא יכול לשוב בתשובה ולהעשות בריה חדשה.

הרה"ק האביר יעקב זיע"א, כתב בספר 'פתוחי חותם' (פרשת מצורע): כשאדם חוזר בתשובה כראוי והקב"ה בוחן לבות וכליות ויודע ששב כראוי, אז הקב"ה מסייעו ומחזיק בידו ועושה אותו בריה חדשה. והנה ידוע (זוהר ח"א כג.) כשאדם רשע הקב"ה יושב עליו בכסא דין, **וכשחוזר בתשובה כראוי ומתקן מה שפגם חוזר הקב"ה ויושב עליו על כסא רחמים ונעשה בריה חדשה ומתחדש עליו יצר הטוב בזריזות ובקדושה יתירה, ויצר הרע נכנע, ועל ידי מעשיו הטובים ותשובתו ההגונה ותורתו זוכה עד שקונה רוח ונשמה, ומאחר שיזכה לרוח ונשמה ה' אלהיו עמו ולא יבוא על ידו עון אשר חטא.**

הרה"ק רבי יעקב יצחק דן מסטריקוב זיע"א אמר בשם הרה"ק רבי אברהם מטשעכנוב זיע"א שהקשה על הפסוקים (במדבר טז כח-כט): **וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּזַאת תִּדְעוּן כִּי ה' שְׁלַחְנִי לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה כִּי לֹא מִלְבִּי. אִם כְּמוֹת כָּל הָאָדָם יִמְתּוּן אֵלֶּה וּפְקַדֹת כָּל הָאָדָם יִפְקַד עֲלֵיהֶם לֹא ה' שְׁלַחְנִי.** והקשה שהרי יש את ענין הבחירה בכל הדברים ושייך תמיד לשוב בתשובה, ואם כן יקשה האיך אמר משה 'אם כמות כל האדם'

לאחר שסיים ציווה עליו רבי דוד לנוח על המיטה, והבטיחו שיתרפא א"ה כליל ממחלתו. נרדם האברך על המטה, וכשקם כבר האיר השחר, נטל ברכת פרידה מרבו ויצא לשוב לביתו. לפני לכתו ציווה עליו הרבי שכאשר ישוב לעירו ייכנס לבקר את ד"ר ברנרד ויבקשו לבדקו שנית.

כשנכנס האברך לד"ר ברנרד, פקח הרופא זוג עיניו לרווחה והביט עליו בהשתאות, כאומר: העורך בחיים? לפי מראה פניו המדושנים והרעננים הבחין הרופא מיד בבריאותו, אך כדי שלא להותיר לעצמו ספקות אף בדקו ביסודיות, ולא היה קץ להפתעתו כשראה שאין זכר למחלה הממארת שקיננה בגופו.

הוא היה סקרן לדעת מי הוא אותו רופא פלאי שריפאו מהמחלה, והפציר באברך שיגלה לפניו את התרופות בהם השתמש אותו רופא. שום רופא אגדי לא טיפל בו! השיב לו האברך, וגם רופאי מעינות המרפא הזהירוני לבל אשהה שם, כי ימי ספורים. אלא שבדרך לביתי סרתי לבית רבי ר' דוד מלעלוב והוא נתן לי כוסית יי"ש וכן חתיכת גבינה ללפת בה, ומזה נתרפאתי! יי"ש וגבינה? ניתר הרופא ממקומו כשכולו תמיהה, והלא אלה הם סם המות למחלה שהיתה לך.

לאחר שהרהר מעט הוסיף: רופא עושה נפלאות שכזה, עלי לנסוע לבקרו. נסע הרופא אל רבי דוד מלעלוב שסיבב את כל ענין המופת במיוחד למענו כדי שנשמתו תמצא את תיקונה, והרבי הורה לו דרך תשובה עד שנתעלה לדרגת גדול בישראל, והיה רבי אברהם מסוכטשוב מסיים את סיפורו: ועוד איזה גדול (אבער א גדול) (בעלי תשובה' עמוד ריג).

ויש להוסיף שבכוונה תחילה ביקש הרה"ק מלעלוב להביא את התשובה באופן זה, שהרי

הוא בריה חדשה וכקטן שנולד ואינם כלל אלה האנשים.

פדיון לצדיק

אמר הרה"ק רבי נחמן מברסלב זיע"א שטוב מאד ליתן בכל עת על פדיונות לצדיקים, אפילו שלא בעת צרה חס ושלום. וסיפר מכמה אנשים ממדינת קיר"ה שרגילים מאד להרבות בנתינת פדיונות תמיד. ואמר שאילו היה לו איש צדיק שיהיה ראוי לעשות לו פדיון, היה נותן לו על פדיון בכל יום ובכל עת. ודבר מזה הרבה כי פדיונות הם דבר גדול מאד (חיי מוהר"ן) אות תקלט).

מעשה ונכנס אחד אל הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זיע"א להזכיר לפניו את אשתו ע"ה שהיתה חולה וסבלה הרבה ל"ע על המחלה הקשה רח"ל. ואמר להרה"ק מסאטמאר שהוא מוכן ליתן סכום גדול כדי שיבטיח לו רפואה שלימה לאשתו.

אמר לו הרה"ק מסאטמאר בפרשת קרח כתיב אצל מתנות כהונה (במדבר יח ח) וַיִּדְבֹר ה' אֶל אֶהֱרֹן וְאָנִי הִנֵּה נֹתְנִי לָךְ אֶת מִשְׁמַרְתֵּי תְרוּמַתִּי לְכָל קֹדֶשִׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָךְ נֹתְנִים לְמִשְׁחָה וְלִכְבֹּד לְחֶק עוֹלָם, ופירש רש"י, אין 'הנה' אלא לשון שמחה, ולכאורה הוא פלא מה הפירוש לשון שמחה בכאן אצל מתנות כהונה. ואפשר לומר דאיתא אשר הצדיק נקרא בשם 'כהן', ורמז רש"י כשתביא מתנות להכהן היינו הצדיק אל תמתין עד שהוא עת צרה רח"ל, אלא אין 'הנה' אלא לשון שמחה שתביא לו מתוך שמחה ובעידן חדותא (תורות ועובדות מבית רבותינו' עמוד שכה).

וגו' שזה יהיה סימן שהקב"ה לא שלחו, והרי לכאורה עדיין יכולים הם לשוב בתשובה ויכופר להם, שהרי תשובה מועלת אחרי כל חטא, וגם לאדם שעבר על החטאים החמורים ביותר נשאר לו עדיין את כח הבחירה ויכול לשוב על זה בתשובה, ואם כן איך משה נתן סימן זה.

ועוד קשה שהרי בפרשת פנחס כתוב בפסוק 'ובני קרח לא מתו', וברש"י כתב וז"ל, הם היו בעצה תחילה ובשעת המחלוקת הרהרו תשובה בלבם, לפיכך נתבצר להם מקום גבוה בגיהנם וישבו שם. ואם כן בוודאי שכבר בתחילה היה שיך להם שיעשו תשובה, וממילא יקשה יותר האיך משה אמר 'אם כמות' וגו'.

ותירץ הרה"ק מטשעכנוב זיע"א על פי דברי הרמב"ם (הלכות תשובה שם) שביאר עניינו של הבעל תשובה שיש בו כח שנחשב כבריה חדשה, והנה לגבי גר איתא בגמרא (יבמות מח:): 'גר שנתגייר כקטן שנולד דמי'. אמנם ברמב"ם חידש דבר זה גם לגבי בעל תשובה שהוא נחשב כבריה חדשה וכמו שהוא אדם אחר. ולפי דבריו י"ל דהנה יש לדקדק בלשונו של משה שאמר 'אם כמות כל האדם ימותון אלה' אז לא ה' שלחני, ומשמע שרק אם אותם האנשים האלה, וכוונתו לפי המצב שנמצאים בו עכשיו ימותו כמות כל האדם, אז הוא סימן שלא ה' שלחני, אמנם אם יעשו תשובה יהיו נחשבים על ידי זה לבריה חדשה ויהיו נחשבים לאנשים אחרים ואין זה אלה וממילא שוב אין בזה סימן (הרה"ק רבי אברהם מסטריקוב זיע"א, קובץ 'נזר התורה' גליון יב).

וכבר מצאנו מפורש כן בספר 'מגלה עמוקות' (פרשת קרח דרוש ב אות ו): **לפי שאמר משה 'כמות כל אדם ימותון אלה', 'אלה' דייקא שהם חטאים בנפשותם כאלה, אבל אם יעשה תשובה הרי**

מהפכת הנ"ך

הדור החדש של תלמידי הנ"ך

חי, מוחשי, מדויק, מנוקד. ללומד ולמלמד

השק חדש בלמוד הנ"ך

נ"ך לתלמידים

פירושי רש"י ומצודות מנוקדים
ביאורי מילים | הקדמה לכל פרק |
המחשות: ציורים, מפות, טבלאות וכלי
עזר רבים | סימניות: נושא מקום וזמן

מאיר עינים ומשמח לב

נ"ך מקראות גדולות לתלמידים

כל מפרשי המקרא בניקוד מלא |
המחשות וכלי עזר | אלפי מראי
מקומות וציורים | פסקאות קצרות
וסימני פיסוק

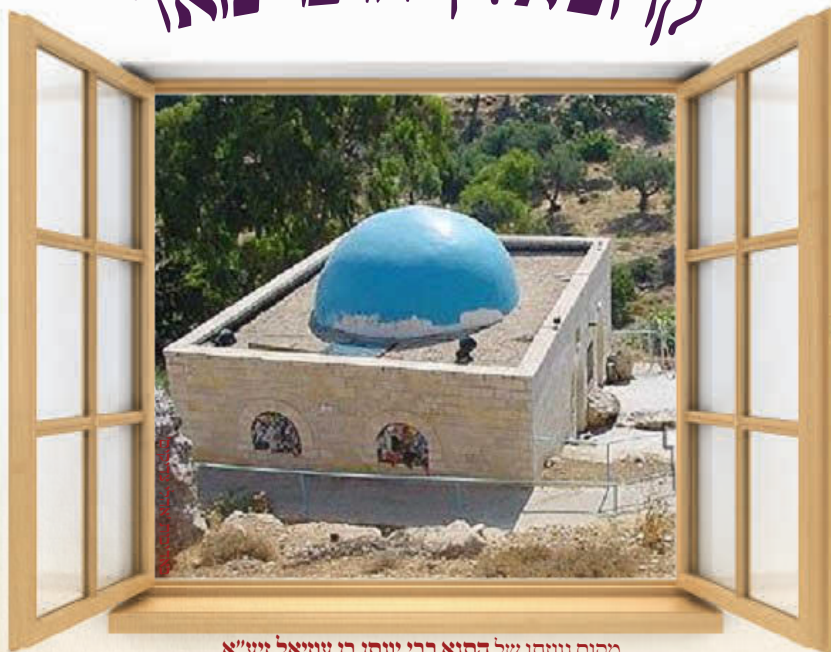

אוד הגאולה לישרי לב

לזכות

עופר פנחס בן צילה שיחי' קרן בת רונית שתחי' טל
 ארמונר שיחי' בן איזה < צילה שתחי' בת דורה
 רונית בת ינינה יעל < בנימין בן אסתר וכל יוצאי חלציהם שיחיזו
 להצלחה רבה ומזופלנה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת

קרוב אליך הדבר מאד

מקום גנוזותו של התנא רבי יונתן בן עוזיאל זיע"א

אוצר פניני החסידות

עולמות רוחניים מלאי אור וקדושה

גליון שבועי המלקט באומנות את עיקרי ויסודות אמרי תורתם של הצדיקים
 והיראים זיע"א אשר מתורתם אנו דולים ובזכותם אנו חיים וקיימים
 - מסודרים על פרשת השבוע ככתבם וכלשונם -

להצטרפות חייג עכשיו: 04-8628888 וְהגליון בדרך אליך